

UNFICYP: beh na dlhé trate

Ľahké
taktické
obrnené
vozidlá

Interview:
veliteľ vzdušných síl
plk. Miroslav KORBA

Spomienka na obeť

„Prišli sme sem, aby sme sa poďakovali tým, čo obetovali svoje životy. Obdivujeme ich hrdinstvo, v ktorom sa odráža prirodzená ľudská túžba po slobode,“ zdôraznil v príhovore minister obrany SR Martin Giváč v sobotu 6. októbra pri príležitosti 68. výročia Karpatsko-duklianskej operácie.

Pamiatku na obeť jednej z najväčších horských bitiek druhej svetovej vojny si položením vencov k Pamätníku československých vojakov na Dukle, k soche armádneho generála Ľudvíka Svobodu a k Pamätníku Sovietskej armády vo Svidníku uctil aj prezident SR Ivan Gašparovič, spolu s ministrom obrany SR, štátnym tajomníkom MO SR Milošom Kotercom, náčelníkom Generálneho štábu OS SR generálporučíkom Petrom Vojtekom, ministrom životného prostredia Petrom Žigom, primátorom mesta Svidník Jánom Holodňákom, predsedom Ústrednej rady Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov Pavlom Sečkárom a s ďalšími významnými hosťami.

Pri príležitosti Dňa obetí Dukly odovzdal hlavný veliteľ ozbrojených síl spolu s ministrom obrany vojnovým veteránom pamätné medaily za účasť v boji proti fašizmu a na oslobodení vlasti.

Text a foto: npor. Ing. Andrea Rišianová

Miloš Ščepka,
zástupca šéfredaktora

Milí čitatelia,

čím ďalej, tým viac sa mi zdá, že sviatok 17. novembra nezadržiateľne smeruje k podobnému osudu ako 28. október. Len málokto ho popiera či zaznáva, ale takmer nikto si ho nepripomína, nectí. Ako keby sme sa podvedome vyhýbali premýšľaniu o ňom a hodnoteniu, bilancovaniu všetkého, čo sa za ostatných 23 rokov v našej spoločnosti udialo. Čím ďalej, tým viac je to bilancovanie smutnejšie. I keď za súčasnú globálnu ekonomickú krízu sotva môže pád komunistického impéria, po roku 1989 sme naivne čakali, že už bude len dobre a ešte lepšie. Lenže nie je. Pretože ani v slobodnej krajine nelietajú pečené holuby a my si iba postupne začíname uvedomovať, čo všetko závisí od nás samých, za čo všetko sme zodpovední, koľko toho musíme spraviť, ak sa chceme naozaj mať dobre. Len poctivo plniť povinnosti v zamestnaní na to vôbec nestačí.

Nemálo práce čaká aj nového veliteľa vzdušných síl, plukovníka Miroslava Korbu – ako prezrádza naše novembrové interview. Behom na dlhé trate je i mierový proces na rozdelenej perle Stredomoria – ostrove Cyprus, kde slovenskí vojaci v rámci operácie UNFICYP už roky prikladajú ruky k spoločnému dielu. Navštívil ich šéfredaktor Obrany Pavol Vitko a prináša nám rozsiahle svedectvo. Najvyššou prioritou MO SR v oblasti výzbroje má byť podľa Bielej knihy o obrane prezborenie jedného mechanizovaného práporu pozemných síl OS SR na ľahké taktické viacúčelové vozidlo, preto sme sa rozhodli venovať problematiku týchto prostriedkov pokračovanie cyklu Naše a od susedov.

No pozrieme sa spolu i na vojenské cintoríny a problematiku okolo nich. Pretože november, to sú aj Sviatok všetkých svätých a Pamiatka zosnulých. A hoci aj slovenskí obchodníci by z nich najradšej spravili nehanebný cirkus menom Halloween, pre nás tu – v srdci Európy – je to predovšetkým príležitosť zastat', zamyslieť sa, spomínať a uctiť si tých, vďaka ktorým žijeme. Lebo tak ako sa nedá jazdiť bez spätného zrkadla, nemožno žiť a kráčať vpred bez spomienok, pamäti a poznania minulosti.

Veľa príjemných chvíľ,
strávených nad stránkami novembrovej Obrany
vám želá

Na obálke: kapitán Štefan Varga počas tohtoročnej prestížnej medzinárodnej súťaže vojenských zručností Military Skills Competition ako veliteľ spoločného slovensko-srbského tímu, ktorý skončil v rámci misie UNFICYP na Cypre na výbornom treťom mieste • Foto: Martin Mruz

4 Irán: regionálna supervel'moc?

6 Rozhovor s veliteľom vzdušných síl plukovníkom Miroslavom Korbom

8 TÉMA: Naši vojaci v operácii UNFICYP a mierový proces na Cypre

16 Letisko Sliač – vojaci a verejnosť

19 Vzducholode v službách americkej armády

20 Od B17 až po B52

24 Letecký veľtrh ILA v Berlíne

26 Naše a od susedov: Ľahké taktické obrnené vozidlá

32

32 Vojnové hroby, pamätníky čias

36 Inštitút zmeny – vojak 2. stupňa

39 Pohotovostná dávka potravín a hamburger v konzerve

46 Povstalecký veliteľ Oravy Dušan Jamriška

Nájdete nás aj na internetových adresách www.mosr.sk/obrana/ a www.mosr.sk/ebulletin/

Informácie o distribúcii OBRANY vám poskytneme na e-mailovej adrese obrana@mod.gov.sk

Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Ročník XX. • č. 11/2012 • Redakčná uzávierka 25. 10. 2012 • Do výroby zadané 30. 10. 2012 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR Komunikačný odbor • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 31 30 72, 0903 820 847 e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Zástupca šéfredaktora: PhDr. Miloš ŠČEPKA, tel.: 0960 31 29 45, 0903 820 996, e-mail: miloslav.scepka@mod.gov.sk • Redaktor: Jozef ŽIAK, plukovník v zálohe, tel.: 0960 33 83 52, 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk • Vedúca vydania a jazyková úprava: Ing. Eleónora BUJÁČKOVÁ, tel.: 0960 31 30 54, e-mail: eleonora.bujackova@mod.gov.sk • Fotograf a fotoeditor: Mgr. Ivan KELEMENT, tel.: 0960 31 28 06, 0903 820 698, e-mail: ivan.kelement@mod.gov.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 31 29 84, fax: 0960 31 25 20, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk • Grafická úprava: kapitán Ing. Otakar HRABÁK, Ivana MIŠKOLCIOVÁ, Lýdia ŠEVČÍKOVÁ, 5. kartoreprodukčná základňa Nemšová • Adresa redakcie: Mesačník OBRANA, Komunikačný odbor MO SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana • Tlač: 5. kartoreprodukčná základňa Nemšová • © Ministerstvo obrany SR, EČ 41208, ISSN 1336-1910.

Irán: regionálna supervel'moc?

Kým iránsky jadrový program zamestnáva veľmoci i médiá, a zatiaľ čo si izraelskí a iránski predstavitelia navzájom hrozia použitím vojenskej sily, v krajine potichučky pokračuje vývoj arzenálu konvenčných zbraní.

Dnes už takmer niet pochýb, že Irán dosiahol sebestačnosť vo všetkých základných typoch vojenského hardvéru. Čo nie je maličkosť, keď vezmeme do úvahy, že sankcie, zakazujúce predaj amerických zbraní do Iránu, platia od invázie Iránu do Iraku v roku 1984, a celosvetové embargo na export zbraní do tejto krajiny uvalila OSN v roku 2007.

Hoci informácií o iránskom konvenčnom programe je rádovo menej ako (neoverených) správ o jeho jadrovom potenciáli, vládne presvedčenie, že Teherán vyrába vlastné tanky, obrnené transportéry, rakety, lode, ponorky a lietadlá od roku 1992, väčšinou na báze zbraní a vojenskej techniky importovanej do krajiny najmä z USA ešte pred pádom šachovho režimu (napr. stíhačky F-14 Tomcat). Iránski vedci rozobrali zahraničné výrobky do poslednej skrutky, zistili, čo a ako funguje, nakreslili plány, a zadali do výroby vo vlastných továrňach. Dnes v podstate niet vojenskej oblasti, v ktorej by Irán nemal vlastný program pod vlastným názvom. Vyrába modifikované kópie jednomiestnych amerických stíhačiek F-5 pod názvom Azarakš, niekoľko kópií amerických vrtuľníkov (Panha, Šabaviz, Šabed), viacero bezpilotných UAV, moderné radarové systémy umiestňované na palubách lietadiel i krížnikov, rakety krátko i stredného doletu, protitankové rakety a strely (najmä modernizované ruské RPG-7 a kópie amerických TOW), protiletadlové rakety Misag a Šabah, vlastnú verziu ruského kompletu S-200 pod názvom Fajr-8 (pracuje sa aj na modernizovanej verzii S-300), vlastné kópie amerických striel AIM-9 Sidewinder a AIM-54 Hawk, tanky Zulfigar (postavený podľa plánov amerického M60 Patton) a Safir (kópia sovietskeho T-54), obrnené transportéry, taktické vozidlá, mínomety, húfnice, vlastné pištole a pušky, lode a vznášadlá, štyri triedy ponoriek...

S doletom až na Slovensko

Podľa informácií amerického týždenníka *Jane's Defence Weekly* je Irán údajne iba krok od vlastnej rakety s plochou dráhou letu (cruise missile) s doletom až 2 000 kilometrov, ktorú by bolo možné odpaľovať zo zeme, vzduchu i z mora. O iránskom raketovom programe sa hovorí už od roku 2005, keď ukrajinské zdroje po prvý raz potvrdili, že sa do Iránu podarilo prepašovať tucet Kh-55 – rakiet s plochou dráhou letu odpaľovaných zo vzduchu a schopných dopraviť jadrové hlavice na dvetisícikiletrovú vzdialenosť. „Zásielka“ spomínaných 12 ukrajinských rakiet však jadrové hlavice neobsahovala a Irán nevlastní ani ťažké lietadlá, z ktorých by ich mohol odpáliť, preto v posledných rokoch – podľa dostupných informácií – sústreďoval sily na kopírovanie technológie Kh-55. Nedávno však námestník iránskeho ministra obrany brigádny generál Mehdi Farahi vyhlásil, že „ak Boh dá, už čoskoro by mohla byť raketa Mehskat predstavená“. V prospech tohto tvrdenia by mohol hovoriť aj fakt, že Irán má k dispozícii viacero rakiet (Zafar, Nasr, Noor, Ghader) určených na likvidáciu

plavidiel, ktorým ku klasifikácii „cruise“ chýbajú iba krídla. Tie by mohli novej rakete prepožičať bezpilotné ozbrojené lietadlá Karrar, ktoré Irán predstavil už v septembri 2010 – ich operačný rádius sa odhaduje na 500 km a dokážu niesť bomby s hmotnosťou až 227 kg.

Ak sa Iránu naozaj podarilo vyvinúť raketu s plochou dráhou letu s dvetisícikiletrovým doletom, dramaticky sa tým zmení bezpečnostná situácia v oblasti, predovšetkým vo vzťahu k Izraelu a štátom v oblasti Perzského zálivu. Ich protiraketová obrana totiž ráta len s balistickými raketami, a nie s nízko letiacimi raketami kopírujúcimi terén a ťažko rozpoznateľnými radarom. (Mimochodom, dvetisícikiletrová zóna zasahuje až do srdca Európy...) Na druhej strane je verejným tajomstvom, že Irán pravidelne s veľkou pompou ohlasuje posledné fázy vývoja nových zbraní – od útočných pušiek po stíhačky, torpédoborce či balistické rakety, v úsilí zastrašiť potenciálnych útočníkov. Preto aj ostatné vyhlásenia námestníka iránskeho ministra obrany treba brať s rezervou. Nič to však nemení na fakte, že iránska sila a renomé na Strednom východe – predovšetkým vďaka tzv. Arabskej jari a následnej silnej islamizácii donedávna ešte relatívne umiernených arabských štátov (Tunisko, Egypt) – stále rastie. Aj preto si krajina môže dovoliť vzdorovať medzinárodnému spoločenstvu s takou vervou a odhodlaním.

Sme na Irán pripravení?

Či sa nám to páči, alebo nie – Irán sa jednoducho vypracoval na regionálnu superveľmoc. A aj bez arzenálu jadrových zbraní (?) sa vodcom v Teheráne podaril husársky kúsok: vrazil klin medzi tradičných spojencov (Izrael a USA) a vyvolať napätie v niekoľkých regiónoch sveta súčasne (Európa, Blízky východ, Ázia). Ako úplný paradox už vyznievajú názory, ozývajúce sa z amerických kruhov, že Irán by mal byť akceptovaný ako hráč, ktorý dokáže prispieť k stabilite v Afganistane a Iraku. A to v tom istom čase, v ktorom Saudská Arábia, Egypt a niektoré ďalšie štáty Perzského zálivu vážne uvažujú o tom, že si pod hrozbou iránskeho jadrového programu zadovážia vlastné jadrové zbrane. Čo by to znamenalo pre bezpečnosť regiónu, asi netreba dlho rozoberať.

Iróniou celej situácie je, že Teherán nemusí robiť vôbec nič, aby si udržal postavenie krajiny, okolo ktorej sa točí svet. Nemusí dokonca ani vyrobiť jadrovú nálož, stačí, že občasnými vyhláseniami podobnými tomu, ktoré odznelo z úst iránskeho námestníka ministra obrany, znervózni ostatných. Potom sa už spokojne môže zvaliť do imaginárneho kresla a sledovať divadlo. Ak to takto pôjde ďalej, z regionálnej supervelmoci sa poľahky môže stať veľmoc nadregionálna. Dnes je ťažké predstaviť si Irán, rozhodujúci o riešení globálnych problémov sveta rovnakou mierou ako USA, Rusko alebo Čína. Faktom však je, že sa to už deje. Či je svet naozaj pripravený nahlas akceptovať tento fakt, to je už iná otázka.

Text: Peter Susko
Foto: AP

Veliteľ vzdušných síl plukovník Miroslav Korba: Udržať a posilniť

V septembri generálmajora Martina Babiaka vystriedal vo velení Vzdušných síl OS SR plukovník Miroslav Korba. Narodil sa 15. októbra 1963 v Bardejove. Po Vojenskom gymnázii v Banskej Bystrici vyštudoval Vysokú vojenskú leteckú školu v Košiciach. Absolvoval akademický kurz v Liptovskom Mikuláši a Akadémii obrany NATO v Ríme. Slúžil v Brne, Piešťanoch, Trenčíne a Prešove. Lietal na L-39, SU-25 a bol tiež kapitánom vrtuľníka, vrtuľníkového roja aj letky. Pred nástupom do súčasnej funkcie bol veliteľom Vrtuľníkového krídla generálpukovníka Jána Ambruša v Prešove.

V predchádzajúcich mesiacoch aj rokoch bola perspektíva našich vzdušných síl predmetom mnohých diskusií. Začnime teda s budúcnosťou nadzvukového letectva. Podarí sa ho udržať? V akej je „forme“ a čo v tejto oblasti plánujete?

Hlavnou úlohou Vzdušných síl OS SR je ochrana vzdušného priestoru SR, ktorá nám vyplýva z národnej legislatívy. Zároveň nám z členstva SR v NATO vyplýva úloha spoločnej ochrany vzdušného priestoru členských štátov. Tieto úlohy sú nepretržite zabezpečované vyčlenenými silami a prostriedkami, pričom rozhodujúcu rolu zabezpečujú modernizované nadzvukové stíhacie lietadla MiG-29. Prevádzku lietadiel MiG-29 aktuálne riešime abonentným systémom s ruským výrobcom týkajúcim sa zabezpečenia schopností týchto strojov do novembra 2016. Pre pretrvávajúce technické problémy dané vekom a z toho vyplývajúce zvyšujúce sa náklady a nároky na prevádzku MiG-ov sa v rámci tvorby Bielej knihy o obrane zvažuje aj alternatíva nahraďiť ich viacúčelovými taktickými lietadlami. Ale to je ešte hudba budúcnosti.

Otáznik visel aj nad leteckou základňou v Prešove, ktorej ste pred nástupom do súčasnej funkcie velili. Ako vidíte jej budúcnosť, a čo budete presadzovať pri rokovaníach s náčelníkom generálneho štábu a vedením ministerstva v otázke ako ďalej využívať vojenské vrtuľníky?

V priebehu minulých rokov sa na leteckej základni v Prešove investoval značný objem peňazí do modernizácie a výstavby budov (veža riadenia, palivové hospodárstvo, ubytovňa...). Rovnako aj

do letiskového technického zabezpečenia, integrovaného bezpečnostného systému, výcvikového trénera Mi-17 a ďalších projektov. Som presvedčený, že redisklokácia vrtuľníkového krídla do iných priestorov by bola nevhodná. Vyžiadala by si nemalé náklady na dobudovanie plnohodnotnej infraštruktúry v nových priestoroch. Okrem toho jej samotná realizácia by bola časovo náročná (približne niekoľko rokov) a uvedená zmena by narušila stabilitu personálu. Došlo by k čiastočnej až úplnej strate vycvičeného personálu na plnenie úloh leteckej, pátracej a záchranej služby aj medzinárodného a národného krízového manažmentu. Preto bude zachovanie leteckej základne v Prešove jednou z mojich priorit, hoci vždy to bude tak, že vojak je povinný splniť rozkaz svojho nadriadeného a rozhodnutie politického vedenia. No a k otázke ďalšieho využitia samotných vojenských vrtuľníkov... Pre ich vysokú flexibilitu v operačnom použití v rámci uvedených úloh a s ohľadom na závery posledných summitov NATO, kde bolo práve vrtuľníkové letectvo zaradené medzi nedostatkové operačné spôsobilosti, bude mojou snahou ho udržať, a ak to bude možné, aj posilniť jeho spôsobilosti.

V minulosti bola v misiách na Balkáne viackrát nasadená letecká technika. Ste schopní nasadenia aj v budúcnosti?

Príslušníci vzdušných síl disponujú vycvičeným personálom so skúsenosťami získanými pri plnení úloh v rámci troch samostatných operácií mimo územia SR. Možné nasadenie by záviselo od miesta a času, ako aj konkrétneho stavu operačnej pripravenosti vrtuľníkovej jednotky.

Dlhoročnou otázkou je aj vojenské dopravné letectvo. Nové lietadlá asi nebudú otázkou dňa...

V rámci koncepcie rozvoja dopravného letectva MO SR rozhodlo o obmene lietadiel L-410 za L-410 E20 a An-24/26 za lietadlá C-27J Spartan. Preto boli už obmenené dva kusy lietadiel L-410 za uvedené modernejšie L-410 E20. Obmena ďalšej leteckej techniky je v štádiu riešenia a je limitovaná dostupnými finančnými zdrojmi.

Ako sú na tom piloti s nalietanými hodinami?

Zabezpečenie výcvikových aktivít a leteckej prevádzky je poddimenzované. Preto plnenie rozhodujúcich úloh pri ochrane vzdušného priestoru, leteckej pátracej a záchrannej služby, ako aj národného a medzinárodného krízového manažmentu zabezpečujeme vybranými pilotmi a vycvičeným personálom v rozsahu minimálnych požadovaných noriem. Tie nám zaručujú ich profesionálne plnenie pri súčasnom dodržaní vysokej úrovne bezpečnosti. No je v našom záujme postupne zvyšovať nálet napríklad aj pre skrátenie doby výcviku nových pilotov a na rozšírenie možností operačného použitia už vycvičených pilotov. Spomeniem napríklad spôsobilosť pilotov vrtuľníkov využívať nočné videnie.

Veľa sa v poslednom čase hovorí o možnej ochrane vzdušného priestoru Českej republiky...

Vzdušné sily OS SR disponujú silami a prostriedkami, ktoré sú schopné plnohodnotne zabezpečiť ochranu vzdušného priestoru SR. V súčasnosti sa pripravuje po legislatívnej stránke možnosť cezhraničného operačného použitia našich lietadiel MiG-29 v rámci Cross Border Operations. Tá nateraz ešte nerieši komplexné zabezpečovanie ochrany vzdušného priestoru Českej republiky tak, ako to bolo v poslednom čase medializované. Je možné, že budú nasledovať ďalšie kroky. To sme však už v politickej rovine a otázky v tomto smere patria politikom.

Budú po úspešnom tohtoročnom medzinárodnom vojenskom leteckom cvičení na území Slovenska nasledovať aj ďalšie? Respektíve – kde budete v rámci vojenských cvičení lietať v budúcom roku?

Prioritou vzdušných síl je pokračovať vo výcvikových aktivitách s krajinami V4 a ďalšími krajinami NATO. Zatiaľ nie je proces tvorby rozpočtu na rok 2013 ukončený, a tak nie je možné konkrétne povedať, na ktorých aktivitách sa letecké a pozemné jednotky vzdušných síl v nasledujúcom roku zúčastnia.

Na jar vojaci v priestoroch Leteckej základne Kuchyňa likvidovali väčšie množstvo leteckej munície. Do akej miery je pre vzdušné sily problém dožívajúca munícia? Ako ju budete riešiť?

Vzdušné sily disponujú leteckou muníciou a protiletadlovými raketami PVO, ktoré sú svojím pôvodom z východného bloku. Keďže obstarávacia cena na obmenu tejto munície je vysoká, tak je technický život predlžovaný. V prípade, že to nie je z technických a ekonomických dôvodov možné, munícia sa likviduje ničením. Prioritne spotrebúvame muníciu pred ukončením jej technického života pri ostrých bojových streľbách.

Dožívajúce radary problémom zrejme sú. Aká je v tejto oblasti perspektíva?

Zabezpečovanie pre integrovaný systém protivzdušnej obrany NATO-NATINADS využíva rádiolokačnú techniku na konci technického života. Prebiehajúce procesy obmeny tejto techniky sú zdĺhavé a v minulosti ostali pre vysokú finančnú náročnosť nedoriešené. V súčasnosti vnímame iniciatívy na riešenie tohto problému v rámci spoločných medzinárodných akvizícií napríklad s Českou republikou.

Koľko dôstojníkov vzdušných síl prijalo v záujme svojho zotrvania vo vojenskej uniforme poddôstojnícku hodnot? Bol to dobrý kariérny systém, ktorý okrem toho nútil odborníkov a úzko zameraných špecialistov odchádzať do zálohy v relatívne mladom veku?

Pri reforme hodnotnej štruktúry v OS SR došlo vo vzdušných silách k zmenám plánovaných hodností profesionálnych vojakov. S cieľom zabezpečiť funkčnosť jednotiek v rámci nových organizačných štruktúr v rokoch 2005 až 2010 prijalo poddôstojnícku hodnot 21 dôstojníkov. Celkovo prijalo nižšiu hodnotu v jednotlivých kategóriách 560 profesionálnych vojakov. Takéto personálne opatrenie umožňoval zákon č. 346/2005 o štátnej službe profesionálnych vojakov len do konca roka 2010. Dnes už prijatie nižšej hodnoty nie je možné. Z personálneho hľadiska bol tento krok nesystémový a voči dotknutým profesionálnym vojakom nespravodlivý, no na udržanie operačných spôsobilostí OS SR bol nevyhnutný. V pripravovanej novele zákona č. 346/2005 presadzujem a očakávam prijatie účinnejších opatrení na zabezpečenie stabilizácie personálu.

Vzdušné sily zastrešujú a riadia vysielanie slovenských vojakov do misie UNFICYP na Cypre. V záujme objektivity výberu si ešte za svojho predchádzajúceho velenia stanovili aj vlastné pravidlá výberu. Ako sa vám ich darí zavádzať do praxe?

Vzdušné sily zabezpečujú plnenie úloh medzinárodného krízového manažmentu na Cypre od roku 2010. Za toto obdobie sme pripravili 4 rotácie zložené z príslušníkov vzdušných síl, pozemných síl, ako aj síl výcviku a podpory. Zabezpečili sme ich výber, výcvik a prípravu na operáciu. V záujme objektivity a transparentnosti výberu personálu stále rešpektujeme kritériá stanovené štandardnými operačnými postupmi SOP-1.0-1(B), ako spomenutou Smernicou veliteľa vzdušných síl na výber, výcvik a vyslanie profesionálnych vojakov. Rozhodujúcimi kritériami stále zostávajú odborné a kvalifikačné predpoklady, jazyková spôsobilosť a zdravotná spôsobilosť potrebná na výkon funkcie. Našou snahou je a bude vyberať len tých najlepších profesionálnych vojakov, ktorí budú vzorne reprezentovať OS SR mimo územia SR. Zároveň je naším cieľom vykonávať obmenu personálu. A to tak, aby čo najväčší počet vojakov dostal šancu získať skúsenosti v zahraničnej operácii, aby sme nevytvárali kategórie tzv. misionárov, a tých ostatných. V každom prípade pôsobenie našich vojakov v operáciách medzinárodného krízového manažmentu si veľmi vážim a som rád, že sa doň intenzívne zapájajú aj vzdušné sily. Rovnako si vážim prácu svojho predchodcu generálmajora Babiaka a tiež jeho bývalých a mojich súčasných kolegov na veliteľstve vzdušných síl. Naše sily sa dokázali aj napriek zložitým podmienkam udržať na dosiahnutej úrovni. Je teraz na nás, aby sme sa posunuli ďalej.

Zhovárал sa: Pavol Vitko

Foto: Ivan Kelement, archív M. Korbu

(viac v online vydaní OBRANY na www.mosr.sk/obrana/)

CYPRUS

Dlhý beh k mieru

„Bodáky si nasadili na dlhé palice. Aspoň tak chceli cypersko-grécky a turecký vojak v roku 1974 po zastavení paľby zasiahnuť jeden druhého,“ hovorí kapitán Michal Harnádek, zástupca hovorca mierovej misie UNFICYP. Ukazuje pritom na dva proti sebe stojace balkóny. V spustnutej uličke, v strede historickej časti Nikózie, tvoria tieto „bodákové“ balkóny najužšiu časť nárazníkovej zóny medzi dvoma časťami ostrova Cyprus. Sú od seba vzdialené päť metrov.

Text a foto: Pavol Vitko

Veliteľ stavebno-strojového družstva rotmajster Emil Penciak (vpravo) so slobodníkmi Erikom Ružinským a Norbertom Nociarom

Nikózia je posledné rozdelené hlavné mesto na svete. Neutrálna nárazníková zóna sa dĺžkou 183 kilometrov a šírkou od 5 metrov do 7 kilometrov tiahne naprieč celým ostrovom. A to od čias bojov v roku 1974. Slovenský kontingent na Cypre má v súčasnosti spolu 159 príslušníkov. Práve v misii UNFICYP sa slovenskí vojaci prvý raz stali jedným z vedúcich národov. Pod naším velením v sektore 4 slúži aj 88 maďarských vojakov, 39 Srbov a dvaja Chorváti.

„Medzinárodná misia je pre mňa nová výzva a chcem dokázať, že na to stále

mám,“ energicky nám odpovedá nadrotmajsterka Andrea Petrová na otázku, čo ju najviac motivovalo vycestovať do UNFICYP. Nrtm. Petrová má pevný pohľad a sústredený hlas. Vyžarujú z nej 20-ročné skúsenosti v poddôstojníckom zbore aj oddanosť svojmu povolaniu. Vie pritom, že v histórii pôsobenia slovenských ozbrojených síl v zahraničí bude prvý raz zastávať pozíciu veliaceho poddôstojníka misie ako žena. Okrem iného to znamená, že bude nadriadená približne 110 slovenským vojakom a poddôstojníkom. Jej funkcia je pritom aj o spolupráci s poddôstojníckym zborom

a vojakmi z ostatných jednotiek 4. sektoru UNFICYP. „Najdôležitejšie v práci je pristupovať k všetkým podriadeným rovnako a rozdeľovať úlohy spravodlivo. Akýkoľvek náznak zvýhodňovania by pre veliaceho dôstojníka znamenal, že si pod sebou začal píliť konár,“ pripomenul štábný nadrotmajster Štefan Husár, ktorý nadrotmajsterke Petrovej odovzdával funkciu veliaceho poddôstojníka. Nadrotmajsterka Petrová, ktorá pred odletom na Cyprus slúžila vo Viničnom, má pritom toto základné pravidlo už v krvi. Napokon – ako sa dozvedáme od iných vojakov, ženy sú na veliteľských pozíciách

v rámci poddôstojníckeho zboru často striktnejšie a dôslednejšie ako muži. Dodajme, že v slovenskom kontingente UNFICYP do septembra pôsobila desiatka žien. Tri slúžili v patrolách na pozíciách strelec – operátor. Spomedzi nich mala najvyššiu hodnosť kapitánka Zuzana Miženková, pobočníčka veliteľa pplk. Jozefa Paňka. Maďari mali medzi sebou až 14 žien. Srbi mali v UNFICYP dve ženy (od septembra už štyri). Chorvátov UNFICYP zastupovala plukovníčka Vestna Tortičová. No a celému britskému kontingentu 2 velí tiež žena – plukovníčka Anna Kimberová. Naostatok – politickou šéfkou celej misie UNFICYP je tiež žena. Američanka v službách OSN Lisa Buttenheimová.

V horách so ženistami

Aj keď je ťažiskom pôsobenia našich vojakov dohľad nad status quo v nárazníkovej zóne, výbornú prácu tam odvádzajú aj naši ženisti. „Málo sa o nej hovorí, no zaslúžia si veľkú úctu, pretože pre veliteľstvo misie sú nevyhnutní,“ zdôrazňuje podplukovník Jaroslav Marko, ktorý na veliteľstve misie pôsobí ako hlavný ženista. Pokračuje: „Naša ženijná čata je dislokovaná priamo v Nikózii a jej stavebno-strojné družstvo má k dispozícii ako jediné z misie 24 kusov ťažkej techniky. Vráťane cestného valca, traktorbagra či nákladných automobilov Tatra. Tie sú ako jediné z nákladiakov využívaných v UNFICYP schopné prekonávať náročný horský terén v nárazníkovej zóne.“

Rotný Emil Penciak, veliteľ stavebno-strojného družstva ženijnej čaty šoféruje s mimoriadnou istotou. Úzke horské cesty zahryznuté v skalnatých úbočiach v nárazníkovej zóne Sektoru 1 často lemuje príkry zráz. Pred vjazdom do každého ďalšieho úseku si žiada o povolenie na vjazd z operačného strediska. Najmä preto, lebo by sa na nich neobišli ani dva džípy. „Dovtedy, kým v nárazníkovej zóne monitorovali situáciu pešie hliadky, často stačili aj chodníky. No po značnom znížení počtu mierotvorcov na Cypre v roku 2005 na dnešných 860 príslušníkov vojaci hliadkujú v terénnych automobiloch. Odvtedy bolo treba dobudovať desiatky kilometrov patrolovacích ciest, ktoré je nevyhnutné stále kontrolovať a udržiavať,“ konštatoval rtn. Penciak. Povedať je to jednoduché. Ale keď sa objaví trhlina, a krajnica s kusom cesty má tendenciu zosunúť sa do priepasti, treba okamžite konať. „Jediným možným spôsobom je rozbiť ďalší kus skaly a cestu zarezáť hlbšie do svahu,“ vysvetlil veliteľ stavebno-strojného družstva. Vrcholy úbočí a horské priesmyky striedajú úzke údolia, pred ktorými nás výstražné tabule upozorňovali na privalovú vodu, aj keď riečiská boli vyschnuté. „Museli sme vybudovať brody v širokých korytách v lete neexistujúcich

riek, pretože po jarných dažďoch v nich ostávali aj niekoľko metrov hlboké výmole. Patrolovacie vozidlá tak mali obrovské problémy prechádzať po predpísaných trasách.“

„Tiež najmä tu vysoko betónujeme plochy pod elektronické veže a k nim patriace solárne panely, pretože misia prechádza z analógového systému na systém digitálny,“ dodal rotmajster Emil Penciak. Dielom práce našich ženistov sú aj už hotové pristávacie plochy pre vrtuľníky, mosty, priepusty pre vodu či niektoré opevňovacie práce v hlavnom tábore, ktoré bolo treba dobudovať aj vzhľadom na bezpečnostnú situáciu v regióne (Sýria, Egypt).

V horúcom lete stavebné družstvo rotmajstra Romana Rzesniowického o. i. vytváralo v nárazníkovej zóne široké pásy bez kríkov a trávy, aby tak zabránili šíreniu častých požiarov. Servis našej techniky na veliteľstve v Nikózii na vysokej úrovni zabezpečuje družstvo opráv. Spomeňme, že ďalšie 8-členné družstvo ženistov slúži vo Famaguste v prospech celého Sektoru 4.

Otázka týkajúca sa ženistov v UNFICYP by mohla stáť aj tak, či by nebolo výhodnejšie, ak by si misia prenajímala na tieto práce civilné firmy. Čo na to hlavný ženista UNFICYP podplukovník Jaroslav Marko? „Slovenskí vojaci sú mimoriadne

všestranní, profesionálni a sú vždy k dispozícii. Reagujú okamžite, keď treba v nárazníkovej zóne pomôcť pri hasení požiarov, alebo realizovať niektoré stavebné či bezpečnostné opatrenia pri opakujúcich sa demonštráciách. Nie sú potrebné ani zdĺhavé výberové konania, ktoré by sme inak museli vypisovať, pretože ženistov máme k dispozícii 24 hodín denne 7 dní v týždni. Navyše – okrem toho, že civilné firmy až na nevyhnutné výnimky nemajú do nárazníkovej zóny povolený vstup – vojaci sú pre misiu aj lacnejší.“ Treba pritom dodať, že činnosť našich vojakov aj prenájom techniky vo vlastníctve Ozbroyených síl SR Organizácia Spojených národov Slovenskej republiky refunduje.

Stráženie a diplomacia

Ťažisková časť úloh Sektoru 4 spočíva na strážnej rote. „Naša mnohonárodná rota sa skladá z maďarskej čaty so sídlom v Athienou, srbskej čaty dislokovanej nad obcou Pyla a slovenskej čaty s veliteľstvom neďaleko Derynaie,“ konštatoval veliteľ roty kapitán Štefan Varga.

„Vojaci musia poznať všetky detaily neutrálnej nárazníkovej zóny vrátane vojenských postavení na oboch jej stranách. Kým sa politici nedohodnú inak, úlohou vojakov je dozerať na status quo z júla 1974,“ vysvetlil kapitán Varga. Znamená to napríklad, že ani cypersko-grécka ani cypersko-turecká vojenská sila nesmie vybudovať nijakú stavbu, ktorá by znamenala čo i len minimálnu taktickú výhodu oproti momentu ukončenia štyri a pol dňových bojov, v ktorých padlo niekoľko tisíc vojakov na oboch stranách. Aj preto majú vojaci k dispozícii desiatky strán hrubé manuály, v ktorých sú odфотографované všetky čo len trochu dôležité detaily na oboch stranách línie. Na jednotlivých pozíciách ani zo severnej, ani z južnej strany nesmie byť zmenený počet vojakov. Vojaci strážnej roty tiež hlásia neoprávnené vniknutie do priestoru nárazníkovej zóny zo strany civilov vrátane pobrežných vôd. Skrátka, všetko, čo by mohlo znamenať ohrozenie prímeria,“ zdôrazňuje kpt. Varga.

„V pamäti misie UNFICYP aj 900-tisíc obyvateľov Cypru je smutne zapísaný august 1996, kedy boli pri demonštráciách zabíjani len tristo metrov od našej pozície CP 10 dvaja cypersko-gréci demonštranti,“ spomenul poručík Peter Rosolanka, veliteľ slovenskej patrolovacej čaty. „Aj na ich pamiatku, aj proti rozdeleniu ostrova, sa každoročne uskutočňujú veľké demonštrácie,“ dodal štábný nadrotmajster Štefan Husár. Uviedol, že aj v auguste prišlo na ostrov o. i. vyše tisíc motorkárov z Grécka. Z tej hučiacej masy naozaj mrazilo v chrbte. Motorkári prešli Cyprus od západu až k rozhraničujúcemu plotu, na ktorý zavesili spomienkové vence. „UNFICYP musí pracovať s obrovskou dávkou diplomacie, pretože ak by takáto sila dostala zámienku na konflikt, mohlo by sa to skončiť zle,“ poznamenal por. Rosolanka.

Vojna o striešku

Vedenie UNFICYP si uvedomuje, že situácia je napriek zdanlivému pokoju veľmi citlivá. Preto v roku 2004 zriadila funkcie tzv. MOLO dôstojníkov (Military Observer Liaison Officer). „Našou úlohou je byť očami, ušami aj ústami veliteľa misie,“ hovorí kapitán Pavol Palacka, veliteľ MOLO-tímov v slovenskom Sektore 4. Vysvetľuje, že ak patrola zložená z poddôstojníkov a vojakov zaregistruje problémovú situáciu, upovedomí práve „molákov“, ktorých je v Sektore 4 poltucet. Títo styční dôstojníci sa problém snažia diplomaticky vyriešiť na spokojnosť oboch strán, ako aj

veliteľstva UNFICYP. Napätie môžu zvýšiť aj detaily. Nie tak dávno si jedna zo znepríatelených strán vybuďovala prístrešok proti slnku. Druhá strana s protestom avizovala, že oni si pred svojou pozíciou na revanš navýšia ochranné valy s pieskom. Hrozilo, že situácia sa začne „nabaľovať“ a bude gradovať. Naši MOLO-dôstojníci ju však dokázali upokojiť. Išlo pritom o obyčajný prístrešok nad stolnotenistým stolom...

„Od skončenia školy som vo veliteľských funkciách, tri roky som slúžil na veliteľstve NATO v Ramsteine, ale až tu som spoznal, aké vážne následky môže mať čo i len niekoľko metrové posunutie rozhraničovacieho suda s nápisom UN, ktorý vymedzuje hranicu nárazníkového pásma,“ povedal svoju skúsenosť veliteľ pplk. Jozef Paňko.

Svojich partnerov máme na oboch stranách línie a čím lepšie sú naše vzťahy, tým ľahšie získame čas na upokojenie situácie. Pravidlom totiž býva, že ak jedna strana naruší čo len drobnosťou status quo, protistrana odpovedá dupľovane,“ pokračoval kapitán Palacka. Aj preto svojho nástupcu kapitána Zoltána Kömivesa prišiel v rámci rotácie predstaviť napríklad prednostovi mesta Derynia Anastasiosovi Hadjilefovi Terisosovi. „Pravdaže,

Slovenskí vojenski policajti spolupracujú na Cypre s argentinskými kolegami.

Ako sa delí ostrov

cyperských
Grékov (80%
obyvateľstva)
aj Turkov
(18 %) dohody
akceptovali a zda-

lo sa, že tým sú dlhoročné spory predchádzajúce dohodám nadobro vyriešené. Princípy zakotvené v cyperskej ústave garantovali všetky tri zúčastnené štáty – Turecko, Grécko i Veľká Británia – ktoré sa dohodli, že v prípade ich porušenia princíпов iniciujú konzultácie na spoločnom postupe, a ak sa to ukáže ako nemožné, každá z nich si vyhradzuje právo konať „s jediným cieľom prinavrátiť predchádzajúci stav“, ako bol definovaný v zmluve. Rozdelenie ostrova alebo jeho anexia ku ktorémukoľvek inému štátu boli v zmluve explicitne zakázané.

Začiatok konca

Prax však ukázala, že animozita medzi tureckými a gréckymi Cyperčanmi je zakorenená hlbšie, než akékoľvek medzinárodné dohodnuté princípy. V podstate už od začiatku existencie sa ostrov zmieta v nepretržitom slede ústavných kríz, ktoré vyvrcholili výbuchom násilia v decembri 1963. Na Štedrý deň popoludní 650-členný turecký kontingent dislokovaný na Cypre opustil svoj tábor a zaujal pozície v severnej časti Nikózie, kde boli nepokoje najprudšie. Cyperská vláda protestovala a nasledujúcich niekoľko dní napätie eskalovalo do takej

je nám ľúto, že ostrov je rozdelený a že takmer 31 % územia je za nárazníkovou zónou,“ konštatoval prednosta. Niet sa čo čudovať. Veď ich mestečko, ktorého leží len pár sto metrov od mora a časť domov stálo aj na pobreží, od roku 1974 prístup k moru z grécko-cyperskej strany nemá. Oceňuje však spoluprácu so slovenskými vojakmi. Časť farmárov má totiž povolenie obrábať svoje polia aj v nárazníkovej línii, časť nie – a práve pri farmárčení občas vznikajú pri dodržiavaní predpisov problémy, ktoré treba riešiť. A tých vecí na riešenie sú stovky:

„Napríklad raz do roka sa koná púť ku kamennému kostolu sv. Margity, ktorú si tu uctievať miestni gréckokatolíci ako patrónku tehotných žien a malých detí. Kostolík z ôsmeho storočia leží vnútri nárazníkovej zóny v priestore našej zodpovednosti, naši vojaci majú od neho kľúče. No aby mohli dvojdnovú púť povoliť, musíme všetko najskôr podrobne prekonzultovať aj s cypersko-tureckou stranou,“ poznamenal na ilustráciu kpt. Palacka.

Poriadok a pohotovosť

Poriadok smerom dovnútra vojenskej časti misie UNFICYP zabezpečuje aj šesť slovenských vojenských policajtov. Spolu je

miery, že Londýn, Atény i Ankara ponúkli pomoc formou spoločnej mierovej misie pod britským velením. Zúčastniť sa na nej mali jednotky už rozmiestnené na ostrove. Cyperská vláda súhlasila, spoločný kontingent bol vytvorený 26. decembra 1963 a o tri dni sa podpísalo prímerie. Deň pred Silvestrom došlo k dohode vytvoriť neutrálnu zónu pozdĺž „zelenej línie“, demarkačnej čiary rozdeľujúcej oblasti obývané komunitami cyperských Grékov a Turkov. Jej strážením boli poverené britské jednotky.

Ani toto opatrenie však v nasledujúcich rokoch nezabránilo občasným násilnos-

rúčala vytvoriť mierovú misiu na Cypre pod zástavou OSN – UNFICYP. Udalosti nabrali rýchly spád a prvé jednotky UNFICYP dorazili na ostrov 13. marca 1964. V podstate už od začiatku prítomnosti modrých baretov na ostrove dochádzalo k ich potýckam s turecko-cyperskými ozbrojencami, ktoré postupne zachvacovali väčšinu oblastí pozdĺž demarkačnej línie. Olej do ohňa priliatla aj cyperská Národná garda, ktorá mala svoj podiel na prepuknutí ťažkých bojov v novembri 1967. Situácia prinútila tureckú vládu, aby protestovala až u generálneho tajomníka OSN. Napätie na ostrove sa po-

na Cypre 25 vojenských policajtov. Velí im britský major Julien Charvat, jeho zástupcom je Slovák major Milan Cerovský. Vo vojenskej polícii slúžia aj Maďari a Argentínčania. „Slovenskí vojenskí policajti boli v ostatnom období hodnotení veľmi vysoko. Aj preto z troch veliteľov zmien sme popri Britovi dvaja Slováci,“ konštatuje nadrotmajster Anton Stopka, ktorý je na Cypre už druhý raz a slúžil tiež v Afganistane.

Iste, situácia na Cypre je navonok pokojná, no velenie misie nemôže nemať svoju jednotku stálej zálohy (MFR - Military Force Reserve). K špičkovému vycvičeným vojakom sily okamžitej reakcie veliteľa UNFICYP, čínskeho generálmajora Chao Liu, patrí aj 10 Slovákov. Jej hlavnými funkcionármi sú slovenský veliteľ a maďarský veliaci poddôstojník. V ďalšej rotácii to zase býva naopak. V septembri poručík Rastislav Siráň odovzdal funkciu veliteľa svojmu maďarskému nástupcovi. Veliacim poddôstojníkom jednotky sa stal nadrotmajster Rastislav Matija.

Piť či nebyť

Pamätníci vedia, ako si vojaci v dôstojníckom aj v poddôstojníckom klube vo Famaguste mohli dať pivo. To už v tábore M. R. Štefánika neplatí. Pre našich určite nie. Misia UNFICYP síce vo svojich pravidlách pripúšťa dve pívá mimo služby na osobu denne, no pre Slovákov platí aj tu nulová tolerancia. „Ak sme dospelí ľudia, azda by prospelo trochu viac dôvery...“ počúvame názory od vojakov, ktorým naše obmedzenie prekáža. Poukazuju napríklad na to, že ich maďarskí kolegovia si tie dve pívá dať môžu. „Naš suchý zákon dosť prekáža pri spoločenskej komunikácii. Naši kolegovia nás už prestali pozývať na niektoré svoje mimoslužobné podujatia, lebo to vytvára čudnú atmosféru,“ dodávajú ďalší. Vysvetľujú pritom, že ak by sa niekto chcel dostať k alkoholu, na Cypre to je najmenší problém. Takže zodpovednosť v sebe určite majú a dve pívá by povolené byť mohli. Pritom, ak sa v minulosti vyskytol s alkoholom problém, ťažko ho bolo predpokladať. Narážajú napríklad na repatriovaného vojaka, ktorý bol predtým absolútne spoľahlivý a bezproblémový profesionál. No údajne po istých informáciách z domova to nevládol – a nafúkal. Už nie je ani v armáde.

„Skrátka – nie!“ povie svoje jednoznačné stanovisko veliteľ podplukovník Paňko. Vie, že jedno či dve pívá po službe by nebol až taký problém – keby Slováci vedeli ostať pri nich. „Systém

tiam medzi znepriatelенými stranami, prestrelkám a únosom, atentátom a sabotážam, ktoré hrozili prerásť do destabilizácie vlády a vojenskej intervencie Grécka či Turecka. Bezpečnostná rada OSN preto v marci 1964 prijala rezolúciu, ktorá odpo-

darilo politickými rokovaniami a dohodami oslabiť, a hoci v marci 1970 sa ozbrojenci pokúsili o atentát na prezidenta Makariosa, celková bezpečnostná situácia sa ustálila. Na základe toho došlo k postupnému redukovaniu kontingentu UNFICYP – zo 6 275 vojakov v decembri 1964 sa postupnými odsumi ich počet stabilizoval v decembri 1973 na menej ako polovici. Rozhodnutie, ktoré sa vo svetle ďalších udalostí ukázalo krátkozraké...

Prevrat a rozdelenie ostrova

Už spomínaná Národná garda pod vedením gréckych veliteľov zorganizovala 15. júla 1974 štátny prevrat a zvrhla prezidenta Makariosa, ktorý utiekol do zahraničia. O päť dní neskôr Turecko, odvolávajúc sa na Garancijnú zmluvu z roku 1960 a právo účastníckych štátov „prinavrátiť predchádzajúci stav“, vylodilo svoje jednotky na severnom pobreží Cypru, a neskôr okupovalo severnú časť Nikózie, obývanú tureckými Cypčanmi, ako aj oblasti na východ a západ od tejto enklávy. Jednotky cyperskej Národnej gardy reagovali simultánnymi útokmi na štvrte a osady tureckých Cypčanov po ce-

Veliteľ roty kapitán Štefan Varga

nulovej tolerancie voči alkoholu počas nasadenia v misii je správny. Vojaci vedia, do čoho idú, počas prípravy v rámci výcviku a pri záverečných pohovoroch pred vyslaním sú na tieto špecifiká upozorňovaní – a ak sa to niekomu nezdá, nech si pije svoje pivo doma,“ jednoznačne dodáva štábný nadrotmajster Vladimír Beluš, hlavný poddôstojník ozbrojených síl, ktorý tiež z vlastnej skúsenosti vie, čo je to misia a ktorý bol v septembri na Cypre v rámci metodickéj pomoci. Dodáva však, že pri rôznych sviatkoch a oslavách či výnimočných situáciách môže veliteľ slovenského kontingentu požiadať náš generálny štáb o výnimku. Podplukovník Paňko tak urobil počas roka približne raz za dva mesiace – a zo strany velenia GŠ OS SR sa mu vždy vyhovel. Tieto udalosti sa napokon skončili bez problémov.

Mimochodom, bolo sedem hodín večer a odchádzajúci veliteľ slovenskej roty kapitán Štefan Varga spolu so svojim nástupcom kapitánom Zoltánom Kmívesom prišli na základňu srbskej roty. Privítal ich dosluhujúci srbský veliteľ Bojan Lakanovič nový veliaci dôstojník kapitán Goran Roganovič. Po pracovnom rozhovore kpt. Lakanovič pozval našich na večeru. Fašírky, zelenina, limonáda. Otázka, či si dá niekto pivo alebo srbskú rakiju, naozaj nezaznela. Srbi sa pridali k slovenským „nulovým“ pravidlám.

Porovnania a poďakovania

„V Kandahare som pred štyrmi rokmi velil Slovákom sústredeným na jednej základni, na Cypre som velil Slovákom, Maďarom aj Srbom dislokovaným na troch veliteľských pozíciách a ďalších piatich

lom ostrove. Prepuklo násilie v dovtedy nevídanom rozsahu a jednotky UNFICYP sa dostali do situácie, na ktorú neboli pripravené – namiesto mierotvorných úsílí medzi dvoma znepriatelenými stranami mali zrazu čeliť ozbrojenej intervencii cudzieho štátu a súčasne domácim vojenským útokom. Počiatočnú neistotu veľmi rýchlo nahradili konkrétne akcie, pri ktorých veliteľia i vojaci UNFICYP fungovali ako sprostredkovatelia medzi bojujúcimi stranami, usilujúci sa o dosiahnutie prímeria. K tomu nakoniec došlo až 16. augusta 1974, dva týždne po tom, čo sa na ňom Turecko, Grécko a Veľká Británia v Ženeve dohodli, s podmienkou, že odsun tureckých vojsk z ostrova bude sprevádzaný „spravodlivým a trvácnym usporiadaním vyhovujúcim všetkým zúčastneným stranám“.

Na druhej ženevskej konferencii 9. augusta 1983 Turecko obhajovalo federálne usporiadanie ostrova, s čím Atény zásadne nesúhlasili. V tom čase už turecké jednotky okupovali približne tretinu územia Cypru a do severnej časti ostrova, do násilne vyprázdnených osád cyperských Grékov sa urýchlene začali presídľovať cyperskí Tur-

ci (spolu asi 50 000 ľudí). Aj po vyhlásení prímeria a návrate Makariosa na Cyprus, turecké jednotky na severe ostrova zotrvali a 15. novembra 1983 cyperskí Turci vyhlásili Severocyperskú tureckú republiku, ktorú zo všetkých štátov sveta uznalo len Turecko.

Posledným komplexným pokusom o urovanie cyperského problému bol tzv. Annanov plán v roku 2004 – v referende 24. apríla cyperskí Turci riešenie pomenované po generálnom tajomníkovi OSN veľkou väčšinou (64 %) akceptovali, cyperskí Gréci ho však rezolútne odmietli (75 %). Prvého mája sa tak Cyprus pripojil k Európskej únii ako rozdelený ostrov.

UNFICYP a Slováci v ňom

UNFICYP dnes okrem hliadkovania a monitorovania prímeria plnila aj úlohy dopravy humanitárnej pomoci cyperským Grékom žijúcim na severe ostrova, a pomáhala aj cyperským Turkom na juhu Cypru. Misia je založená na štyroch komponentoch, ktoré medzi sebou úzko spolupracujú: vojaci, policajné sily (UNPOL), odbor pre civilné záležitosti, a administratívna

správa. Za 48 rokov pôsobenia misie UNFICYP zahynulo na Cypre už viac ako 180 príslušníkov OSN.

Národná rada SR svojím uznesením č. 1372 z 10. mája 2001 vyslovila súhlas s vyslaním jednotky OS SR do misie UNFICYP. V máji 2001 tak do misie prišli prví príslušníci slovenských ozbrojených síl. Postupným procesom prevzali velenie v jednom z troch sektorov od príslušníkov AUSHUNCON-u (príslušníci rakúskych a maďarských ozbrojených síl).

V júni 2001 sa uskutočnil oficiálny akt odovzdania Sektoru 4 slovenskému veleniu, čím SLOVHUNCON (slovensko-maďarský kontingent) operačne zodpovedá za tento sektor. Významná je skutočnosť, že sa tak stalo po prvý raz v histórii, čo OS SR prevzali velenie v niektorom zo sektorov misie.

Od septembra 2004 pôsobia v slovenskom kontingente Sektoru 4 taktiež 2 dôstojníci chorvátskeho kontingentu na pozíciách MOLO a od októbra 2010 aj jedno srbské družstvo. Zo 159 slovenských vojakov ich v Sektore 4 slúži 98 a ďalší sú na veliteľstve misie v Nikózii.

patrolovacích postaveniach,“ porovnáva kapitán Štefan Varga, veliteľ roty v Afganistane, ako aj na Cypre. „Tiež na Cypre bývali vojaci po službe zničení a často si zvolili radšej spánok než možnosť vyjsť si mimo tábor, lebo inak by ďalší nástup do služby zvládali ťažko. Nie je a nebola to ani tu žiadna plážová misia, ako by si niekto mohol myslieť. Som jednoznačne hrdý na to, čo sme dokázali v Afganistane a rovnako aj na to, čo sme s našimi vojakmi dokázali tu, na Cypre,“ zdôraznil kapitán Varga. A ešte porovnanie slobodníka Dušana Babjaka, ktorý bol pred Cyprom v rokoch 2006, 2008 a 2010 tiež v operácii ISAF v Afganistane. „Pravdaže, tu nie sú hrozby raketových útokov a máte možnosť vyjsť raz za čas po službe mimo tábor. No práca pre nás ženistov je aj na Cypre v podstate o permanentnom nasadení alebo pohotovosti. Treba ju robiť tak, aby na ňu človek mohol byť hrdý, aby sa udržal v ozbrojených silách a aby ešte mal šancu niečo dokázať...“

Pravdaže, vojaci to porovnávajú aj so systémom práce doma. V medzinárodnom prostredí misie UNFICYP (podobne ako inde v misiách či operáciách) oceňujú viac voľnosti na vlastné rozhodovanie. Tí čo tu už boli, hovoria, že aj OSN začala v misii v porovnaní s predkrízovým obdobím citeľne šetriť. No nielen to je dôvod, že v UNFICYP je podľa nich oveľa menšia „papierová“ vojna ako u nás doma. Skrátka, že tam kde my ešte potrebujeme listiny, podpisy a pečiatky, v misii často stačí mail s relevantným odosielateľom. Treba tiež povedať, že v porovnaní so situáciou ešte spred pár rokov utíchli ponosy na rozliepajúce sa topánky, alebo nekvalitné uniformy.

Áno, ak sú slovenskí vojaci na Cypre na čosi hákliví, tak je to isté nedocenenie ich práce. Taký je však postoj tých, čo ju nepoznajú, alebo si ju nevedia celkom dobre predstaviť. Ak ju niekto skutočne pozná, tak je to iste Lisa Buttenheimová, politická šéfka misie UNFICYP. Povedala: „Viem, že Slováci sú veľmi hrdí na svojich vojakov v operácii ISAF v Afganistane, ale rovnako hrdí môžu byť aj na tých, ktorí pôsobia v misii UNFICYP na Cypre. S prácou ich veliteľov aj vojakov som mimoriadne spokojná. Patria k tým najlepším. A tu sú slová, ktoré vo svojom prejave pri striedaní veliteľov povedal na adresu slovenských vojakov náčelník štábu misie britský plukovník Agnus Laudon: „Boli ste zodpovední za patrolovanie na skoro 90-kilometrovom úseku nárazníkovej zóny, vaši vojaci slúžili v multinárodnej jednotke rýchlej

Nový veliteľ roty kapitán Zoltán Kömives

reakcie veliteľa misie, pre celú misiu UNFICYP ste vysoko profesionálne vykonávali ťažisko ženijných prác, excelentnú prácu odvedli aj vaši dôstojníci v MOLO-tímoch pri práci na oboch stranách nárazníkovej zóny s vojakmi aj civilnými obyvateľmi. Za vašu profesionálnu prácu vám úprimne ďakujem.“

„Práve vy, vojačky a vojaci, ste prispeli svojou prácou aj na Cypre k udržaniu mieru. Vďaka vašej profesionalite Slovenská republika potvrdila, že významná pozícia lídra v Sektore 4 na Cypre jej právom patrí a naďalej môže plniť svoje ambície v misiách a operáciách,“ ocenil vojakov, ktorí sa vrátili z Cypru, minister obrany Martin Glváč na slávnostnom nástupe 27. septembra v Nitre. Prišiel ich pozdraviť, poďakovať sa im a vyznamenať ich aj v sprievode náčelníka Generálneho štábu OS SR generálporučíka Petra Vojteka. Ten im povedal: „Odvedli ste skvelú prácu, dokázali riešiť viaceré náročné situácie a som vďačný, že ste sa vrátili všetci v poriadku.“

Nuž – nie. O nedoceňovaní práce vojakov v misii UNFICYP tu nemôže byť ani zmienky.

(viac v online vydaní OBRANY na www.mosr.sk/obrana/)

Velica poddôstojníčka nadrotmajsterka Andrea Petrová

„Politický dialóg medzi NATO a EÚ je naďalej blokovaný turecko-cyperským sporom.“

NATO a pokrok od Chicaga

Bezpečnosť je základom prosperity

Jesenné rokovanie ministrov obrany krajín NATO sa venovalo zhodnoteniu iniciatív na rozvoj obranných spôsobilostí od májového summitu v Chicagu. Ministri schválili rámcové usmernenie pre naplánovanie novej misie v Afganistane po roku 2014 a prediskutovali situáciu v Kosove. V rámci úvodného rokovania uvítali zotrvanie generálneho tajomníka Andersa Fogha Rasmussena vo funkcii.

Pracovné metódy muža, ktorého Ryan Hendrickson nazval „prvým premiérom NATO“, vyvolávajú spory vnútri organizácie – a občas aj smerom k členským štátom. Za Rasmussenom však stojí silná podpora USA (a viacerých ďalších významných členov Aliancie), aj doterajšie výsledky. Bývalý dánsky predseda vlády dostal priamočiary mandát zreformovať organizáciu, ktorá prežila pol storočia, no musí sa prispôbiť výzvam nového milénia.

Rasmussen presadil dohodu o zoštiehlení integrovanej vojenskej štruktúry NATO a redukcii rozbušených veliteľstiev na juhu Európy, ktorá mála jeho predchodcov po celé roky. Rozbehol proces konsolidácie rozsiahlej siete agentúr NATO do

dvoch-troch organizácií podľa funkčného zamerania, s cieľom zefektívniť riadenie projektov vyzbrojovania a posilniť politický dohľad nad inštitúciami, ktorých manažment si žil vlastným životom. Obe reformy obsahujú aj výhľad na úsporu zdrojov, hoci ich výšku si spojenci predstavujú rôzne a bude závisieť od konkrétnych okolností. Rubom mince reformy centrálnych inštitúcií NATO je presun väčšieho bremena na členské krajiny, či už vo forme poskytnutia národných veliteľstiev, ktoré budú dopĺňať činnosť aliančných štruktúr, alebo v podobe vyšších nákladov na hostovanie orgánov NATO na svojom území.

Generálny tajomník sa pustil aj do reformy fungovania centrálnej NATO, s cieľom

dosiahnuť úspory, zredukovať byrokraciu a omladiť prestarnutý personál. Veľké očakávania vzbudzuje presun sídla NATO do novej budovy, plánovaný na roky 2015-2016. Tá by už mala hostiť „nové NATO“, s modernými pracovnými metódami, ktorých súčasťou bude prehlbovanie integrácie medzi civilnými a vojenskými zložkami.

Vo veľkých politických témach však veľký pokrok nenastal. Vzťahy NATO – Rusko zostávajú komplikované, osobitne v oblasti protiraketovej obrany. Politický dialóg medzi NATO a EÚ je naďalej blokovaný turecko-cyperským sporom. Partnerská politika NATO v jej kľúčovom, južnom a juhovýchodnom vektore zažíva stagnáciu – a ani rozširovanie NATO stále nie je témou.

Rasmussenov mandát bol predĺžený o ďalší rok a mohol by byť predĺžený ešte raz. V Bruseli sa špekuluje, že po vzore Javiera Solanu by po svojom odchode z NATO mohol nahradiť Catherine Ashtonová vo funkcii viceprezidenta Európskej komisie a vysokého predstaviteľa EÚ pre zahraničnú politiku a bezpečnosť. Európskej diplomacii by rasmussenovské líderstvo určite neuškodilo.

Obranný balík

Rokovania otvoril generálny tajomník konštatovaním: „Členovia NATO musia ďalej investovať do obrany. Niet inej možnosti. Uznávame, že môže byť ťažké nájsť nové zdroje pre obranu, keď sa podnikajú kroky potrebné na redukovanie deficitu a dlhov. Nesmieme však prehliadať, že bezpečnosť je základom prosperity. Kľúčom na prekonanie tejto dilemy je užšia spolupráca.“

Ministri sa zamerali na zhodnotenie pokroku v napĺňaní balíka obranných spôsobilostí a osobitne na otázku, ako udržať dynamiku v procese rozvoja mnohonárodných projektov. Na rokovaní predstavili 24 rozbehnutých programov, pokrývajúcich napríklad zdieľanie inteligentnej munície, zneškodňovanie improvizovaných výbušných systémov alebo združovanie námorných hliadkujúcich lietadiel. Ďalšia desiatka projektov „inteligentnej obrany“ je vo vysokom štádiu rozpracovania, pričom úvodným predpokladom realizácie je prevzatie vedenia projektu niektorou z členských krajín. Preto štáby NATO pri svojich odporúčaníach zohľadnili síce zdrojovo menej náročné a politicky dosiahnuteľné projekty, ktoré však zároveň súvisia s operačnými požiadavkami a dlhodobými nedostatkovými spôsobilosťami.

Obranný balík NATO predpokladá, že „inteligentná obrana“ nájde miesto v kolektívnom plánovaní Aliancie. Ak členské krajiny investujú do získania určitej spôsobilosti, budú očakávať jej „legitimizáciu“ zo strany NATO vo forme mnohonárodného cieľa (a možno repriorizáciu iných požiadaviek). To si vyžiada užšiu spoluprácu medzi aliančnými a národnými plánovačmi. Nakoniec aj v kolektívnom záujme Aliancie je, aby sa členovia zamerali na budovanie tých kapacít, ktorých má NATO, resp. jeho európska časť, nedostatok. Vzájomná koordinácia by mohla pomôcť aj v citlivejších aspektoch „inteligentnej obrany“, práve vo veciach suverenity, vzájomnej dôvery a dostupnosti spôsobilostí, ak sa krajina rozhodne špecializovať a spoľahnúť na spojencov v niektorých oblastiach. Totiž jedna vec je mať zbraň za opaskom, druhá je byť ochotný ju v prípade potreby použiť.

Diskusia ministrov sa dotkla aj možnosti na zefektívnenie spoločného financovania NATO. Niektoré veľké štáty odmietajú rozširovať spoločné financovanie, ktoré ich núti „investovať dvakrát“ – do vlastných kapacít aj do kapacít spojencov – a odďaľuje

tak väčšie akvizíčné projekty menších krajín. Argumentuje sa aj problémami udržania rozpočtovej disciplíny a manažovania zdrojov. Pre rad ďalších štátov je spoločné financovanie výrazom solidarity, pretože umožňuje kolektívne vybudovať niečo, čo z malého národného rozpočtu financovať nemôžu. Dnes je spoločné financovanie opäť na stole najmä preto, že sa očakáva zníženie nákladov NATO na operácie, čo by mohlo vytvoriť priestor pre investovanie do nových požiadaviek, napríklad multilaterálnych projektov, strategických spôsobilostí alebo výcvikových aktivít.

Afganistan

Hlavnou témou rokovania ministrov obrany v koalíčnom formáte krajín prispievajúcich do operácie ISAF bola nová misia NATO v Afganistane po roku 2014, keď oficiálne zanikne súčasná operácia. Ministri schválili iniciačnú smernicu, čím odobrili začiatok vojenského plánovacieho procesu misie. V čom sa však bude pôsobenie jednotiek NATO v Afganistane po roku 2014 líšiť od úloh, ktoré tam vykonávajú dnes?

V súčasnosti jednotky Aliancie plnia v Afganistane bojové úlohy, špeciálne operácie, cvičia afganské bezpečnostné zložky a podieľajú sa aj na rekonštrukčných aktivitách. No ako na úvod zasadnutia zdôraznil Rasmussen, „keď sa koncom roka 2014 skončí naša operácia ISAF, ponúkne novú misiu, poskytujúcu výcvik, poradenstvo a podporu. Táto misia nebude bojová.“ Už v súčasnosti, v rámci procesu odovzdania zodpovednosti za bezpečnosť, môžeme badať trend, keď Afganci preberajú v niektorých provinciách vedúce úlohy pri bojových operáciách a jednotky NATO pôsobia v úlohe poradcov a prípadnej podpory. Od roku 2014 by mala spolupráca medzi jednotkami NATO a afganskými bezpečnostnými silami vyzeráť práve takto. Táto stratégia umožňuje podstatné zníženie vojenského príspevku, čo znamená, že misia NATO v Afganistane bude od roku 2015 početne oveľa menšia.

Do konca roka 2014 je však ešte ďaleko. Jednou z najväčších výziev v súčasnosti sú rozširujúce sa tzv. „green-on-blue“ incidenty – afganskí vojaci a policajti útočia na svojich partnerov a mentorov z radov jednotiek Aliancie. Za útokmi však nie vždy

stojí Taliban, dôvodom bývajú aj osobné nezhody. Velenie operácie v spolupráci s hlavným civilným predstaviteľom NATO pre Afganistan preto ministrom podalo správu o pokroku v stratégii, ktorej cieľom je incidenty obmedziť a predchádzať im. Čoraz väčší dôraz sa kladie na osobné kontroly, rozviednu činnosť v rámci afganských radov a posilňovanie kultúrneho porozumenia medzi Afgancami a aliančnými jednotkami.

Slovenská republika sa počas summitu NATO v Chicagu v máji 2012 zaviazala pokračovať v podpore Afganistanu. V súlade s nastavenou stratégiou bol preto v septembri tohto roku do operácie po prvýkrát nasadený výcvikový tím vojenskej polície, ktorý bude v Afganistane spolu s českými kolegami. Naši vojaci budú v novej misii NATO v Afganistane pôsobiť aj po roku 2014, avšak forma konkrétneho zapojenia bude závisieť od požiadaviek velenia a konzultácií s partnermi.

Kosovo

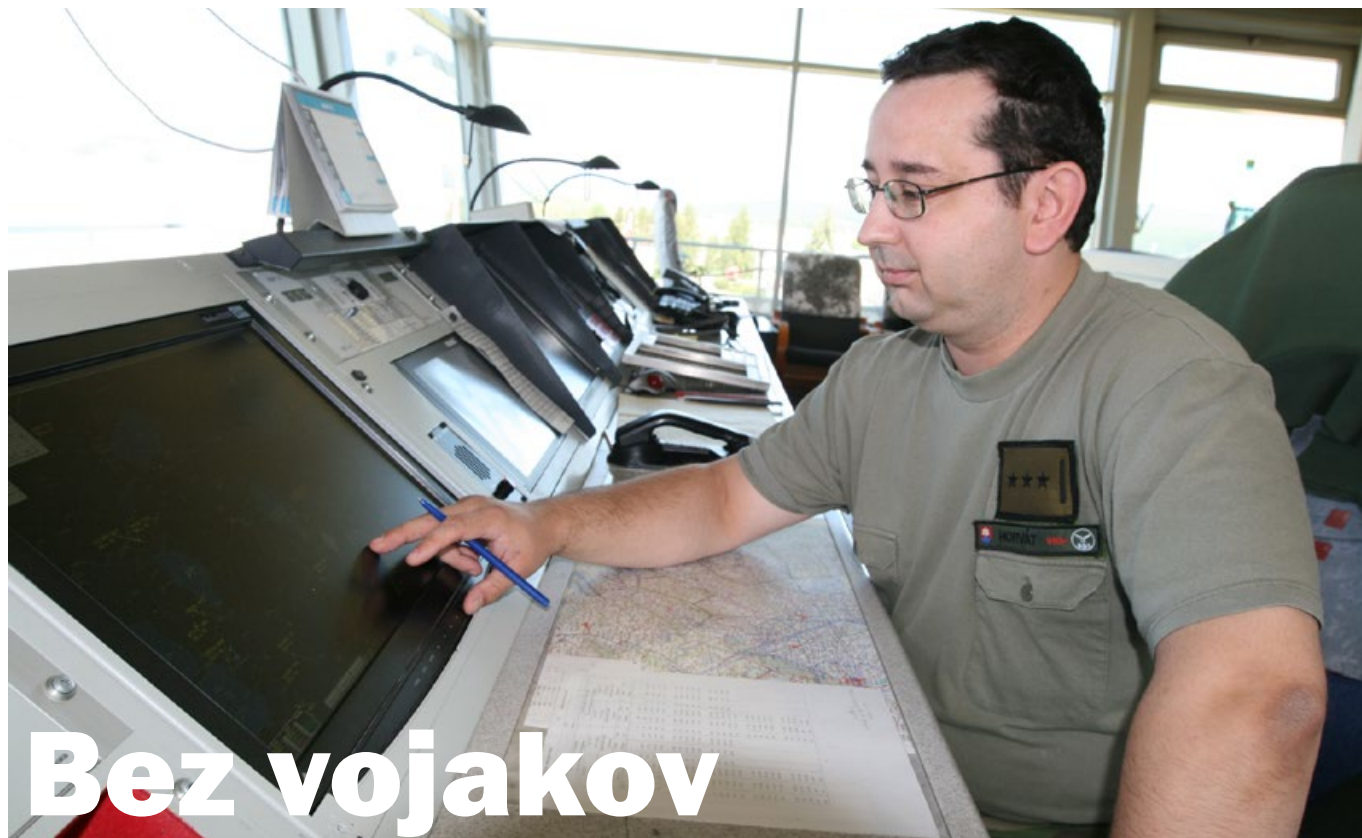
Jednou z tém stretnutia ministrov obrany NATO bola aj súčasná situácia v Kosove. Aj keď SR neprispieva do operácie KFOR od januára 2011, západný Balkán tradične patrí medzi priority našej zahraničnej politiky. Podľa generálneho tajomníka NATO sa situácia v Kosove oproti minulému roku zlepšila, čo možno pripísať aj spolupráci medzi operáciou KFOR a policajnou a justičnou misou Európskej únie EULEX Kosovo. Napriek tomu kosovské bezpečnostné zložky stále nie sú pripravené na udržanie pokoja. O tom svedčí aj ponechanie stavov operácie KFOR na približnom počte 6 000 vojakov, hoci sa už dlhšie hovorí o prechode do tzv. GATE 3, úprave cieľov operácie a znížení počtu na približne 2 500.

Treba hovoriť aj o rozložení bremena medzi jednotky KFOR a EULEX. Misia EÚ je dlhodobou poddimenzovaná, čo je aj jedným z dôvodov, prečo operácia KFOR nemôže pokročiť do ďalšej fázy. Jednotky NATO stále vykonávajú väčšinu úloh bezpečnostných zložiek aj napriek tomu, že by mali figurovať až ako tretia sila, po kosovských bezpečnostných zložkách a príslušníkoch misie EULEX. Preto je potrebné klásť dôraz na posilnenie misie EÚ, aby sa vytvorilo silnejšie zastúpenie policajných a civilných zložiek a limitovala sa vojenská prítomnosť v regióne. Ďalšími výzvami sú pokračovanie a najmä pokrok v politických dialógoch medzi Prištinou a Belehradom, či potreba navýšiť počty jednotiek zameraných na výcvik kosovských bezpečnostných síl.

Text: Mário Nicolini (autor je poradcom štátneho tajomníka MO SR)

Michal Krížan (autor je expertom pre operácie a agendu NATO na Sekcii obrannej politiky, medzinárodných vzťahov a legislatívy MO SR)

Foto: NATO

Bez vojakov by to nešlo

Letisko Sliač, a. s., má na starosti len odbavenie cestujúcich a plnenie pohonných hmôt. Všetky ostatné služby, potrebné na navedenie, pristátie lietadla a jeho štart zabezpečujú príslušníci zmiešaného krídla generálmajora Otta Smika. Dráhový systém letiska Sliač tvorí jedna vzletová a pristávacia dráha s paralelnou rolovacou dráhou a so spojovacími dráhami. Vzletová a pristávacia dráha (VPD) 18/36 má dĺžku 2 400 metrov a je široká 57 metrov s cementovo - betónovým povrchom.

Slávnostné spustenie civilnej letovej prevádzky (GAT) v júni minulého roku znamenalo pre príslušníkov zmiešaného krídla Sliač ďalší významný míľnik. Letecké navigačné služby poskytuje na letisku Veliteľstvo vzdušných síl všetkým lietadlám bez ohľadu na ich rezortnú, či štátnu príslušnosť. Vojskárski riadiaci lietania len v roku 2011 vybavili vyše 9 900 letov, z toho vyše 4 300 civilných. V rovnakom období tohto roka to bolo viac ako 10 700 letov, z toho vyše 6 000 civilných. To je aj podľa veliteľa letky riadenia letovej prevádzky (RLP) majora Miroslava Burčíka na vojenské letisko nezvyčajne vysoké číslo. V minulom roku riadili 70 charterových letov, čo predstavuje odbavenie viac ako 15-tisíc cestujúcich.

Vyrovňajú sa civilným letiskám

„Najdôležitejšou úlohou našej letky je zaistenie bezpečného priblíženia, pristátia a odovzdania civilného lietadla do priestoru odstavnej plochy Letiska Sliač. Takisto pri odlete lietadla celú komunikáciu medzi pilotom a vežou zabezpečujú naši príslušníci. Na základe našich poznatkov i hodnotenia zo strany civilných leteckých úradov sa služby, poskytované na Letisku Sliač vojakmi, svojou kvalitou vyrovnávajú civilným letiskám v Bratislave, v Košiciach či v Poprade,“ so spokojnosťou konštatuje major Burčík.

Vojskárski riadiaci letovej prevádzky museli splniť náročné kritériá Európskeho inštitútu pre civilné letectvo EUROCONTROL Safety Regulatory Requirement (ESARR 5) a zvládnuť náročný výcvik a skúšky leteckého úradu Slovenskej republiky. Kurz trval takmer dva roky, bol rozdelený na niekoľko etáp, zakončených preskúšaním. Len úspech v ňom zaručoval frekventantovi postup do ďal-

šej etapy. Okrem teórie v Bratislave doň patril aj simulátor a praktický výcvik pod dohľadom inštruktorov z Letových prevádzkových služieb SR. Postupne rastie počet riadiacich s takýmto civilným oprávnením. Aj vďaka inštruktorovi riadenia letovej prevádzky kapitánovi Danielovi Dančovi, či zástupcovi veliteľa letky kapitánovi Františkovi Kotranovi. Získal ho aj nadporučík Ľuboslav Vofanský a ďalší mladí príslušníci letky.

Musí vidieť aj za roh

Major Burčík prízvukuje, že okrem takých samozrejmostí, ako je dobrý zdravotný stav,

ovládanie angličtiny, predpisov a nariadení a psychická odolnosť, sa dobrý riadiaci musí orientovať vo zverenom vzdušnom priestore. Predvídať, doslova vidieť za roh... Pružne reagovať na vzniknutú situáciu, vedieť kooperovať s ďalšími zložkami. Veď všetkých spája jeden cieľ: dostať bezpečne lietadlo na letiskovú plochu. A ako dlho taký dobrý riadiaci dozrieva? „Kým získa správne návyky a vie aj predvídať, trvá to päť rokov. Na svojich riadiacich nedám dopustiť. Som rád, že kvalitatívne rastú. Nepatrím k veliteľom, ktorí sa boja, že ich raz podriadení preskočia. Naopak, pre mňa to bude dobré vysvedčenie,“ hovorí veliteľ letky RLP.

Riadiaci sa pri svojej práci musia spoľahnúť na bezchybnú činnosť ďalších ľudí. Aj svojich pomocníkov. Medzi najskúsenejších patria rotmajstri Peter Horvát a Branislav Podušel. Rotmajster Peter Horvát ráno medzi siedmou a ôsmou hodinou postupne prevzal od predchádzajúceho pomocníka službu. Aby bol v priebehu 24 hodín, ktoré ho čakajú, vo veži sliackeho letiska podrobne informovaný o dianí na letisku. Okrem iného má na starosti vybavovanie telefonátov, aby odbremenil riadiaceho letovej prevádzky. „Hádam najväčší frmol sme tu mali počas medzinárodného leteckého cvičenia MACE. Vtedy bolo na letiskových plochách a vo vzdušnom priestore letiska množstvo lietadiel,“ poznamenáva rotmajster Horvát, ktorý popri zamestnaní vyštudoval na žilinskej univerzite prevádzku leteckej dopravy a v USA poddôstojnícky kurz.

48 futbalových ihrísk

Aby mohli na sliackom letisku bez problémov pristávať civilné lietadlá, bolo podľa veliteľa zmiešaného krídla plukovníka Vladimíra Lisého treba splniť pri rekonstrukcii dráhy mnoho technických požiadaviek. Okrem iného to predstavovalo kompletnú inštaláciu pristávacieho systému, prírodných rádiových staníc, svetelno-technického systému s vybudovaním prí-

slušnej infraštruktúry. „V súčasnosti naše letisko patrí v tomto smere medzi najmodernejšie v strednej Európe,“ hovorí plukovník Lisý.

Príslušníci práporu zabezpečenia leteckej prevádzky sa starajú o to, aby bola vzletová a pristávacia dráha letiska neustále prevádzkyschopná. Veď jednou z priorit krídla je plnenie úloh ochrany slovenského vzdušného priestoru v rámci integrovaného systému protivzdušnej obrany NATO (NATINADS), vyplývajúcich z našej legislatívy, ako aj z medzinárodných záväzkov. Podriadení veliteľa práporu majora Milana Lisého dostávajú poriadne zabrať najmä v zimnom období. Vtedy musia odstrániť z letiskových plôch sneh a námrazu. Plochy pohotovostného systému musia byť pri výške snehovej pokrývky do piatich centimetrov očistené cez deň do dvoch hodín a v noci za tri hodiny. Ak je 10 centimetrov snehu, tak je táto časová norma štyri hodiny. Bez ohľadu na deň či noc.

V lete ich zasa čaká čistenie dráhy, kosenie trávnatých plôch a oprava spevnených aj nespevnených letiskových priestorov. „Nie je to maličkosť. Veď pre lepšiu predstavu len samotná plocha dráhy letiska má rozlohu 48 futbalových ihrísk,“ pripomína major Lisý. Môže sa spoľahnúť na náčelníka letiskového zabezpečenia kapitána Gabriela Bobeniča, skúsených veliteľov zmeny rotných Richarda Bacza a Jána Lörinčíka, či doslova multifunkčných odborníkov. Takých, akými sú desiatnik Pavol Spodniak, slobodníci Peter Végh a Ján Keder či zamestnanec Jaroslav Roháč. Veď dokážu aj neraz so staršou technikou pri údržbe letiskových plôch doslova zázraky.

Keby niečo...

Pristátie každého lietadla bez ohľadu na to či ide o civilné, alebo vojenské, zabezpečujú príslušníci vojenskej hasičskej jednotky. Jej veliteľ, nadrotmajster Vladislav Iskerka pripomína, že sú pripravení do jednej minúty vyraziť a do troch minút sa dostať na ktorúkoľvek časť letiska a v prípade potreby zasahovať.

„Pri zabezpečovaní civilných letov prechádzame na civilnú frekvenciu. Musíme byť pripravení podľa typu lietadla, ako v prípade potreby na ňom otvoriť dvere, ako uhasiť prípadný požiar motora. Pri dopravných lietadlách je to zložitejšie aj preto, lebo majú väčší objem paliva v nádržiach ako väčšina vojenských strojov,“ vysvetľuje nadrotmajster Iskerka.

Aby boli vojenský hasiči pripravení zasiahnuť, absolvovali aj kurz, v ktorom sa okrem iného učili, ako zvládnuť davový psychózu a prípadnú paniku na palube civilného lietadla. Precvičujú sa štyrikrát do roka v špeciálnom výcvikovom zariadení na Lešti aj z medicíny katastrof. Práve na Lešti absolvovali aj súčinnosťné cvičenie s civilnými hasičmi z bratislavského a košického letiska.

Vojenský hasiči zatiaľ za obdobie od júna minulého roku, keď zabezpečujú civilné lety zo sliackeho letiska, nemuseli ani raz zasahovať. Ale sú pripravení. Keby niečo...

Potrebuje odvážne riešenia

„V rezorte obrany bude potrebné prijať nové a aj odvážne riešenia, ktoré zabezpečia, aby si Ozbrojené sily Slovenskej republiky udržali svoje základné spôsobilosti tak, aby mohli plniť svoje povinnosti a záväzky doma, ale aj vo vzťahu k spojencom v NATO a k medzinárodnému spoločenstvu,“ vyhlásil minister obrany Martin Glváč pri príležitosti osláv Dňa Ozbrojených síl SR. „Všetky ušetrené prostriedky budú smerovať do ozbrojených síl, do výzbroje, výstroja a techniky,“ deklaroval minister, podľa ktorého aj v prípade nižšieho rozpočtu, než na aký bol rezort zvyknutý, bude možné investovať do ozbrojených síl viac ako v minulosti. Šéf rezortu obrany a náčelník GŠ OS SR ocenili pamätnými medailami a odznakmi viacerých zamestnancov za kvalitné plnenie služobných povinností. Minister obrany sa pri príležitosti Dňa Ozbrojených síl SR na Ružinovskom cintoríne v Bratislave poklonil pamiatke bývalého ministra obrany Jozefa Stanka. V prítomnosti dcéry a vnuka zosnulého ministra obrany položil na jeho hrob veniec.

Foto: Ivan Kelement

Ministri rokovali v Bruseli

Minister obrany SR Martin Glváč chce zefektívniť fungovanie rezortu obrany tak, aby v budúcom roku išlo do výzbroje, vývoja a ďalších inovácií v armáde viac peňazí. Potvrdil to po rokovaní ministrov obrany členských krajín NATO v Bruseli. „Aj napriek znižujúcemu sa rozpočtu chceme procesy v rezorte nastaviť tak, aby sme sa vedeli priblížiť k 20-percentnej hranici (pozn. z celkového rozpočtu MO SR), ktorú Aliancia od členských štátov vyžaduje,“ uviedol. Jedným z nástrojov ako zachovať v rozpočte čo najviac peňazí, je podľa šéfa rezortu obrany práve vzájomná spolupráca členských krajín. Znižovanie rozpočtu na obranu nie je iba problémom Slovenska, boj s ekonomickou krízou v nadväznosti na financovanie armád bol jednou z hlavných tém rokovania ministrov obrany NATO v Bruseli.

Foto: NATO

Stretnutie na hraniciach

Slovenská a Poľská republika chcú zintenzívniť svoje vzťahy v oblasti obrany. Vzájomnú spoluprácu chcú upevniť v rámci zoskupenia krajín V4, v oblasti výcviku, výzbroje, obranného priemyslu, ale aj vojenských podnikov. Poľská strana by navyše Slovensku mohla odovzdať svoje skúsenosti v oblasti vzdušných síl. Zhodli sa na tom minister obrany SR Martin Glváč a šéf poľského rezortu obrany Tomasz Siemoniak na spoločnom rokovaní v Poľsku. „Nechceme zostať iba pri deklaráciách. Chceme hľadať témy a priniesť konkrétne výsledky. Susedia si zaslúžia vzťahy na inej úrovni, ako sme mali doteraz s Poľskom v rámci ministerstva obrany,“ uviedol minister obrany Martin Glváč. Spolu s poľským partnerom už zároveň aj určili pracovné skupiny, ktoré majú zdefinovať možnosti konkrétnej spolupráce. Podľa poľského ministra Siemoniaka sa medzi našimi krajinami črtá priestor na spoluprácu v oblasti logistiky, ale aj na politickej a vojenskej úrovni.

NATO Demonstrations and Trials 2012

Expozíciu najnovších technológií a výrobkov na zneškodňovanie munície NATO Demonstration and Trials 2012 v Trenčíne oficiálne otvoril štátny tajomník ministerstva obrany Miloš Koterec spolu s námestníkom generálneho tajomníka NATO pre obranné investície Patrickom Auoyom, zástupcom námestníka generálneho tajomníka NATO pre novovznikajúce bezpečnostné výzvy Jamiem Sheaom a národným riaditeľom pre vyzbrojovanie Gabrielom Merňákom. Organizátorom jedného z najväčších podujatí NATO na Slovensku v tomto roku sa stalo trenčianske Centrum výnimočnosti pre oblasť odstraňovania výbušných prostriedkov (NATO EOD COE). Hlavnou témou seminára, ktorý sa konal v rámci podujatia za účasti funkcionárov NATO, bola optimalizácia rozvoja schopností Severoatlantickej aliancie.

Partner pre VOP

Vojenský opravárenský podnik (VOP) Nováky má zachrániť vstup strategického partnera, ktorého sa ministerstvu obrany SR podarilo nájsť vo verejnom ponukovom konaní. Ako najlepšiu vyhodnotila výberová komisia ponuku spoločnosti MSM Martin s.r.o., ktorá ponúkla po vstupe do podniku ročný nájom 240 000 eur, 10 000 eur za skladové zásoby a zachovanie 140 pracovných miest. V podniku v súčasnosti pracuje 133 ľudí. Ministerstvo obrany podnik nepredáva, strategický partner získa prenájom podstatnej časti nehnuteľného a hnutelného majetku na 20 rokov. Riadenie podniku prevezme MSM po podpise zmluvy, predpokladaný termín je január 2013.

NATO 2020 a ozbrojené sily: ako ďalej

Za účasti prvého námestníka ministra obrany Českej republiky, štátneho tajomníka Ministerstva zahraničných vecí SR a námestníka generálneho tajomníka NATO pre obrannú politiku a plánovanie otvoril v Bratislave štátny tajomník Ministerstva obrany SR Miloš Koterec medzinárodnú konferenciu NATO 2020 a ozbrojené sily: ako ďalej. V rámci konferencie sa stretol aj s veľvyslancom Hüseyinom Diriözom, námestníkom generálneho tajomníka NATO pre obrannú politiku a plánovanie. Témou stretnutia bola medzinárodná spolupráca formou projektov rozvoja obranných spôsobilostí.

TECHNIKA

NOVINKY • TRENDY • VÍZIE

Zeppelin sa môže hanbiť

Americká armáda je zrejme už napevno rozhodnutá zaradiť do svojej výzbroje hybridnú vzducholod' nazvanú LEMV (Long Endurance Multi-Intelligence Vehicle). Po prvý raz sa tento stroj z dielne spoločnosti Northrop Grumman vzniesol do vzduchu 7. augusta tohto roka. 90 minútové skúšky nad Lakehurstom v americkom štáte New Jersey dopadli na výbornú.

LEMV je naplnený zmesou hélia a vzduchu a podľa projektov by mal byť schopný plniť úlohy zo vzduchu po dobu 21 dní bez medzipristátia. Hoci v prvých testoch boli na palube závesnej konzoly dvaja piloti, konštruktéri plánujú do konca roka aj ďalšie skúšky už s diaľkovo navádzanou verziou vzducholode. Americké armáde sa tak podaril husársky kúsok – veď od rysovej dosky to do prvých leteckých skúšok netrvalo ani 24 mesiacov (!), na rozdiel od americkej Air Force, ktorá svoj vlastný projekt „diabolskej“ vzducholode Blue Devil II musela kvôli množstvu technologických problémov pred niekoľkými mesiacmi zastaviť.

Azda najväčšmi vyzdvihovanou schopnosťou bežmála stometrovej vzducholode je jej kapacita – unesie až 1 134 kilogramov, a na jej palube je množstvo štandardizovaných konektorov, ktoré umožňujú „plug & play“ zapojenie senzorov rôznych typov od rôznych výrobcov. Stroj tak môže súčasne zaznamenávať video, vyhodnocovať údaje z GMTI (Ground Moving Targeting Indicator) radaru, zbierať pasívne signály a vykonávať ďalšie činnosti.

LEMV je hybridný lietajúci stroj, získava vztlak z troch zdrojov. Prvým je aerostatický vztlak, ktorý – rovnako ako u bežných vzducholodí – stroju prepožičiava náplň balóna (v tomto prípade hélia). Druhým je aerodynamický vztlak, za ktorý LEMV vďačí tuhým kompozitným materiálom, z ktorých je jeho kostra. A tretím prvkom je vektorový ťah štyroch naftových motorov. V spolupráci s vektorovými stabilizátormi pomáhajú lodi vystúpiť až do výšky 6 km a letieť rýchlosťou 55 km/h s núdzovým krátkodobým zrýchlením až na 150 km/h.

Poslaním LEMV je zber informácií, pozorovanie a prieskum v konfliktných oblastiach sveta, zatiaľ však nie je jasné kedy a kde presne bude prvá vzducholod' tohto typu nasadená. Hovorí sa síce o Afganistane a o začiatku budúceho roka, nič však zatiaľ nie je definitívne.

Text: Peter Susko
Foto: Northrop Grumman

Historický oblúk

Je to oblúk, ktorého základne v podobe dvoch historických udalostí delí od seba 68 rokov! V oboch prípadoch – v roku 1944 i v roku 2012 – išlo o návštevu legendárnych amerických bombardérov na území Slovenska.

Lietajúce pevnosti na Troch duboch

Na jeseň 1944 na Slovensku burácali zbrane a povstalecká armáda s podporou partizánov sa urputne bránila proti nemeckým vojskám, ktoré dorážali zo všetkých strán. Hoci front bol ešte na východ od Karpát a sovietske velenie pôvodne zamýšľalo obísť Slovensko na severe cez Poľsko a na juhu cez Maďarsko, nemohlo ignorovať, že pod Tatrami sa 29. augusta 1944 začalo veľké protifašistické vystúpenie, nazvané neskôr Slovenským národným povstaním. Na jeho podporu dodatočne do plánov zaradilo tzv. Karpatsko-dukliansku operáciu a poskytlo mu i pomoc v podobe zbraní a ďalšieho materiálu s celkovou hmotnosťou takmer 800 ton. Väčšinu z toho k nám dopravili sovietske transportné dvojmotorové lietadlá typu Li-2 a C-47, ktoré v septembri a októbri 1944 pristávali na Letisku Tri duby (dnes Sliach) medzi Banskou Bystricou a Zvolenom.

Tri duby však počas SNP prijali aj ďalších významných hostí – 17. septembra dva a 7. októbra 1944 dokonca šesť ťažkých štvormotorových bombardérov B-17G Flying Fortress z amerických základní v Taliansku. Prvé dve Lietajúce pevnosti priviezli na Tri duby 8 ton zbraní a vojenského materiálu a 6 členov styčnej a spravodajskej skupiny americkej OSS (Office of Strategic Services) a zo Slovenska evakuovali 15 zachránených spojeneckých letcov. Ďalších šesť bombardérov priletelo so 16-tonovým

nákladom zbraní a materiálu a 14-člennou skupinou OSS a naspäť viezlo 25 spojeneckých letcov, 5 francúzskych partizánov a 3-člennú delegáciu Slovenskej národnej rady, ktorá išla cez Taliansko do Londýna k exilovému prezidentovi Benešovi.

Bombardéry B-17 počas 2. svetovej vojny patrili k najväčším a najlepším vo svojej kategórii a dominovali v denných náletoch spojencov na Západnom fronte i v Tichomorí. Od roku 1935 ich celkovo vyrobili 12 731 kusov, z toho v najlepšej verzii B-17G až 8 680 kusov. „Géčka“ mohli niesť až 8 ton bômb a na vlastnú obranu mali 13 guľometov kalibru 12,7 mm vo vežiach a streleckých stanovištiach na chrbte, bruchu, v chvoste a v bočných strieľniach.

Môže sa zdať, že 24 ton zbraní a materiálu, ktoré Američania v dvoch misiách na Slovensko priviezli, je v porovnaní s objemom sovietskych dodávok maličkosť, ale treba vedieť, že v tom čase už ZSSR považoval územie Slovenska za svoj operačný priestor a vojenské dodávky si vyhradil striktne pre seba. Náklad na palubách B-17G preto niesol oficiálne označenie ako „Spojenecký dar povstaniu“ a bol skôr symbolický.

Strategický obor opäť na Sliachi

Po 68 rokoch sa povrchu vzletovej a pristávacej dráhy Letiska Sliach opäť dotkli podvozkové kolesá legendárneho amerického lietadla. Určite najväčšou atrakciou Medzinárodných leteckých dní SIAF 2012, ktoré sa tu konali 1. a 2. septembra 2012, sa stal osemmotorový strategický bombardér B-52H Stratofortress z US Air Force Reserve Command, ktorý na Slovensko priletel po prvýkrát v histórii po takmer 14-hodinovom transatlantickom lete bez medzipristátia zo svojej materskej základne Barksdale AFB v americkej Louisiane.

B-52H tesne pred pristátím na Sliachi koncom augusta 2012

Detailný záber na mohutný predok a podvozok B-52H

Prvý let bombardéra B-52 sa uskutočnil v apríli 1952 a celkovo vyrobili 744 kusov tohto unikátneho lietadla. V činnnej službe a v aktívnych zálohách je dnes už iba 76 strojov. Že jeden z nich zavítal na Slovensko, bolo veľkým úspechom organizátorov SIAF 2012, pretože Stratofortressy sa v Európe ukazujú veľmi zriedka. Navyše, statická ukážka B-52 s možnosťou nazretia do jeho útrobov bola údajne na Sliači prvá v histórii leteckých prehliadok vôbec!

V rámci tohto stručného predstavenia lietajúcej legendy dodajme, že pôvodným poslaním bombardérov B-52 bolo nukleárne zastrašovanie. Dnes sa používajú najmä na ofenzívne strategické útoky a bombardovanie, alebo na zabezpečovanie vzdušnej izolácie nepriateľa.

Bombardéry B-52H môžu niesť až 32 ton rôznych typov bômb a striel s plochou dráhou letu, vrátane jadrovej munície. Pôvodne na vlastnú obranu mali aj šesťhlavňové 20-mm rotačné kanóny M61 Vulcan v zadnom (chvostovom) strelisku, v súčasnosti už žiadnu hlavnú výzbroj nenesú.

Bombardéry B-17G na Troch duboch v septembri 1944

Text: PhDr. Ján Dolinay
Foto: Miroslav Gyűrösi, archív redakcie

Torpédoborec alebo krížnik?

Juhokórejský torpédoborec Yulgok Yi I v júli úspešne dokončil námorné skúšky svojho bojového systému AEGIS na americkej Pacifickej raketovej strelnici pri havajskom ostrove Kauai. Skúšky boli posledným testom lode, jej systémov a konštrukcie i výcviku posádky. Cvičenie zahŕňalo útoky pilotovaných lietadiel, napadnutie prostriedkami elektronického boja i ostré streľby na vzdušné ciele.

Loď je súčasťou tretej fázy programu KDX (Korean Destroyer eXperimental - Experimentálny kórejský torpédoborec). Každá fáza predstavuje úplne odlišnú triedu lodí. Všetky sú pomenované po významných postavách kórejskej histórie. Yulgok Yi I bol veľkým konfuciánskym filozofom a politikom v 16. storočí.

Lod' za miliardu

V prvej fáze postavili do roku 2000 tri lode, ktoré sú torpédoborcami len podľa názvu. S výtlakom 3 800 ton a skromnejšou výzbrojou ide skôr o menšie fregaty. V rokoch 2003 až 2008 postavili šesť skutočných torpédoborcov s výtlakom 6 085 ton a pokročilejšou výzbrojou, ktorá zahŕňa napríklad protiletadlové rakety SM-2. Až po skúsenostiach s týmito plavidlami začala Južná Kórea stavať najväčšie lode svojho programu. V tomto prípade už opäť ide o torpédoborce len podľa názvu. Trieda KDX-III má plný výtlak 11 000 ton a je väčšia a silnejšie vyzbrojená ako americké krížniky triedy Ticonderoga. Ide o najväčšie lode na svete, ktoré nesú americký radarový a bojový systém AEGIS. Plavidlá sú schopné účinného boja s cieľmi na hladine, pod hladinou, vo vzduchu i na zemi.

Yulgok Yi I je druhou loďou triedy KDX-III. Juhokórejské námorníctvo ich objednalo zatiaľ tri s opciou na ďalšie tri. Tretie

plavidlo by mali dokončiť ešte tento rok. Cena za jeden torpédoborec sa blíži k miliarde dolárov.

Dobre vyzbrojený dravec

Lode triedy KDX-III sú dlhé 166 m a široké 21 m. Štandardný výtlak je 8 500 ton, plný výtlak je až 11 000 ton. Poháňajú ich štyri turbíny, ktoré im dávajú rýchlosť 30 uzlov.

Výzbroj tvorí kanón kalibru 127 mm na prove, dvojica trojhlavňových torpédometov, protiletadlové rakety RIM-116B krátkého dosahu a systém Goalkeeper s 30 mm kanónmi na blízku ochranu. Skutočnú palebnú silu však predstavuje 128 vertikálnych odpaľovacích šacht pre širokú paletu zbraní. V 80 šachtách (48 na prove a 32 vzadu) majú Kórejci v prvom rade protiletadlové rakety SM-2 i keď sú schopné odpaľovať aj iné zbrane, napr. strely Tomahawk. Na korme je tretia sada so 48 šachtami, z ktorých Kórejci odpaľujú protilodné a protiponorkové zbrane vlastnej

výroby. Ide o raketovo urýchľované a vertikálne odpáľované protiponorkové torpéda Red Shark, strely Hyunmoo s plochou dráhou letu a protilodné rakety SSM-700K Haesung.

Juhokórejské lode nemajú všetky najnovšie možnosti amerického systému AEGIS. Po prípadnom vylepšení (a úprave odpaľovacích šácht) budú so strelami SM-3 schopné aj obrany proti balistickým raketám.

Do výbavy týchto veľkých lodí patria aj hangáre pre dva vrtuľníky.
(mk)

Foto: US Navy

ILA

Krídla nad Berlínom

Druhou veľkou letecko-kozmodromickou výstavou európskeho kontinentu, ktorá sa koná každý párny rok je ILA v Berlíne. Toto najstaršie podujatie svojho druhu na svete zažívalo tento rok opäť zmeny.

Leteckú výstavu, známu dnes ako ILA (Internationale Luft- und Raumfahrttausstellung), po prvý raz zorganizovali v roku 1909 vo Frankfurte nad Mohanom. Po mnohých turbulenciách a prestávkach sa podujatie pod svojím historickým menom v roku 1992 vrátilo do Berlína. Aktuálny ročník sa konal premiérový na novovybudovanom berlínskom letisku Berlin Brandenburg Airport, ktoré predstavuje podstatne rozšírené a zmodernizované pôvodne východoberlínske letisko Berlin-Schönefeld.

Berlin Air Show

Lákavá aktuálna ponuka

Na výstavnej ploche bolo možné vidieť viacero lietadiel, ktoré predstavujú časť aktuálnej ponuky európskych výrobcov vrátane najväčšieho lietadla na prepravu cestujúcich na svete Airbus A380 a taktiež aj u nás známych stredných nákladných strojov EADS/CASA C295M a Alenia C-27J Spartan. Na stojisku boli vystavené prakticky všetky lietajúce prostriedky z výzbroje nemeckých vzdušných síl, pozemných síl aj vojenského námorníctva vrátane bezposádkových systémov a komponentov protiletadlového raketového systému Patriot. Najväčšiu pozornosť prítomných, samozrejme, budil štvrtý prototyp ťažkého nákladného lietadla Airbus Military A400M, ktorý bolo taktiež každý deň možné vidieť aj pri letových ukázkach. Stroj v polovici tohto roka prekrstili z pôvodného mena Grizzly novým pomenovaním Atlas.

Poľské premiéry

Tohtoročnou partnerskou krajinou výstavy bolo Poľsko, ktoré vystavilo pomerne široký záber svojich možností v oblasti leteckého priemyslu. Jedným z najzaujímavejších poľských exponátov bol prototyp bezposádkového prieskumného a útočného ľahkého vrtuľníka ILX-27, ktorý mal na výstave ILA-2012 svoju svetovú premiéru pred verejnosťou. Základným určením stroja je podpora činnosti pozemných síl pri špeciálnych operáciách v ťažkom teréne (hory, mestské bojisko). Dĺžka trupu je 7 740 mm, šírka trupu vrátane krátkych krídel je 3 200 mm, výška na zemi je 2 730 mm. Nosný systém tvorí trojlistový nosný rotor a štvorlistový fenestron (chvostový rotor v uzavretom prstenci). Pohon zabezpečuje motor Lycoming IO-540 s výkonom 192 kW. Stroj s maximálnou vzletovou hmotnosťou 1100 kg má únosnosť až 300 kg. Maximálna rýchlosť bude 215 km/h a vyrátaný dolet je 440 km.

Nie je Tu ako TU

Ďalšou zaujímavosťou z rovnakej oblasti bol vo svetovej premiére predstavený koncept taktického bezposádkového lietajúceho prostriedku s kolmým vzletom a pristátím TU-150 (TU = Tactical Utility). Tento stroj s neobvyklým vzhľadom potenciálnym zákazníkom predstavila spoločnosť Rheinmetall Airborne Systems (RAS), čo je spoločný podnik Cassidian a Rheinmetall. Projekt TU-150 je spoločným projektom spoločnosti RAS a švajčiarskej akciovej spoločnosti Swiss UAV AG. Stroj s rozpätím 7,9 m (vrátane otáčajúcich sa rotorov) bude mať vzletovú hmotnosť 140 kg. Hmotnosť užitočného nákladu je 25 kg. Letová rýchlosť prostriedku bude 220 km/h a letová vytrvalosť dosiahne 6 – 8 hodín.

A400M – Ťažké transportné lietadlo A400M Atlas po ukázkovom lete

MEADS – OZ – Samohybné odpaľovacie zariadenie vyvíjaného protiletadlového raketového systému MEADS

Z iného vrecka

V oblasti leteckej výzbroje a riadených striel bolo možné vidieť taktiež zopár noviniek. Nemecká spoločnosť Diehl Defence po prvý raz predviedla protizemnú raketovú riadenú strelu LaGS (Laser Guided Sidewinder). Ide o lacné modifikovanie leteckých protiletadlových riadených striel AIM-9L určených proti pozemným cieľom. Jedinou zmenou je nahradenie pôvodného pasívneho snímača novou navádzacou a riadiacou sekciou GCS (Guidance and Control Section) s poloaktívnym laserovým snímačom.

Indická organizácia DRDO (Defence Research & Development Organisation) predviedla model vyvíjaného demonštrátora hyperzvukovej technológie HSTDV (Hypersonic Technology Demonstrator Vehicle). Prostriedok s dĺžkou 5,6 m, šírkou trupu 0,8 m a hmotnosťou 1000 kg bude mať únosnosť 150 kg. HSTDV bude štartovať s pomocou štartovacieho raketového motora na pevné palivo a v letovej hladine 30 - 35 km má dosiahnuť poháňaný nadzvukovým náporovým motorom, rýchlosť Mach 6 - 7.

Text a foto: Miroslav Gyűrösi

ILX-27 – Bezposádkový vrtuľník ILX-27 môže pod každú polovicu krátkého krídla podvesiť blok s neriadenými protizemnými raketami

Bezposádkový taktický lietajúci prostriedok TU-150 má pomerne neobvyklý vzhľad

Protizemná raketová riadená strela LaGS sa vzhľadom neodlišuje od štandardnej strely AIM-9L Sidewinder

Ľahké taktické obrnené vozidlá naše a od susedov 1

Text: PhDr. Ján Dolinay ●● Foto: Miroslav Gyürösi, Obrana

V dvadsiatej časti seriálu o výzbroji OS SR, našich susedov, najvýznamnejších armád NATO i niektorých ďalších krajín začneme predstavovať tzv. ľahké taktické obrnené vozidlá, pre ktoré sa v angličtine zaužívalo viacero skratiek, ako napr. LAV (Light Armoured Vehicles), LMV (Light Multirole Vehicles) alebo MRAP (Mine-Resistant Ambush Protected).

Predchodcov dnešných ľahkých taktických vozidiel možno nájsť už v rokoch 1. svetovej vojny (1914 – 1918), ale ich masové rozšírenie priniesla až 2. svetová vojna (1939 – 1945), kedy sa stali súčasťou väčších obrnených (tankových) jednotiek oboch znepriatelených strán. Väčšinou išlo o pohyblivé ľahko pancierované a spravidla kolesové (v menšej miere kolopásové) vozidlá určené na prieskum a zabezpečovanie úloh spojenia, ale aj na boj v ťažko schodnom teréne a v zastavaných oblastiach. Na tento účel boli vybavené i primeranou ľahšou výzbrojou v podobe univerzálnych a ťažkých guľometov, ale aj poloaautomatických a automatických kanónov menšieho kalibru.

Ako príklad spomeňme nemecké ľahké obrnené dvojnápravové vozidlo SdKfz 222 pre tri osoby s hmotnosťou 4,8 tony, vyzbrojené 20-mm kanónom a 7,92-mm univerzálnym guľometom, americký

obrný dvojnápravový automobil T17E1 Staghound (Chrt) pre päť osôb, s hmotnosťou 13,9 ton, nesúci v otvorenej veži dvojicu guľometov kalibru 12,7 mm, či britské prieskumné dvojnápravové vozidlo Daimler Mk 1 pre tri osoby s hmotnosťou 7,5 tony, vyzbrojené 40-mm kanónom a 7,92-mm ťažkým guľometom.

Technický exkurz

Novú renesanciu ľahkých taktických obrnených vozidiel priniesol nástup tzv. asymetrických konfliktov v druhej polovici minulého storočia, v ktorých sa boje začali čoraz viac presúvať do členitého terénu a mestského prostredia, kde sa ťažké zbrane ako tanky, bojové vozidlá a veľké obrnené transportéry nemohli plne uplatniť a často sa stávali obeťou rôznych pascí. Skúsenosti čoskoro ukázali, že v takýchto operáciách sú oveľa efektívnejšie menšie

ALIGATOR 4 x 4 z výzbroje OS SR

taktické obrnené vozidlá, ktoré majú dostatočne účinnú výzbroj a navyše nevyžadujú príliš veľkú logistickú podporu.

Popri bojovej podpore do repertoára ich činností v súčasnosti patria najmä nasledujúce úlohy: sprievod a ochrana konvojov v nebezpečných zónach, transport a ochrana dôležitých osôb (VIP), hliadkovanie, stráženie, monitoring a ďalšie špeciálne činnosti, ako napr. radiačný, chemický a biologický (RCHB) prieskum, zdravotnícka pomoc a odsun ranených a pod.

Ľahké taktické obrnené vozidlá musia byť, pochopiteľne, oveľa výkonnejšie než civilné verzie a disponovať pohonom 4 x 4, ako aj lepším podvozkom a pružením náprav či samostatne zavesených kolies. Okrem vysokej mobility a priechodnosti by do ich optimálnej výbavy mali patriť i také prvky, ako dobrá balistická ochrana (proti strelám a črepinám), protimínová ochrana (vrátane tvarovania dna korby do V – V-shaped hull) a RCHB ochrana, kvalitné komunikačné systémy, GPS navigácia, rušičky signálu

na elimináciu nástražných výbušných systémov, taktické pneumatiky s protimínovou vložkou a centrálnym alebo samostatným dohustovaním, schopnosť vytvárať dymovú clonu, schopnosť samovoľného (napr. pomocou navijaka), schopnosť zabezpečiť improvizovaný odsun ranených a v neposlednom rade možnosť lafetácie viacerých typov zbraní, predovšetkým guľometov a malokalibrových kanónov, ale aj automatických granátometov (AGR), protitankových riadených striel (PTRS) a protiletadlových riadených striel (PLRS).

Aligator a tie ďalšie

V kategórii ľahkých taktických obrnených vozidiel sa v súčasnosti v inventári OS SR nachádzajú vozidlá ALIGATOR 4 x 4 domáceho pôvodu, talianske IVECO M65 E 4 x 4 LMV a juhoafrické BAE RG-32M, ktoré sú súčasťou projektu MOKYS. Naši vojaci v misiách medzinárodného krízového manažmentu používajú aj

Najvyššou prioritou MO SR v oblasti výzbroje má byť podľa Bielej knihy o obrane prezbrojenie jedného mechanizovaného práporu pozemných síl OS SR na ľahké taktické viacúčelové vozidlo a jeho doplnenie výzbrojou, technikou, materiálom, komunikačnými a informačnými systémami do konca roka 2015, s cieľom vytvoriť podmienky na splnenie všetkých certifikačných kritérií jednou mechanizovanou práporovou skupinou podľa štandardov NATO v roku 2016.

Vozidlo má zabezpečiť nielen prepravu a ochranu osôb, ale zároveň aj disponovať spôsobilosťami priamej palebnej podpory bojových tímov pri maximálnej možnej miere ochrany posádky pred strelbou z ľahkých pechotných zbraní a guľometov, črepinami ručných granátov, protipecotných mín a ostatných malých trieštivých prostriedkov určených na ničenie živé sily. Malo by mať kolesový podvozok so stálym pohonom všetkých kolies, vysokú schopnosť manévrovania a pohyblivosť, pričom by malo garantovať adekvátne pracovné a životné podmienky pre činnosť posádky, vrátane prostredia s použitými ZHN. Prevádzkové parametre musia vozidlu umožniť presun po cestných komunikáciách, spevnených a nespevnených cestách a v teréne za bežných i sťažených poveternostných podmienok; musí byť prepraviteľné pomocou štandardných prepravných systémov OS SR, železničnými, leteckými a lodnými prostriedkami. Pri plnom zaťažení by vozidlo nemalo prekročiť celkovú hmotnosť 15 000 kg.

ALIGATOR 4 x 4 MASTER

legendárne americké vozidlá HMMWV a novšie americké vozidlá MaxxPro MRAP.

ALIGATOR je obojživelné kolesové trojdverové obrnené vozidlo so stálym pohonom 4 x 4, ktorý mu dáva veľmi dobrú pohyblivosť na ceste i v teréne. Na vode dokáže plávať rýchlosťou až 7 km/h.

Pancierovaná kabína s keramickým obkladom pre štyri osoby je odolná voči strelám z ručných zbraní do kalibru 7,62 mm, vrátane protipancierových, ako aj proti črepinám ručných granátov všetkých typov. Určité rezervy má v ochrane proti mŕtvici a nástražným výbušným zariadeniam explodujúcim pod vozidlom. Bojový priestor je vybavený filtračno-ventilačným, klimatizačným a protipožiarnym zariadením, ktoré umožňuje posádke činnosť aj v prostredí kontaminovanom RCHB látkami, a to pri vonkajšej teplote od -30 do +50 °C. Pôvodná objednávka MO SR znela na 103 kusov týchto vozidiel, ale po dodaní 39 kusov z VOP Trenčín ju ministerstvo v roku 2007 najmä pre vysokú cenu zrušilo.

Obchodná spoločnosť Kerametal, pôvodný spoluinvestor a dodávateľ niektorých ťažiskových komponentov, následne investovala do vývoja nového takisto trojdverového vozidla, ktoré predstavila v roku 2009 pod názvom ALIGATOR 4 x 4 MASTER. Toto vozidlo sa síce na pôvodný ALIGATOR vzhľadovo veľmi podobá, ale prináša mnohé dôležité zlepšenia. Vďaka novým nápravám a zaveseniu kolies sa kapacita bojového priestoru zväčšila až na neuveriteľných 8 osôb a pôvodná nosnosť 0,9 tony stúpila na 2,4 t! Podvozok dovoľuje predĺžiť korbu o ďalších 40 cm, čo zvyšuje variabilitu výbavy, ktorú možno podľa potreby skladať až po najvyššiu úroveň ochrany a prevádzky, alebo naopak vozidlo rýchlo odľahčiť od zbytočnej záťaže. Svetlá výška vozidla sa zväčšila z 35 na 45 cm a umožňuje na jeho dno inštalovať odnímateľný protimínový ochranný spodok v tvare V. Protimínovú ochranu zlepšujú aj závesné protimínové sedačky a vnútorná konštrukcia kabíny, ktorá pohlcuje veľkú časť tepelnej a kinetickej energie. Účinok výbuchu míny znižujú aj nové deformovateľné alumíniové kolesá s pneumatikami s dojazdovou protimínovou vložkou. Samozrejmosťou je nezávislý systém dohustovania pneumatík a ich automatické prispôbovanie sa typu terénu, RCHB ochrana kabíny a schopnosť plavby rýchlosťou porovnateľnou s pôvodným vozidlom ALIGATOR.

Z Talianska i Južnej Afriky

IVECO LMV (Light Multirole Vehicle) 4 x 4 je ľahké viacúčelové obrnené vozidlo, ktoré začiatkom tohto tisícročia na základe skúseností z rôznych vojenských operácií vyvinula a začala vyrábať talianska firma Iveco. Slovensko kúpilo prvých desať kusov tohto vozidla v roku 2008 spoločne s Českou republikou, ktorá odobrala 19 vozidiel a ďalších 79 objednala. Ďalšími užívateľmi týchto vozidiel v súčasnosti sú Taliansko, Veľká Británia, Belgicko, Nórsko, Chorvátsko, Španielsko, Albánsko a Bosna a Hercegovina.

BAE RG-32M

Tabuľka základných parametrov a výkonov

Model (Posádka)	Max. hmot.	Dĺžka Šírka Výška	Výkon motora	Mer. výkon (kW/t)	Výzbroj	Max. rýchlosť Dojazd
ALIGATOR 4 x 4 4 osoby	6,7 t	4,34 m 2,28 m 1,95 m	146 kW	21 kW/t	7,62-mm guľomet alebo 30-mm AGR	120 km/h 600 km
ALIGATOR 4 x 4 MASTER 6 až 8 osôb	9 t	4,34 m 2,39 m 2,02 m	160 kW	17,8 kW/t	podľa požiadaviek (guľomet, malokal. kanón, AGR, PTRS, PLRS)	130 km/h 600 km
IVECO LMV 5 osôb	6,5 t	5,50 m 2,05 m 1,95 m	136 kW	20,9 kW/t	7,62-mm guľomet alebo 40-mm AGR	130 km/h 500 km
BAE RG-32M 5 až 7 osôb	7,5 t	5,30 m 2,14 m 2,18 m	135 kW	18,5 kW/t	v systéme MOKYS pravdepodobne nevyzbrojený	110 km/h 500 km
HMMWV M1114 UAH 4 osoby	5,5 t	4,99 m 2,30 m 1,90 m	142 kW	25,8 kW/t	1 x 12,7-mm guľomet 1 x 5,56/7,62/12,7-mm guľomet, 40-mm AGR	125 km/h 440 km
MaxxPro Dash Category 1 7 osôb	13,4 t	7,20 m 2,50 m 3,00 m	276 kW	20,6 kW/t	1 x 12,7-mm guľomet 1 x 5,56/7,62/12,7-mm guľomet, 40-mm AGR	105 km/h 480 km

Talianske IVECO LMV

IVECO LMV je vozidlo so štandardnou nosnosťou 1,2 tony, vyznačujúce sa vysokou pohyblivosťou v teréne, ako aj veľkou strategickou mobilitou na cestných komunikáciách. Na pevný monoblok jeho štvordverovej kabíny pre päť osôb možno v prípade potreby nainštalovať panely prídavného panciera, vrátane blokov s priezormi z nepriestrelného skla, a zaistiť tak posádke účinnú ochranu pred strelami z ručných zbraní až do kalibru 12,7 mm. Účinky protipechotných mín znižuje špeciálna úprava dna korby do V so svetlou výškou 34 cm i konštrukcia samotnej kabíny (senvdvičová štruktúra strechy a stien) pohlcujúca otrasy spôsobené výbuchom.

Na strechu vozidla IVECO LMV pred kruhový prielez s poklopom sa dá nainštalovať veža s guľometom alebo AGR a optickými prístrojmi prepojenými s obrazovkou vo vnútri kabíny. Celý tento vežový komplet (pozorovanie, zameriavanie zbraní i paľbu) možno ovládať cez počítač pomocou joysticku, takže strelec sa nemusí vystavovať riziku.

V roku 2008 spoločnosť BAE Systems dodala MO SR prvých sedem prototypov vojenského mobilného komunikačného systému MOKYS, ktorého súčasťou okrem slovenských vozidiel TATRAPAN a ďalšej techniky bolo aj sedem ľahkých obrnených štvordverových vozidiel so zosilnenou protimínovou ochranou (Mine Hardened Armoured Patrol Vehicle) RG-32M 4 x 4 od juhoafrického výrobcu BAE Systems Land Systems South Africa.

Vozidlá HMMWV má aj armáda Kazachstanu

Vojenské RG-32M, ktoré v počte viac ako 400 kusov slúžia aj v ozbrojených silách Južnej Afriky, Fínska, Švédska, Írska a Egypta, sú prioritne určené na zabezpečovanie úloh prieskumu, hliadkovania, spojenia a udržiavania poriadku. Bočný pancier kabíny hrubý 50 mm odoláva strelám pechotných zbraní do kalibru 7,62 mm, vrátane protipancierových, ako aj črepinám všetkých ručných granátov a protipechotných fragmentovaných mín. Protimínové dno RG-32M (svetlá výška 43 cm) je pochopiteľne tvarované do V a jeho hrúbka je až 200 mm! Vozidlá RG-32M sú schopné operovať v najextrémnejších klimatických podmienkach od polárnych oblastí Švédska a Fínska až po subtropické a tropické pásma Stredného východu a Afriky pri vonkajších teplotách od -35 do +49 °C. Na strechu RG-32M možno v prípade potreby lafetovať guľomet kalibru 5,56 mm, 7,62 mm alebo 12,7 mm alebo AGR.

Legendárny Humvee

Skratka HMWV v angličtine znamená High Mobility Multipurpose Wheeled Vehicle, čiže vysoko mobilné viacúčelové kolesové vozidlo, a označuje americké vojenské terénne vozidlo firmy AM General, známe aj pod vojenskou skomoleninou „Humvee“ a v civilných verziách ako Hummer.

HMMWV vstúpil do vojenských služieb v roku 1984 a v súčasnosti ho používajú ozbrojené sily okolo 70 krajín celého sveta. Pôvodne, podobne ako jeho predchodca Jeep, bol primárne určený na transport osôb a ľahkého nákladu za frontovú líniu a nie na priamu účasť v bojoch. Preto nemal pancierovanie ani žiadnu ochranu proti účinkom RCHB zbraní. Nové asymetrické konflikty si však v roku 1996 vynútili vznik obrneného a vyzbrojeného HMMWV M1114 UAH (Up-Armored Humvee), ktorý sa osvedčil vo vojnách v Somálsku, Perzskom zálive, na Balkáne i v Afganistane. Vzhľadom na pancierovú ochranu a lafetovanú výzbroj sa oproti pôvodnému modelu pochopiteľne výrazne zväčšila jeho hmotnosť (z 2,7 na takmer 5,5 tony), ako aj vonkajšie rozmery. V otvorenom streleckom pancierovanom stanovišti s odmerom 360° na streche kabíny môže niesť ako hlavnú zbraň 12,7-mm guľomet a ďalší guľomet rovnakého alebo menšieho kalibru (5,56 alebo 7,62 mm) alebo 40-mm AGR. Ojedinele sa na niektorých vozidlách lafetujú aj rotačné guľomety, ako napr. 6-hlavňový 7,62-mm Minigun alebo 3-hlavňový 12,7-mm GAU 19/A Gatling. Žiada sa dodať, že HMMWV M1114 UAH má síce štvormiestnu kabínu s dobrou balistickou ochranou a filtračno-ventilačným zariadením, ale bez RCHB ochrany.

Vozidlá americkej firmy Navistar International radu MaxxPro MRAP (Mine Resistant Ambush Protected – odolný voči mŕinám a chránený pred prepadnutím) už do kategórie ľahkých taktických obrnených vozidiel v podstate nepatria a vzhľadom na ich hmotnosť, rozmery a ďalšie parametre ich možno skôr priradiť k menším obrneným transportérom či bojovým vozidlám. Vznikli v roku 2007 na objednávku americkej námornej pechoty, ktorá nimi chcela v oblastiach najintenzívnejších bojov v Iraku a Afganistane postupne nahradiť menej odolné a slabšie chránené vozidlá HMMWV. Zo základného modelu MaxxPro vzniklo viacero verzií, ako napr. MaxxPro Plus – ťažšie vozidlo so zvýšeným výkonom a nosnosťou i zvýšenou ochranou proti mŕinám a formovaným penetrátom, MaxxPro Plus Ambulance – vozidlo na odsun ranených, MaxxPro Plus MRV – vyťahovacie vozidlo, MaxxPro Dash – menšie, ľahšie a mobilnejšie bojové vozidlo, MaxxPro Dash Ambulance a ďalšie.

Vozidlá triedy MaxxPro MRAP, najmä MaxxPro Dash, okrem amerických síl v Afganistane väčšinou vo forme zápožičky pre konkrétnu bojovú operáciu využívajú aj vojaci Chorvátska, Estónska, Grécka, Maďarska, Poľska, Rumunska, Singapuru, Kórejskej republiky a takisto i príslušníci slovenského kontingentu. Aj preto sme do tabuľky základných parametrov a výkonov zaradili práve MaxxPro Dash, ktorý má k ľahkým taktickým obrneným vozidlám najbližšie. Tieto vozidlá majú špičkovú balistickú a protimínovú ochranu a na streche korby nesú otvorenú vežu MCTAGS (Marine Corps Transparent Armored Gun Shield), do ktorej možno lafetovať podobnú výzbroj ako do veže na HMWV UAH.

(Dokončenie v budúcom čísle)

MaxxPro Dash MRAP

Izraelské F-35 o krôčik bližšie

Lockheed Martin dosiahol dohodu za 450 miliónov dolárov o zabudovaní izraelskej elektroniky do strojov F-35i. Padla tak kľúčová prekážka, ktorá posúvala termín dodávok strojov do Izraela. Ten chce v lietadlách svoju elektroniku, aby ju mohol v prípade potreby urýchlene prispôsobiť aktuálnej situácii. Verzia F-35i sa bude líšiť rádiom, datalinkom a prostriedkami elektronického boja. Izraelské systémy by mali byť integrované do F-35 v roku 2016. Vtedy sa očakáva aj začiatok programu výcviku pilotov v USA. Prvé F-35i by mali doraziť do Izraela v roku 2017. Vývoj lietadla je poznačený zdržaniami aj odkladmi a neustále sa zvyšuje jeho cena. To je veľký problém aj pre Izrael, ktorý pôvodne uvažoval o nákupe 24 kusov F-22. No Američania ich odmietli predáť a navyše by stáli až 200 miliónov dolárov za kus. Izrael sa teda rozhodol pre približne 100 kusov F-35, ale kým v roku 2008 oficiálne požiadal o predaj prvých 75 kusov, blížila sa už aj ich cena už k 200 miliónom!

Kríza priškrtila Svaruny

Slovinské ministerstvo obrany začiatkom septembra oznámilo, že kvôli ekonomickým problémom a škrtom v rozpočte bolo nútené ukončiť kontrakt s fínskou Patriou a jej domácou dcérskou spoločnosťou Rotis Plus na dodávku taktických obrnených vozidiel 8x8 SKOV Svarun pre potreby slovinskej armády. Pozemné sily sa tak budú musieť uspokojiť s 30 obrnenými vozidlami namiesto plánovaných 135, ktoré si v decembri 2006 objednali v hodnote 278 miliónov EUR, vrátane variantu vybaveného moderným mínometným systémom NEMO. Slovinsko dostalo prvé z kontrahovaných vozidiel v decembri 2007, no do výzbroje ho zaradilo až v júni 2009. V marci 2010 sa objavili prvé správy, že Ľubľana plánuje prehodnotiť podmienky kontraktu, vrátane zníženia počtu vozidiel na 70. O rok neskôr sa už hovorilo o vypovedaní zmluvy, ale slovinská vláda prijala kompromisné riešenie na dodávku 30 vozidiel – z toho 10 bolo vyrobených vo Fínsku a zvyšok v továrni Gorenje-Indop v Slovinsku.

Fíni modernizovali

Fínsko modernizovalo svoje samohybné pásové raketomety M270 MLRS a požiadalo USA o predaj rakiet ďalekého dosahu ATACMS M57. Raketomet MLRS má dva odpaľovacie boxy, každý pre 6 rakiet kalibru 227 mm. V modernizovanej verzii môže z boxov odpaľovať po jednej väčšej rakete ATACMS M57. Tá má dosah 300 km a na cieľ je presne navádzaná pomocou GPS. Fínsko má záujem o 70 rakiet za 132 miliónov dolárov.

Zásah v pravej chvíli

Najväčší český vojenský podnik – LOM Praha – zvíťazil v tendri za 50 miliónov korún. Vo svojom výcvikovom centre neďaleko Pardubic bude trénovať poľských pilotov. Podpísal dohodu na výcvik pilotov transportných vrtuľníkov Mi-17 s vojenskou jednotkou v poľskom meste Powidz. Pôvodne vojenský opravárenský podnik sa chce orientovať práve na výcvik pilotov a personálu. Už vlni v Pardubicach na základe zmluvy s firmou Honeywell trénovali piloti z USA a Afganistanu. LOM, podnik s deväťsto zamestnancami, bojuje o prežitie. Z núdze už začal rozpredávať v Prahe budovy a pozemky za stá milióny korún.

Čína má lietadlovú loď

Čínska armáda v 23. septembra oficiálne prevzala do užívania prvú lietadlovú loď. Národné námorníctvo Ľudovo oslobodzovacej armády sa 300-metrového plavidla ujalo počas oficiálnej slávnosti v prístave Ta-lien. Číňania tvrdia, že plavidlo nemá predstavovať žiadne nebezpečenstvo pre okolité krajiny, ktoré sa s najľudnatejšou krajinou dostávajú do čoraz ostrejších sporov o kontrolu nad územiami v Juhočínskom a Východočínskom mori. Základ lietadlovej lode tvorí mohutný obrnený trup nedokončeného plavidla z čias rozpadu Sovietskeho zväzu, ktorý Peking kúpil od Ukrajiny pred takmer 15 rokmi. Samotná stavba lode trvala desať rokov. Číňania tvrdia, že loď bude slúžiť na výcvikové a výskumné účely.

Úplne bezpečný granát

Zbrojárska firma Israel Military Industries vyvinula jedinečný ručný granát, ktorý nevybuchne, ak ho zasiahne oheň, strela z ručnej zbrane alebo črepina. Moše Elert, predstaviteľ štátom vlastnenej IMI, informoval, že nový granát môže zachrániť život mnohým vojakom. Nechcel však konkretizovať, ako nová technológia funguje. IMI ju už predáva spriatelneným armádam. Izrael už tento granát používa niekoľko mesiacov. Vďaka novým vlastnostiam sa ľahšie prepravuje a skladuje.

Zázračná debna z Ruska

Moskovský strojársky experimentálny podnik, ktorý je súčasťou holdingu RT-HIMKOMPO-ZIT, vyvinul nové extrémne nehorľavé a odolné debny na skladovanie a prepravu rôznych druhov munície. Podľa slov generálneho riaditeľa holdingu sú vyrobené z polymérov a kompozitných materiálov. Dokážu udržať vo vnútri teplotu nižšiu ako 170 stupňov po dobu 15 minút pôsobenia intenzívneho plameňa. Sú také pevné, že môžu spadnúť z výšky 2 m na betón bez toho, aby sa ich obsah poškodil.

Náčelník v Rumunsku

V rámci zasadnutia Vojenského výboru NATO, ktoré sa uskutočnilo v rumunskom Sibiu, sa náčelník Generálneho štábu OS SR generálporučík Peter Vojtek stretol aj s veliteľom Spojeneckého veliteľstva pre transformáciu generálom Stéphanom Abrialom. Pri príležitosti jeho odchodu z funkcie mu poďakoval za spoluprácu a pomoc pri budovaní Centra výnimčnosti EOD v Trenčíne a udelil mu Pamätnú medailu náčelníka Generálneho štábu OS SR I. stupňa.

Naši v Kanadahare

Príslušníci multifunkčnej ženijnej rotý slovenského kontingentu vojenskej operácie ISAF dokončili úpravy na vstupno-výstupnom bode ECP-5 do vojenskej základne Kandahar Airfield – KAF. Slovenskí ženisti sa zamerali na úpravu a opevnenie stanovišť pre príslušníkov zmeny, ktorí zabezpečujú kontrolu kamiónov pri vstupe na vojenskú základňu. Po dvoch mesiacoch prác bol dokončený aj najväčší projekt súčasnej rotácie ženistov v ISAF, výstavba RIP RAP kanála (spevnenie koryta, regulácia toku vody). Má odľahčiť nápor vody počas povodní, ktoré každoročne postihujú základňu Kandahar a spôsobujú značné škody. Práce sa vykonávali mimo základne KAF a ženijná jednotka musela zabezpečiť aj vlastnú ochranu.

45 rokov vojenského archívnictva

V priestoroch Vojenského archívu – centrálnej registratúry MO SR v Trnave – sa pod záštitou ministra obrany SR konala konferencia pri príležitosti 45. výročia pôsobenia archívu v Trnave, s účasťou zástupcov vojenských archívov krajín V-4 z Poľska, Českej republiky a Maďarska. Zástupcovia vojenských archívov na nej prezentovali plány modernizácie svojich objektov, výstavby nových a pokračovanie v digitalizácii archívnych dokumentov. V tomto smere sa, žiaľ, Slovensko nemá zatiaľ čím pochlviť.

Cvičenie Tatra Freedom

V dňoch 10. až 12. októbra sa v priestoroch brigády velenia, riadenia a prieskumu vo Zvolene konalo cvičenie TATRA FREEDOM – FULL SCALE 04/12, zamerané na riešenie vzdušných operácií a ochranu vzdušného priestoru Slovenskej republiky v dobe mieru, stave krízy a vojny. Zároveň so vzdušnými operáciami preverilo aj ochranu síl a logistické zabezpečenie miest velenia tejto zvolenskej brigády. V poradí už ôsme cvičenie TATRA FREEDOM – FULL SCALE tvorí súčasť prípravy personálu brigády velenia, riadenia a prieskumu na taktické hodnotenie zo stupňa NATO, NATO TACEVAL, ktoré je plánované na prvý polrok výcvikového roku 2013.

Pred logistickým supercvičením

V priestoroch MO SR sa uskutočnil medzinárodný štábný nácvik kľúčového personálu, ktorý bude v júni 2013 viesť cvičenie Capable Logistician 2013. Zúčastnilo sa na ňom 125 dôstojníkov zo 14 krajín. Cieľom bolo zladenie kľúčového personálu, spracovanie operačného rozkazu a otestovanie interoperability spojovacích prostriedkov, ktoré budú využívané v rámci cvičenia. Minulý týždeň predstavitelia SR a ČR odovzdali Vojenskému výboru NATO spoločný pozývaci list na toto cvičenie.

Ocenenia pre vojakov z ISAF

Minister obrany SR Martin Glváč ocenil 123 vojakov za ich polročné pôsobenie v operácii ISAF v Afganistane. Pamätné medaily za účasť vo vojenskej operácii im odovzdal na letisku Sliač, bezprostredne po ich návrate na Slovensko. Podľa Glváča sa v najbližšom čase rozhodne, či naši vojaci v Afganistane ostanú v tých pozíciách ako doteraz, alebo sa presunú do iných teritórií. „Každopádne by sme mali v krajine ostať do konca misie, to znamená do roku 2014,“ dodal. Ako uviedol náčelník Generálneho štábu Ozbroyených síl SR Peter Vojtek, misia sa síce končí v roku 2014, ale to neznamená, že spojeneckí vojaci z Afganistanu nadobro odídu. „Misia sa z bojovej mení na podpornú. My tam už dnes cvičíme napríklad afganských vojakov a policajtov, aby boli schopní viesť zodpovedne vlastnú krajinu,“ konštatoval. Situácia v Afganistane je stále nepokojná. Za uplynulých šesť mesiacov došlo k 46 raketovým útokom na vojenský tábor, ktorého súčasťou boli aj slovenskí vojaci.

Foto: Viktor Cicko

Generálporučík Vojtek v Maďarsku

Na základe pozvania náčelníka Generálneho štábu Ozbroyených síl Maďarskej republiky navštívil v dňoch 9. a 10. októbra náčelník GŠ OS SR generálporučík Peter Vojtek Budapešť. Cieľom prvej pracovnej cesty do Maďarska od jeho ustanovenia do funkcie bolo bilaterálne rokovanie s náčelníkom Generálneho štábu Ozbroyených síl Maďarska, generálplukovníkom Tiborom Benkőom. Témami ich spoločného rokovania boli aktuálna situácia v ozbrojených silách oboch krajín, stav príprav a výstavby spoločnej bojovej skupiny krajín V4 (EU Battle Group V4), strednodobé plány rozvoja a modernizácie, participácia jednotlivých krajín v operáciách MKM a zámer budúceho pôsobenia v nich. Partneri sa venovali spoločným teritóriám multilaterálnej spolupráce, akreditácii, spôsobilostiam a posúdeniu možností spolupráce v programe JTAC (Joint Terminal Attack Controller). S administratívnym štátnym tajomníkom Ministerstva obrany Maďarska Lajosom Fodorom náčelník GŠ rokoval o rozširovaní spolupráce v ochrane vzdušného priestoru v systéme NATINADS.

Foto: Ivan Kelement

Vojnové hroby

pamätníky čias

Na Slovensku evidujeme približne 37-tisíc vojnových hrobov. No aj keď hovoríme o mŕtvych, vojnové hroby sú stále živá agenda. Nové pozostatky padlých z dvoch minulých vojen sa objavujú dodnes.

„Ženevské konvencie z roku 1948 a Dodatkové protokoly k nim z roku 1977 nerozlišujú, či bol padlý vojak slovenský, ruský, nemecký, maďarský alebo taliansky. Každý z nich má podľa medzinárodných dohôd právo na to, aby bol jeho hrob dôstojne udržiavaný, aby bolo medzi padlými evidované jeho meno,“ hovorí Gejza Petrík, riaditeľ odboru koordinácie a modernizácie verejnej správy Ministerstva vnútra SR, ktorý má už 19 rokov vo svojej gescii vojnové hroby.

Päť hodinových platov

V zmysle viacerých zákonov je priama povinnosť starať sa o vojnové hroby na samosprávach obcí a miest. No ako prišlo k tomu, že koordináciu tejto starostlivosti má v kompetencii rezort vnútra? „Súčasný systém siaha do roku 1952 a nadväzuje na vtedajšie štátoprávne usporiadanie,“ vysvetľuje Petrík. Rezort obrany mal až do konca federácie ústredný ministerský orgán iba v Prahe. V Bratislave bolo Povereníctvo vnútra, ktoré malo v agende aj vojnové hroby.

Obce a mestá sú povinné zabezpečovať starostlivosť o vojnové hroby predovšetkým v rámci svojej finančnej réžie. Ministerstvo vnútra im na základe Zákona o vojnových hrobách č. 130 z roku 2005 prispieva dvoma spôsobmi. Ak samosprávy požiadajú, tak do-

stanú na starostlivosť o jeden vojnový hrob päť minimálnych hodinových platov ročne. Vychádza to okolo 10 eur. A to bez ohľadu na to, či ide o hrobové miesto 2 x 1 meter, alebo dvadsaťkrát väčší spoločný vojnový hrob. V Čechách je príspevok o niečo vyšší – asi 500 českých korún.

„O druhú formu podpory sa samosprávy môžu uchádzať v prípade rozsiahlejších rekonštrukcií pamätníkov alebo hrobových miest prostredníctvom obvodných úradov v sídle kraja. Tie v prípade schválenia posúvajú žiadosti na ministerstvo vnútra a príspevok ide tiež zo štátneho rozpočtu,“ sumarizuje Petrík. O tom, že pre finančnú situáciu nemožno ani zďaleka uspokojiť každého, netreba pochybovať. Podľa Gejzu Petrika však po rokoch nezájmu začala prevládať pozitívna tendencia. Obce aj občianske združenia začali venovať vojnovým hrobom a pamätníkom predsa len väčšiu pozornosť.

Knihy padlých

Tri cintoríny sú v správe Vojenského historického ústavu Bratislava. „Dva z nich, vojnový cintorín s pamätníkom 1. čs. armádneho zboru a vojnový cintorín s pamätníkom Sovietskej armády, sú súčasťou národnej kultúrnej pamiatky Duklianske bojisko,“ konkretizuje

Zabudnutá história

Od jesene 1914 až do jari 1915 bolo územie dnešných okresov Bardejov, Svidník, Stropkov, Humenné, Medzilaborce a Snina na severovýchode Slovenska miestom krvavých bojov. Medzi ruskou armádou na jednej strane a rakúsko-uhorskou a nemeckou armádou na strane druhej. Z územia dnešného Slovenska bolo v rokoch 1914 - 1918 mobilizovaných viac ako 400 - tisíc vojakov. Z nich vyše 60 000 padlo na bojiskách prvej svetovej vojny.

Práve mapovaniu týchto, dosť zabúdaných súčastí našich dejín sa už od svojho vzniku v apríli 2004 venuje Klub vojenskej histórie Beskydy v Humennom. V tomto roku sa v priestoroch Krajského múzea v Prešove zišli zástupcovia Vyšehradskej pracovnej skupiny pre vojnové cintoríny. Slovensko zastupoval spomínaný Klub vojenskej histórie Beskydy, Českú republiku hnutie Signum Belli 1914, Maďarsko združenie Krajczáros Alapítvány, Poľsko Crux Galiciae. Prítomní boli aj zástupcovia organizácie Čierny kríž z Rakúska, riaditeľ Medzinárodného vyšehradského fondu Petr Vágner, ako aj vedúci projektu Legie 100 z českého ministerstva obrany Pavel Filipek.

Úloha pre nadšencov

Riaditeľ Krajského múzea v Prešove Adrián Latta, ktorý bol ešte nedávno vedúcim múzejného oddelenia Vojenského historického múzea vo Svidníku, nedávno otvoril rekonštruovanú expozíciu strelných a chladných zbraní. Pri tejto príležitosti poďakoval za spoluprácu Vojenskému historickému ústavu Bratislava.

Petr Vágner vyzdvihol, že pracovná skupina, ktorá vznikla v roku 2010, a sú v nej zastúpené mimovládne organizácie všetkých štyroch krajín, pomáha svojou činnosťou mapovať spoločné dejiny. Ocenil iniciatívu KVH Beskydy, ktorý mapuje a potom obnovuje vojenské cintoríny z prvej svetovej vojny. Martin Drobňák z KVH Bes-

riaditeľ Vojenského historického ústavu pplk. Miloslav Čaplovič. Dodáva, že vojnový cintorín nemeckých vojakov v Hunkovciach, ktorý pochádza z čias druhej svetovej vojny, sa sčasti nachádza na pozemku Slovenskej republiky. Ten je v správe VHÚ a ústav na jeho starostlivosti participuje s osobami, ktoré poveril Ľudový zväz starostlivosti o nemecké vojnové hroby.

„Naša spolupráca s VHÚ je na veľmi dobrej úrovni. Ich odborníci sú spolu s našimi členmi medzivládnych komisií pre vojnové hroby,“ pokračuje ďalej G. Petřík. Zdôrazňuje, že ministerstvo vnútra vlni vydalo katalóg vojnových hrobov vojakov Červenej armády pochovaných na území Slovenska. Takisto katalóg nemeckých vojakov padlých na Slovensku počas oboch svetových vojen. „Aj pri jeho zostavovaní sme spolupracovali s kolegami z VHÚ,“ ozrejmjuje. Na zostavovaní podobných katalógov budú odborníci pokračovať.

Na Slovensku je pochovaných skoro 60-tisíc vojakov Červenej armády. Petřík zdôrazňuje, že toto číslo je stále v pohybe. Podobne je to s Nemcami, Rumunmi či príslušníkmi ďalších armád. „Niektoré veľké centrálné cintoríny, najmä vojakov Červenej armády, boli zriadené hneď po druhej svetovej vojne. Napríklad vo Svidníku, Štúrove, Michalovciach či Bratislave. Zvolenský cintorín s desiatimi tisícmi padlých rumunských vojakov, s ďalšími desiatimi tisícmi

vojakov Červenej armády je najväčší,“ porovnáva. Spomenie, že nemecké vojnové hroby boli v značnej väčšine v priebehu minulých dvoch desaťročí exhumované a premiestnené na šesť centrálnych pohrebných miest. Nápomocné pritom boli viaceré nemecké občianske združenia, ako aj vojaci Bundeswehru. Na Slovensku je pochovaných aj niekoľko desaťtisíc ruských a nemeckých vojakov z prvej svetovej vojny. Vo Veľkom Mederi spočívajú 5 300 srbských vojakov, ďalších 187 má hrob v Trnave. Približne 600 Talianov je pochovaných v Šamoríne. Niekoľko desiatok vojakov tureckého pôvodu má hroby v Trenčíne a Nitre. „V zmysle našich zákonov, ako aj Ženevských konvencií sa starostlivosť o vojenské hroby týka tých od začiatku prvej svetovej vojny, teda od roku 1914. Pri príprave medzivládnej zmluvy maďarská strana síce sondovala možnosť vrátiť sa až k roku 1848, to však nie je možné,“ konštatuje Petřík.

Vladivostok, Krasnodar, Buzuluk...

Kde je najvzdialenejšie miesto hrobu slovenského vojaka? S veľkou pravdepodobnosťou vo Vladivostoku. Pochovaní sú tam československí legionári, ktorí na ruskom Ďalekom východe bojovali v rokoch 1918 – 1920.

„Určite máme najviac pochovaných slovenských vojakov na území Ruskej federácie, Ukrajiny a Bieloruska,“ konštatuje G. Petřík. Patria k nim obeť protifašistických bojov, padlí vojaci vojnovej Slovenskej republiky, ako aj tí, čo našli smrť v stalinských gulagoch. Treba zopakovať – podľa Ženevských konvencií aj im patrí dôstojné hrobové miesto. Najnovšie má byť vybudovaný pamätník pre asi 340 padlých vojakov slovenskej Rýchlej divízie, ktorá bojovala po boku Nemcov od Ukrajiny až po Kaukaz. Neskôr po prebehnutí viacerých z Rýchlej divízie bojovali za oslobodenie Československa po boku Červenej armády. Tým padlým odhalia pamätník v Krasnodare. „V krasnodarskom kraji evidujeme 115 pochovaných Slovákov na stanici Kutajskaja. Toto leto Nemci, pátrajúci po svojich, vykopali ďalších osem slovenských vojakov.“ Slovensko bolo pritom v ostatných rokoch nápomocné pri obnove pamätníkov v Samare, Ovruchi, Buzuluku, Čelabinsku, Nižnom Tagile či Jekaterinburgu.

Slovenská republika má v oblasti starostlivosti o vojenské hroby podpísaných 11 medzivládnych dohôd. Určite medzi najintenzívnejšie patrí spolupráca s Ruskou federáciou. V októbri (v čase našej uzávierky – pozn. red.) bol za účasti ruského veľvyslancu odhalený pamätník v Osadnom, kde je pochovaných viac ako 4-tisíc ruských vojakov z prvej svetovej vojny. Sú tu pochovaní aj vojaci iných národností. V pláne je tiež odhalenie pamätnej tabule slovenským vojakom padlým na Píave. V minulom roku bola odhalená pamätná tabuľa v Slovinsku.

„Vojenské hroby sú pamätníky čias. Vo veľkej väčšine veľmi zlých a krutých čias. Je však dôležité starať sa o ne a udržiavať ich. Aby sme na tie zlé časy nezabudli – a aby nás ešte niekedy nedobehli,“ mieni Gejza Petřík.

Text: Pavol Vitko

Foto: Ivan Kelement, archív

kydy pripomína, že základom úspechu bolo prebudenie záujmu verejnosti a miestnych samospráv o túto doposiaľ len minimálne skúmanú problematiku. Zaujímavé je, že sa im podarilo aktivizovať predovšetkým mladých ľudí, ktorým nie je ľahostajná história vlastnej obce a širšieho regiónu.

„Som rád, že postupne sa nám darí rekonštruovať aj najväčší vojnový cintorín z obdobia prvej svetovej vojny na Slovensku v obci Veľkrop. Miesto posledného odpočinku na tomto cintoríne našlo až 8 662 padlých vojakov. Rovnako cintorín neďaleko obce Stebník, blízko Zborova. Cintorín ma pôdorys obdĺžnika, kde je 103 hrobov usporiadaných tak, aby vytvárali profil kríža. Väčšina pochovaných vojakov sú

neznámi rakúsko-uhorskí a ruskí vojaci,“ spomína Martin Drobňák. Takýchto cintorínov, ktoré čakajú na záchranu, je však na východe republiky viac.

Znovuzrodené cintoríny

Na rozdiel od poľskej strany Karpát, na východe Slovenska nebola po prvej svetovej vojne masová výstavba cintorínov a pamätníkov. Väčšina vojenských cintorínov bola provizórnych. Jednotlivé, spoločné či masové hroby boli označené jednoduchými krížmi, zväčša z brezového dreva. Cintoríny boli ohradené ostnatým drôtom alebo drevenou ohradou. Po roku 1948 sa pridal aj nezáujem štátnej moci o ich udržiavanie. Mnoho cintorínov navždy zmizlo. Aspoň

časť z nich sa darí zachrániť nadšencom z Klubu vojenskej histórie Beskydy. V spolupráci s Vojenským historickým ústavom a za podpory ministerstva obrany vznikli v uplynulom období aj zaujímavé zborníky.

Na cintoríne v Becherove (okres Bardejov), ktorý sa v súčasnosti rekonštruuje, sa 12. októbra uskutočnil pietny akt. Tohto roku v jeho areáli dobrovoľníci dokončili nový pamätník. O deň neskôr posvätili cintorín v obci Kružlová (okres Svidník), ktorý tiež dobrovoľníci rekonštruovali v tomto roku. A do tretice, 14. októbra 2012 sa uskutočnil pietny akt na čerstvo rekonštruovanom cintoríne Snina - Giglovo (okres Snina).

Text: Jozef Žiak

Hlava Bielej bunky

Na nedávnom cvičení vojenskej polície v Poľsku sa prejavil nielen perfektnou angličtinou a poľštinou, ale aj neustálym rozohrávaním nových a nových tém, ktoré komplikovali cvičiacim plnenie úloh. Napriek tomu sa na nadrotmajstra Jána Vozára nehnevali.

Príslušník banskobystrického útvaru vojenskej polície zručne imitoval činnosť civilných inštitúcií v oblasti cvičenia, rozohrával nové témy, aby jednotlivé epizódy cvičenia čo najhodnovernejšie pripomínali reálnu situáciu v mieste prípadného nasadenia mnohonárodného práporu vojenskej polície. Nebola to preňho nová úloha. Podobne sa zúčastnil na príprave scenára minuloročného cvičenia, ktoré sa uskutočnilo u nás na Slovensku.

Nadrotmajster Vozár získal potrebné skúsenosti v zahraničí. Najskôr v misii OSN UNDOF na Golanských výšinách, ale neskôr najmä počas svojho trojnásobného pôsobenia v operácii ISAF v Afganistane. „Dva razy som bol v Kandahare a raz v Kábule. Tam som plnil úlohy spoločne s generálmajorom Pavlom Maccom. S ním som spolupracoval už v Heidelbergu, v aliančnom veliteľstve pozemných síl. Bola to pre mňa dobrá škola. V Kábule som spolupracoval aj s dnešným veliteľom chorvátskej vojenskej polície podplukovníkom Zebecom. Všetky poznatky získané z práce mnohonárodnej policajnej jednotky v ISAF som sa usiloval zapracovať do scenára cvičenia, kde pôsobím v tzv. Bielej bunke i v našom výcvikovom centre vo Vlkanovej,“ dodáva skromný poddôstojník, ktorý v závere cvičenia prevzal ocenenie od veliteľa poľskej vojenskej polície generála Rozmusa.

Hlava „Bielej bunky“
nrtm. Ján Vozár
s chorvátskym kolegom

*Vedúci poddôstojník
mnohonárodného práporu
nrtm. Foľtán (vpravo)
s velením jednotky*

Velil štyrom národom

Len máloktorý poddôstojník našich ozbrojených síl sa môže pochváliť tým, že riadil poddôstojníkov štyroch armád. Nadrotmajster Radoslav Foľtán z prešovského útvaru vojenskej polície je veliacim poddôstojníkom mnohonárodného práporu vojenskej polície NATO.

V tejto pozícii plní úlohy už druhý rok. Okrem tohtoročného cvičenia Sharp Lynx 2012 v Poľsku bol veliacim poddôstojníkom už pred rokom na cvičení práporu na Slovensku. Veliaci poddôstojník je prostredníkom medzi veliteľom a poddôstojníckym zborom. Na jednej strane musí viesť komunikovať veliteľovu predstavu o plnení úlohy a na strane druhej informovať veliteľa o náladách, ale aj problémoch poddôstojníckeho zboru, aby ten na ne mohol včas a adekvátne reagovať. Nie je to jednoduchá úloha ani v našich domácich podmienkach, nieto ešte v medzinárodnom kolektíve.

„Začiatky boli ťažké. Predsa len každý národ má svoje špecifiká. Trochu inak na tú istú vec reaguje Poliak, Čech či Slovák ako výbušnejší Chorvát. Podobné je to aj so zvyklosťami v našich armádach. Hoci všetci sme členmi NATO, existujú rozdiely v postavení a úlohách poddôstojníckeho zboru. Postupne som sa ich naučil rešpektovať. Veľa záleží aj na veliteľovi práporu. Pred rokom ním bol Chorvát, tohto roku Poliak. Obaja rešpektovali poddôstojníkov, vedeli, že bez ich podpory by len veľmi ťažko splnili úlohy cvičenia,“ hovorí nadrotmajster Foľtán.

Dôležité skúsenosti z práce v mnohonárodnom prostredí získal v nemeckom Heidelbergu. Dnes už s úsmevom konštatuje, že keď sa správne motivujú spomínané národné špecifiká v povahe vojakov, vôbec to nie je na škodu. Skôr naopak. „Je to dobrá škola. Vidíme, že k splneniu tej istej úlohy vedú rôzne cestičky. Každá z našich armád má niečo, čo je inšpiratívne aj pre iných. Samozrejme, nie všetko sa pre rozdielnosť niektorých predpisov dá zobrať celé, ale človeka minimálne naučí premýšľať, že aj takáto cesta,“ hovorí rodák z Lubenika.

Novinky z Martina

V poddôstojníckej akadémii martinského práporu výcviku sa snažia držať podľa slov jej veliteľa, štábného nadrotmajstra Milana Pavlíka, krok s dobou a požiadavkami útvarov a zariadení ozbrojených síl, pre ktoré pripravujú v kariérnych, funkčných a odborných kurzoch poddôstojníkov. Napríklad od začiatku septembra bol novo otvorený kurz pre výkonných poddôstojníkov, po ktorom už dlhšie volali veliteľia útvarov. Prax ukázala, že keď nie je výkonný poddôstojník odborne pripravený na plnenie úloh, môže svojim nekvalifikovaným výkonom funkcie spôsobiť nemalé škody na majetku ozbrojených síl. V kurze získa potrebné znalosti predpisov o starostlivosti a manipulácii s materiálom, z účtovania, vedenia dokumentácie i skladového hospodárstva.

Z rovnakých dôvodov sa pripravuje aj zavedenie kurzu technikov rôt. Navyše, v súčasnosti ešte vykonávajú funkcie technikov rôt poddôstojníci, ktorí absolvovali príslušné vojenské stredné odborné školy, či práporčícku školu. Postupne však odchádzajú do zálohy a treba vychovať ich nástupcov. V kurze sa bude klásť dôraz predovšetkým na predpisy, týkajúce sa starostlivosti o techniku, revízie, detekciu porúch, systém hlásení a žiadaní, ako aj plánovania prevádzky techniky. Náplňou kurzu bude vyhodnocovanie, príprava techniky na výjazd a celý systém jej ošetrovania.

Najnovšie požiadavky okrem iného ovplyvnili aj potrebu doterajších: Kurz inštruktorov základného vojenského výcviku zmeniť na Kurz inštruktorov a zamerať ho predovšetkým na metodiku vedenia výcviku. Lebo je nevyhnutné, aby inštruktor disponoval základnými pedagogickými zručnosťami v nadväznosti na vedenie výcvikových hodín nielen v učebni, ale aj vo výcvikových priestoroch.

Okrem nich pokračujú kariérne kurzy: vstupný poddôstojnícky kurz OR-5, vyšší poddôstojnícky kurz OR-7 a kurz veliakov poddôstojníkov rôt OR-8. Od októbra ich dopĺňajú aj zdokonaľovací poddôstojnícky kurz OR-6 a kurz pre štábných nadrotmajstrov OR-9. V nadchádzajúcom roku by sa mala prehodnotiť aj dĺžka kurzov a výcvikov (je predpoklad skrátenia kariérnych kurzov OR-6 a OR-7 o jeden výcvikový týždeň). Zavedie sa kariérny kurz pre nadrotmajstrov OR-8. Doteraz rotmajster potreboval na povýšenie kurz OR-7, ktorý trval 13 týždňov. Po zavedení tohto kurzu pre nadrotmajstrov ako štandardného kariérneho kurzu, bude príprava budúcich nadrotmajstrov trvať „len“ 5 týždňov. To všetko však predpokladá ešte legislatívnu úpravu vestníka č. 100 o osobitných kvalifikačných predpokladoch na funkciu a odborných predpokladoch na hodnosť.

V základnom výcviku chcú v martinskom prápore výcviku využiť aj skúsenosti našich západných susedov. Ešte do konca tohto roka by malo dôjsť k výmene a stážam inštruktorov základného výcviku s Armádou Českej republiky. Pripravuje sa novelizácia Programov výcviku.

Text a foto: Jozef Žiak

Inštitút zmeny

(vojak 2. stupňa)

Inštitút zmeny v trvaní dočasnej štátnej služby v zmysle zákona č. 346/2005 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov ozbrojených síl Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“) sa objasňuje a vysvetľuje rôznymi spôsobmi. V poslednom období však prax ukázala, že u profesionálnych vojakov, najmä v hodnosti vojaka 2. stupňa, je v oblasti zaradovania do programu udržiavania stále veľa nejasností. Niektoré z nich sa pokúsime vysvetliť.

? Čo je to program udržiavania; kto a kedy môže doň zaradiť profesionálneho vojaka v hodnosti vojaka 2. stupňa?

! Profesionálni vojaci Ozbrojených síl Slovenskej republiky vykonávajú štátnu službu v zmysle zákona. Podľa prílohy č. 1 k zákonu je doba výsluhy v hodnosti pre vojenskú hodnosť vojak 2. stupňa stanovená na 6 rokov. Ďalšiu službu v dočasnej štátnej službe nad dobu výsluhy v dosiahnutej hodnosti definuje ustanovenie § 22 zákona ako program udržiavania, za ktorý sa podľa odseku 1 považuje ponechanie profesionálneho vojaka s jeho písomným súhlasom v dočasnej štátnej službe nad dobu výsluhy v dosiahnutej hodnosti s možnosťou opakovaného zaradenia do programu udržiavania, najdlhšie však do uplynutia maximálnej doby služby. Podľa odseku 2 do programu udržiavania môže služobný úrad (v prípade vojenskej hodnosti vojak 2. stupňa je to riaditeľ Personálneho úradu Ozbrojených síl SR), svojím rozhodnutím zaradiť profesionálneho vojaka, ak spĺňa požadované osobitné predpoklady na výkon funkcie a na hodnosť, zdravotnú spôsobilosť, psychickú spôsobilosť a fyzickú zdatnosť na výkon štátnej služby a ak je to v záujme služobného úradu; je nedostatok profesionálnych vojakov vo funkciách s príslušnou vojenskou odbornosťou a funkciu nemožno obsadiť na základe výsledkov konkurenčného výberu alebo dopĺňovanie ozbrojených síl nezodpovedá potrebám ozbrojených síl. Ak profesionálny vojak

nedá súhlas so zmenou času trvania dočasnej štátnej služby, jeho služobný pomer sa obligatórne skončí uplynutím doby výsluhy v hodnosti.

? Započítava sa do doby výsluhy v hodnosti vojakom 2. stupňa zvýhodnené započítanie skutočnej doby výkonu služby za pôsobenie v misiách v zahraničí?

! Toto zvýhodnenie sa uplatňuje len na účely vzniku nároku na výsluhový príspevok, výsluhový dôchodok a invalidný výsluhový dôchodok podľa zákona č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon 328/2002 Z. z.“), pričom do doby výsluhy v dosiahnutej vojenskej hodnosti sa nezapočítava. Dňom 1. septembra 2012 bol nariadením ministra obrany Slovenskej republiky č. 40/2012 o zrušení stupňa utajenia interných normatívnych aktov a služobných pomôcok a o zrušení interných normatívnych aktov a služobných pomôcok zrušený rozkaz ministra obrany Slovenskej republiky č. 23/2004 o zvýhodnenom započítaní doby výkonu služby. Profesionálnemu vojakovi, ktorý má za sebou dobu výkonu služby, počas ktorej sa uplatňovalo zvýhodnené započítanie doby služby sa teda toto započítanie pre vznik nárokov podľa zákona 328/2002 Z. z. zachová. Výkon služby po 1. 9. 2012, napriek tomu, že do uve-

deného termínu sa taká istá služba počítala zvýhodnene, sa už nebude započítavať zvýhodnene. Súčasne je potrebné zdôrazniť, že zvýhodnené započítanie doby služby má význam len pre tých profesionálnych vojakov, ktorí ešte neprekročili tzv. „magickú hranicu“ dĺžky služby, ktorou je dnes 15 rokov trvania služobného pomeru. Po tejto hranici nie je dôležité, koľko rokov služby sa počítalo zvýhodnene.

? Kto alebo čo bude rozhodovať o povyšovaní vojaka 2. stupňa do vyšších hodností?

! Systém manažmentu vojenského personálu v Ozbromých silách SR, z ktorého vychádza zákon o štátnej službe profesionálnych vojakov, je založený na niekoľkých princípoch, medzi ktoré patrí aj kariérny systém, teda hodnotný rast profesionálnych vojakov. Kariérny systém v Ozbromých silách SR je nastavený pre profesionálnych vojakov, ktorí budú vo svojich funkciách odborne i osobnostne rásť, budú rozvíjať svoju profesionalitu a rozvoj po stránke fyzickej, psychickej, sociálnej, mravnej, morálnej, intelektuálnej, ale i spoločenskej, kultúrnej, národnej či tradicionalistickej. Len takýto aktívny a úspešný profesionálny vojak, čiže aj vojak 2. stupňa bude ďalej povyšovaný do vyšších vojenských hodností, pričom každým povýšením do vyššej hodnosti sa podľa § 21 ods. 8 zákona čas trvania dočasnej štátnej služby profesionálnemu vojakovi zmení na čas do uplynutia doby výsluhy v hodnosti. So zaraďovaním profesionálnych vojakov do programu udržiavania nad dobu výsluhy v hodnosti systém personálneho manažmentu počíta len vo výnimočných prípadoch pri vysoko odborných funkciách v nedostatkových odbornostiach.

plk. gšt. Emil Hvasta
náčelník odboru personálneho manažmentu
Štábu pre podporu operácií GŠ OS SR

Z uniformy za katedru

Niektorí vojaci po skončení profesionálnej služby pracujú v poisťovníctve, iní v bezpečnostných agentúrach, ďalší získajú pozície starostov alebo podnikajú. Na tejto strane by sme vám v niekoľkých číslach OBRANY chceli predstaviť našich kolegov, ktorí našli uplatnenie aj po odchode do zálohy. Pretože odchodom z ozbrojených síl sa život nekončí. Ani ten profesionálny.

Major Jozef Hajn učí po odchode do zálohy na Základnej škole v Ludaniach pri Topoľčanoch, major Milan Drgoň má vyučovacie hodiny v bratislavskej Strednej odbornej škole ochrany a osôb a majetku a brigádny generál Miroslav Kelemen je prorektorom pre zahraničné vzťahy Vysoké školy bezpečnostného manažérstva v Košiciach. Áno, nie málo bývalých príslušníkov Ozbromých síl si našlo uplatnenie v školstve. Tak ako aj brigádny generál vo výslužbe František Bartko. „Nemyslím si, že človek, ktorý celý život aktívne pracoval s ľuďmi a pre ľudí, môže zrazu vypnúť a venovať sa iba záhradke“, hovorí František Bartko (1954), ktorý obliekal uniformu od roku 1969 až do roku 2010. Dodáva: „Maximálny vek na odchod do zálohy je v súčasnosti

Brigádny generál v. v. František Bartko absolvoval Vojenské gymnázium v Banskej Bystrici, Vysokú vojenskú školu vo Vyškove a Akadémiu ozbrojených síl v Paríži. Pôsobil na vojenských školách vo Vyškove, v Martine a v Liptovskom Mikuláši. V roku 1996 sa v odbore Vojenské umenie habilitoval na docenta. V roku 2004 bol ustanovený do funkcie náčelníka Štábu požiadaviek a dlhodobého plánovania Generálneho štábu OS SR. Koncom roka 2007 prešiel do služieb vojenskej diplomacie a bol menovaný do funkcie pridelenca obrany SR vo Francúzsku s pôsobnosťou aj pre Španielsko, Portugalsko a Taliansko. Od septembra je vysokoškolským pedagógom na plný úväzok.

55 rokov, no v skutočnosti veľká väčšina vojakov odchádza ešte skôr. Väčšina z tých, ktorí odchádzajú, musí riešiť aj existenčné otázky svojej rodiny. Napriek silným útokom na vysoké výsluhové dôchodky je realita trochu iná. Ubezpečujem vás, že je len málo takých výsluhových dôchodcov, ktorí naozaj nepotrebujú druhý príjem.“

František Bartko však chcel predovšetkým odovzdať mladšej generácii svoje skúsenosti. Preto už od 1. septembra 2010, iba dva mesiace po odchode do zálohy, začal pôsobiť na Prešovskej univerzite ako vysokoškolský učiteľ. Aj to je podľa neho dôležité – nenechávať si žiadnu zbytočnú pauzu, ale usilovať sa o kontinuálne pokračovanie v práci. Priznáva však, že oproti niektorým kolegom v armáde mal tak trochu aj výhodu. „Moja profesionálna činnosť smerovala do oblastí, ktoré majú uplatnenie aj v civile. Roky som pôsobil vo vojenskom školstve, potom v oblasti strategického plánovania, krízového manažmentu a diplomacie. No vždy som si uvedomoval, že moja služba v uniforme sa raz skončí a že treba myslieť na to, čo bude potom. Chcel som a chcem pokračovať v tom čomu rozumiem a v čom môžem byť ešte užitočný. Preto ani moje rozhodovanie nebolo až také ťažké.“

František Bartko vyučuje napríklad krízový manažment a manažment rizík. Spolupracuje so zložkami krízového manažmentu verejnej správy. Oceňuje, že mal možnosť vyjadrovať sa aj k bezpečnostným otázkam napríklad v procese hodnotenia obrany štátu a prípravy Bielej knihy obrany. Zúčastňuje sa na vedeckých konferenciách, podieľa sa na príprave odborných publikácií. Venuje sa, pravdaže, tiež svojej rodine a záľubám. Dá sa povedať, že je spokojný. No opätovne zdôrazňuje: „Nemôžem nepripomenúť, že špecifiká vojenskej služby nedávajú možnosti uplatniť sa v civile každému. Naopak, väčšina profesionálnych vojakov je úzko špecializovaná. Preto je nevyhnutné, aby už počas služby venovali svojmu prechodu do civilu veľkú pozornosť oni sami, a aby im boli nápomocné aj ozbrojené sily, ako to je zvykom v iných moderných armádach.“

Text: Pavol Vitko

UNPROFOR OTVÁRAL DVERE 8

PRVÍ PROFESIONÁLI

Prvými nesmelými odvážlivcami, ktorí po roku 1989 začali podpisovať s armádou pracovný, a dnes už možno povedať, že aj profesionálny kontrakt, boli dosluhujúci vojaci základnej služby. Neboli to síce ešte takzvaní čistí profíci, ale odvádzali doma a neskôr aj v zahraničí profesionálnu prácu. Takým bol dnes už nadrotmajster Róbert Knotek.

Rodák z Košíc sám absolvoval niekoľko misií a zahraničných vojenských operácií, aby teraz tých, ktorí sa do zahraničia chystajú, pripravil na všetky možné nástrahy, ktoré ich tam čakajú.

Niekedy začiatkom roka 1992 sa začal zaujímať o to, ako sa dostať do Českého Krumlova, kde sa začala formovať čs. jednotka pre nasadenie na misiu UNPROFOR. Netrvalo to dlho a na stole ležala pozvánka. V juhočeskom kráľovskom meste doslúžil základnú vojenskú službu a hneď podpísal pracovný kontrakt. V apríli 1992 sa jednotka presunula do oblasti Plitvických jazier. Nielen pre Róberta, ale aj pre všetkých vojakov to bola obrovská zmena a v prvých dňoch nimi lomcovali silné emócie.

Zo snov do krutej reality

Róbert Knotek spomína: „Videl som veci, ktoré som dovtedy poznal iba z televízie. Teda ako vlastne vyzerá vojna. Po pár dňoch som si uvedomil, že sa tak trochu naplňajú chlapčenské sny o tom, že som sa dostal do skutočnej vojny, že sa už nebudeme iba hrať na vojakov. Že sme naozaj skutoční vojaci v reálnom konflikte a že budeme pomáhať ľuďom.“

Róbertovi sa jeho sny aj naplnili. Na ich check pointe, ktorý sa nachádzal v blízkosti hraničného mestečka Bihač, sa uskutočnili výmeny zajatcov zo Srbska a Bosny a Hercegoviny. No v júli 1992 sa zúčastnil na evakuácii utečencov.

Druhý – africký návrat

Zmluva s Armádou SR sa mu skončila v roku 1996. Našiel si nové zamestnanie. Avšak túžba po uniforme a službe mieru bola silnejšia. Prihlásil sa do jednotky, ktorá sa pripravovala na nasadenie do mierovej misie UNMEE v africkej Eritrey. Keď sa z nej v roku 2002 vrátil, v ozbrojených silách už zostal natrvalo. Najskôr vo Vajnorocho zabezpečoval prijímač vtedy ešte vojakov základnej služby. Neskôr bol premiestnený do Nitry, do tamjšej Výcvikovej základne mierových síl OSN. V rokoch 2005 – 2006 prišla nová výzva. Ako veliteľ čaty pôsobil

v ostrej bojovej operácii v Iraku. Po návrate domov natrvalo zakotvil vo Výcvikovej jednotke vojenských misií v Martine.

„Tu sa mi slúži dobre. Ja a moji kamaráti z operácií a misií môžeme naplno uplatniť svoje bohaté skúsenosti. Velitelia nám pri výcviku ponechávajú kreativitu, čo nám doslova dáva rozlet pri príprave vojakov, ktorí sa pripravujú na vyslanie do zahraničia. Svoj návrat do armády neľutujem. Rovnako ani tie roky, ktoré som prežil vonku. Pravdou je, že rodičia, najmä mama, sa o mňa strachovali. Ale ja som ju

vždy upokojoval, že nič hrozné sa v tom šírom svete nedeje. Keď som sa v poriadku vrátil z Balkánu, tak už potom Afriku a Irak brali paradoxne v pohode,“ spomína vojnový veterán nadrotmajster Róbert Knotek.

Text: Miroslav Minár
Foto: nrtm. Róbert Knotek

ŠTÝL

KULTÚRA • ZÁBAVA • VOĽNÝ ČAS

Hamburger v konzerve

Našinec v uniforme musí občas prehltnúť kadečo. Na príklad keď na misii dostane namiesto teplého jedla „kádečko“ (dnes pohotovostná dávka potravín PODAP). Päť typov slovenských konzervových kompletov prekypuje najmä strukovínami – vojaci majú na výber šošovicovú, zemiakovú, zeleňinovú a dve fazuľové polievky, a ako druhé jedlo bravčové s cestovinou alebo zemiakmi, dva druhy guláša, rizoto, kyslú kapustu s klobásou a zemiakmi alebo fazuľu s mäsom. Tento výber síce možno bledne závisťou pri pestrosti amerických MRE, kde je na výber 24 rôznych možností, od klasík ako hamburger či guláš až po exotiku ako kuracie fajitas alebo čili s fazuľou, nehovoriac o prílohách (ryža, zemiaková kaša, kukurica, zelenina); na rozdiel od Američanov sa však v našich ozbrojených silách stravujeme zdravo! Pri vývoji PODAP-u sa totiž bral ohľad nielen na kvalitu a výživovú hodnotu, ale rešpektovali sa aj národné stravovacie návyky.

Celková hmotnosť kompletu je 1 800 gramov, z toho je 1,5 kila potravín, ostatné je obal. Pikantné je, že projekt s názvom Pohotovostná dávka potravín – PODAP vypracoval v roku 2000 kolektív Vojenského veterinárneho ústavu v Košiciach...

(cc)

Test vojenského fitnessu

Jeseň je v plnom prúde a s ňou prichádza aj najvyšší čas pozrieť sa kritickým pohľadom do zrkadla na to, ako na tom sme. I tu však, ako v mnohých iných oblastiach platí, že vojak je na tom inak ako civil. Predsa len, vojenský život kladie iné (vyššie) nároky na kondíciu. Preto sa v posledných rokoch aj v Európe udomácňujú princípy amerického vojenského drilu, zhrnuté do skratky FITT (frekvencia, intenzita, tréningový čas a typ).

Intenzita hovorí o tom, ako tvrdo človek cvičí a vyjadruje sa ako percentuálna hodnota maximálnej srdcovej frekvencie (MHR). U vojaka by to malo byť 60 % až 90 % MHR, ktorá sa vypočítava podľa vzorca: $(220 - \text{vek}) \times 0,6$ pre spodnú hranicu resp. $\times 0,9$ pre hornú hranicu.

Tréningový čas je, pochopiteľne, údajom o dĺžke jednotlivého cvičenia. Na posilnenie kardiovaskulárneho systému potrebujete minimálne 20 až 30 minút. Na získanie svalovej hmoty potrebujete vyššiu záťaž a menej opakovaní; na rysovanie svalstva presne naopak. Na začiatok sa odporúča maximálne 8 až 12 opakovaní, s postupným zvyšovaním.

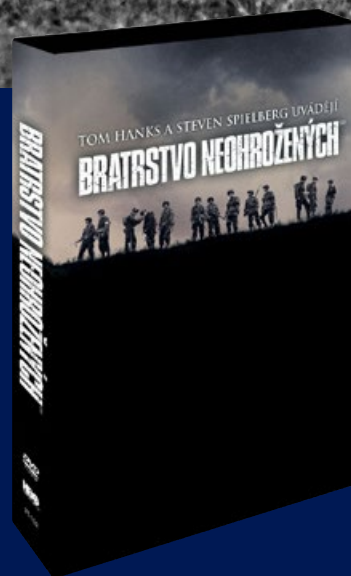
Frekvencia označuje periodicitu cvičenia. Odporúčaná vojenská frekvencia je 3-5 krát týždenne.

Typ je druh cvičenia – komplexný vojenský fitness tréning pozostáva zo „sklápačiek“, kľukov a behu. Pri ideálnej kondícii by ste mali zvládnuť 3 kilometre pod 18 minút, 45 cvikov ľah-sed za menej ako 2 minúty a 30 kľukov za rovnaký čas.

HRA

DVD

The Expendables 2

Film The Expendables 2 mal v našich kinách premiéru v septembri. Rovnomenná videohra debutovala na PSN, XBLA a Steam o čosi skôr. Tím je okresaný na štvoricu Barney Ross (Sylvester Stallone), Gunner Jensen (Dolph Lundgren), Hale Caesar (Terry Crews) a Yin Yang (Jet Li), ale svoje charaktery nahovorili len Lundgren a Crews. Hra sa odohráva pred tým, čo uvidíme v kine. Je rozdelená do štyroch po sebe nasledujúcich kapitol Balkans (Balkán), Somalia (Somálsko), Kowloon (časť Hong Kongu) a Burma (Mjanmarsko), tvorených piatimi epizódami, pričom posledné už kopírujú dej filmu. Expendables 2 má skvelú výpravu. Je frenetickou izometricky snímanou akciou, na prostredia sa teda dívate zhora, z pohľadu tretej osoby. Zmysel má len hrať ju naozaj vo štvorici, singleplayer je čisté utrpenie.

BRATSTVO NEOHROZENÝCH

Mnohými cenami ovenčený desaťdielny televízny seriál z produkcie Stevena Spielberga a Toma Hanksa sa inšpiroval autentickými osudmi roty E 506 – Easy Company počas 2. svetovej vojny, ako ich opísal historik a životopisec Stephen E. Ambrose. Rozpráva o jej utváraní, formovaní v roku 1942, výcviku v USA aj v Anglicku, o dni D, prvých krstoch v boji až po pôsobenie v Rakúsku a Nemecku po skončení vojny. Seriál s rekordným rozpočtom 125 miliónov dolárov nakrútili na autentických miestach v roku 2001.

Tenisky s kamuflážou

Kto chce byť vojensky štýlový aj v čase služobného voľna, musí siahnúť hlbšie do vrečka. Takéto tenisky s kamuflážovou potlačou len tak ľahko v našich obchodoch nezoženiete, o to väčšmi vďaka nim ulpejú pohľady žien a diev. A dúfajme, že nielen na vašich nohách... K semišovým „maskáčkam“ s koženými výstuhami po bokoch sa dodávajú jasnočervené šnúrky a sprej na údržbu. Ručná práca talianskych obuvníkov sa odráža na cene – 335 dolárov za jeden pár.

Hračka do maskáča

Časy, keď si vojenský špecialista museli v teréne pomáhať ako vedeli, sú nenávratne preč. A s nimi aj (nad)rozmerné nástroje. Nahradil ich takýto vskutku modulárny nástroj – na jeho vývoji sa podieľali tí, pre ktorých je určený, ostreľovači a odborníci na EOD (likvidáciu nevybuchnutej munície). Či strieľate z M-16ky alebo zo samopalu vz. 58, MUT EOD, je pre vás to pravé orechové: popri štandardnej výbave, v ktorej je nôž, píłka, skrutkovač či kladivko, obsahuje špeciálne nástroje na montáž a demontáž optického zameriavača, na rýchloopravu vzpriecheného záveru, rozobratie úderníka, na čistenie úderníka a záveru, ale aj nožnice na prestrihnutie drôtu (modrého alebo červeného) a škrabku na odstraňovanie uhlíkových nánosov. Praktická aj taktická hračka do každého maskáča.

KNIHA

SRACIA ZBRAŇ

Píše sa rok 2031. Európska únia zanikla. Grécko, Balkán, južné Maďarsko, Taliansko, Španielsko, Portugalsko a južné Francúzsko obsadili krvilační mahmúdmuslimovia. Zvyšok Európy vytvoril Európsku konfederáciu, ktorú tvorí deväť unitárnych štátov. Jedným z nich je aj Československomaďarsko. A práve tam sa v stredu 11. 9. 2031, v deň tridsiateho výročia útoku na newyorské dvojčiky, odohráva temná, dych berúca sci-fi groteska Kolomana Kocúra. Pozor – len pre silné nervy a pevné žalúdky! Pre mládež do 18 rokov nevhodné.

FILM

ARGO

Tretí celovečerný film v réžii známeho herca Bena Afflecka rekonštruuje dramatické udalosti z novembra 1979, keď skupina militantných iránskych študentov prepadla a obsadila veľvyslanectvo USA v Teheráne. Zajali 52 ľudí a držali ich v zajatí vyše 400 dní. Šiestim Američanom sa však podarilo ujsť a ukryť sa v dome kanadského veľvyslanca. Zvláštny agent Tony Mendez (Ben Affleck) dostal za úlohu odviesť ich z Iránu. V ďalších úlohách dvojhodinovej drámy účinkujú Bryan Cranston, John Goodman, Alan Arkin a iní.

ZDRAVIE

Vysoký tlak nebolí

Hypertenzia je častým a závažným zdravotným problémom. Jej výskyt na Slovensku patrí medzi najvyššie spomedzi všetkých okolitých krajín, odhaduje sa až na 42 %, pričom u osôb nad 60 rokov viac ako 65 %. Veľké percento ľudí s hypertenziou nepodstupuje vôbec žiadnu liečbu, či už o hypertenzii vedia, alebo nie. Podľa dostupných údajov sa na hypertenziu v súčasnosti adekvátne lieči asi 20 percent Slovákov.

Srdce pumpuje krv cez cievy a vytvára tlak, bez ktorého by krv nemohla v tele obiehať. Krvný tlak zabezpečuje, že krv sa dostane do všetkých častí tela. Tlak sa mení so zmenami polohy tela, pri cvičení, spánku, pri strese a podobne. Je vyjadrený dvoma hodnotami. Vyšší – systolický, je tlak, akým je krv vháňaná do artérií pri kontrakcii (sťahu) srdcového svalu. Nižší – diastolický, je tlak v artériách v čase medzi dvoma údermi srdca. Mnohí netušia, aké hodnoty má ich krvný tlak ani aké majú byť jeho optimálne hodnoty.

Za optimálny krvný tlak sa považuje 120/80 mm Hg, počet pulzov by mal v pokoji dosiahnuť okolo 60 úderov za minútu. Platí pravidlo, čím je nižšia frekvencia pulzov v pokoji (typické pre športovcov), tým dlhší je život. Krvný tlak sa považuje za vysoký, ak v pokoji je systolický tlak vyšší ako 140 a diastolický je vyšší ako 90. Asi u 85 % pacientov nemožno určiť príčinu zvýšeného krvného tlaku, hovoríme o primárnej hypertenzii alebo o esenciálnej artériovej hypertenzii. U zvyšných 15 % je hypertenzia následkom iného ochorenia, napríklad ochorenia srdcovo-cievnej sústavy alebo obličiek, vtedy sa označuje ako sekundárna hypertenzia. Vysoký krvný tlak sa týka nášho zdravia. Preto je dôležité pravidelne si ho merať. Ak poznáme jeho hodnoty, môžeme urobiť určité kroky na jeho zníženie. Vysoký krvný tlak pôsobí nepriaznivo na cievne steny a zapríčiňuje nadmerné zaťaženie životne dôležitých orgánov, najmä mozgu a srdca. To zvyšuje riziko cievnej mozgovej príhody a srdcového infarktu. Riziko narastá, ak sú pridružené ďalšie ochorenia, ako sú cukrovka alebo obezita.

Hoci príčiny hypertenzie vo väčšine prípadov nie sú známe, mnohé tzv. rizikové faktory podstatne zvyšujú šancu na jej vznik. Niektoré vieme ovplyvniť, iné nie. Medzi faktory, ktoré zvyšujú riziko vzniku a zhoršujú prognózu hypertenzie, patria obezita, vysoký vek, nesprávna životospráva (nedostatok pohybu, fajčenie, dlhotrvajúci stres, nevhodné zloženie stravy, nadmerná konzumácia alkoholu), dedičné faktory, zvýšený cholesterol (celkový cholesterol >6,5 mmol/l), iné ochorenia (niektoré majú vysoký tlak ako príznak alebo dôsledok napr. ochorenia obličiek a kardiovaskulárne ochorenia).

POČÍTAČE

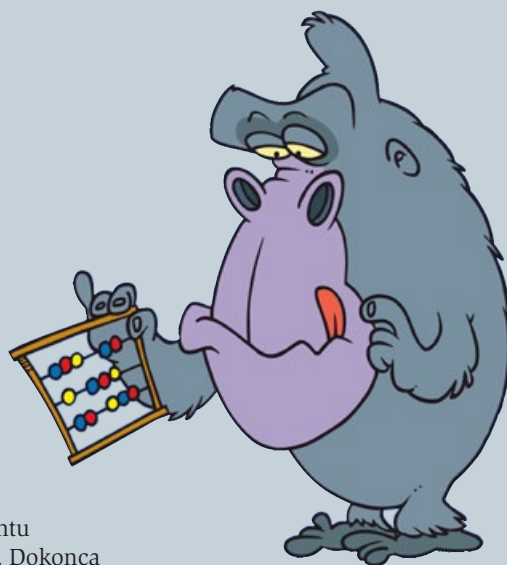
Papierová robota

Už dlhšie sa dá v našom rezorte sledovať zaujímavý fenomén. Čím viac informačných systémov (IS) sa nasadzuje, tým viac vecí sa rieši aj na papieri. To znamená, že hoci by mal nasadený IS šetriť prácu ľuďom a znížovať náklady na papier aj tlač, náklady sa v skutočnosti zvyšujú.

Dôvod je jednoduchý: zvykli sme si na „papierové riešenia“. Je jedno, aký problém sa rieši, aká situácia nastala alebo aká informácia sa má spracovať. Všetko, čo sa spracuje elektronicky, sa súbežne spracúva aj na papieri. Nevýhodou je spotreba papiera, duplikovanie informácií (pričom nikto nevie, či správna verzia je na papieri, alebo v e-maile), ale i napríklad nepraktická komplikovanosť (vyhľadávanie v papierových spisoch sa nedá nazvať rýchlym a jednoduchým).

Výhody? Nepoznáme. O jednoduchosti prístupu sa hovoríť nedá, je jednoduchšie mať dokument v elektronickej podobe. Takisto bezpečnosť dokumentu nie je prínosom, pretože dnes je rovnako jednoduché sfaľšovať spis aj e-mail. Dokonca možno povedať, že v našom rezorte je bežný e-mail lepšie zabezpečený ako bežný papierový spis. A ak by sa napríklad používal elektronický podpis, ktorý je v našich podmienkach dostupný už vyše šesť rokov, tak elektronický dokument je zabezpečený niekoľkonásobne lepšie ako jeho papierová podoba!

Tak prečo potom všetko robíme dva razy? Pravdepodobne je to u nás tak akosi zaužívané a zakorenené. Rezort obrany vždy stál na papierových základoch. A musíme si priznať, že v niektorých fázach našej administratívy sa papier eliminovať ani nedá. No je tu veľká skupina pracovných úloh, ktoré nepotrebujú byť vytlačené (spotrebúva sa papier, toner aj elektrická energia, opotrebovávajú sa tlačiarne), prečítané a nosené (nebezpečenstvo straty, vyzradenia, znehodnotenia) a nakoniec zahodené či skartované (spotrebúva sa elektrická energia a zvyšujú sa poplatky za odpad). Práve v tomto období by nám všetkým pomohlo, ak by sme sa už konečne naučili rozmýšľať viac ekologicky a efektívne. A dokumenty, ktoré netreba tlačiť, by sme jednoducho netlačili, ale spracúvali elektronicky.

kpt. Peter Garaj

Vysoký krvný tlak sa podľa kardiológov nedá vyliečiť – s výnimkou sekundárnej hypertenzie, za predpokladu, ak sa podarí odstrániť primárne ochorenie, ktoré k zvýšenému tlaku viedlo – ale správna liečba udržiava jeho hodnoty pod kontrolou. Násť správnu liečbu nie je jednoduché. Lekár by mal k pacientovi pristupovať individuálne a liečbu mu ušiť na mieru. Neliečený vysoký krvný tlak je rizikovým faktorom pre vývoj ďalších ochorení obehovej sústavy a preukázateľne skracaje dĺžku života.

Liečbu vysokého tlaku máte aj vo svojich rukách. Zmena životného štýlu je dôležitým krokom na udržanie krvného tlaku pod kontrolou – znížte nadbytočnú hmotnosť (zbavte sa nadváhy), pravidelne cvičte, zdravo sa stravujte, obmedzte pitie alkoholu, naučte sa zvládať stres (vyhýbajte sa časovej tiesni), do týždňového programu zadajte relaxačné aktivity (pravidelné prechádzky, pasívny odpočinok, dostatok spánku), pravidelne si merajte tlak a absolvujte preventívne lekárske prehliadky. Obmedzenie fajčenia sa pokladá za samozrejmú. Úprava stravovacích návykov zahŕňa predovšetkým zvýšený príjem ovocia a zeleniny (vysoký obsah vlákniny a vitamínov), zníženie príjmu soli, znížený príjem živočíšnych tukov, potravín s vysokým obsahom cholesterolu, mastných a vyprážaných jedál. Odporúča sa namiesto soli uprednostňovať rastlinné koreniny, surové potraviny pred konzervovanými, instantnými a spracovanými, najmä vyprášaním a fritovaním za použitia veľkého množstva tuku, zabezpečiť zvýšený príjem draslíka, ktorý sa nachádza najmä v ovoci (banány, marhule, sušené slivky, orechy), v zelenine (strukoviny, sója, zemiaky, tekvica) a rybách.

Ak už nie je možné ovplyvniť vysoký krvný tlak zmenou životného štýlu a výživy, lekár predpíše potrebné lieky. Zabezpečia, aby sa krvný tlak znížil a udržal pod hodnotou 140/90 mm Hg. Lieky však treba užívať presne podľa pokynov lekára. Nemožno ich vylúčiť pri zlepšení stavu. Väčšina liekov je účinnejšia vtedy, ak sú doplnené aj zmenou životného štýlu, ktorá je základom liečby. Pri účinnej liečbe sa dokázala redukcia srdcového infarktu o 20 – 25 % a viac ako 50 % zmenšenie výskytu zlyhania srdca.

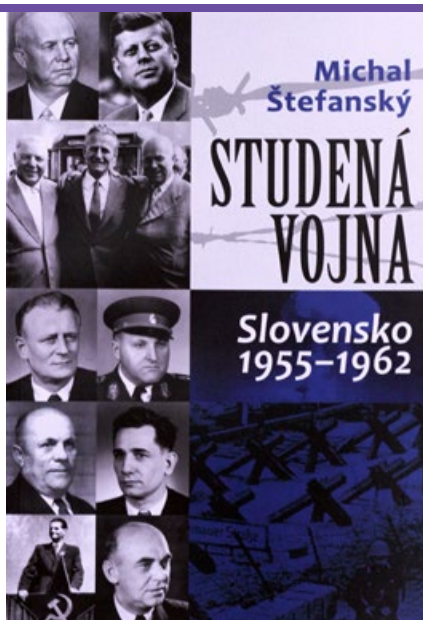
Text: Ing. Silvia Kačeriaková

Vojenský ústav hygieny a epidemiológie Bratislava

Foto: U. S. Army

Studená vojna II.

Suezská, Berlínska či Kubánska kríza, založenie Varšavskej zmluvy aj rozmach zbrojárskej výroby v bývalom Československu – to sú niektoré z tém, ktoré charakterizujú publikáciu Studená vojna. Má podtitul Slovensko 1955 – 1962, vydal ju Vojenský historický ústav a autorom je Michal Štefanský. Je pokračovaním monografie o studenej vojne v rokoch 1946 – 1954, ktorá vyšla v roku 2008. Autor sa na pozadí vývoja vo svete a konfliktov, ktoré hrozili prerásť do svetovej jadrovej vojny, zaoberá situáciou v Čechách a na Slovensku. Približuje ju z hľadiska výroby a exportu zbraní, pomoci vo výcviku tretím krajinám, budovaním armády, spolupracou v rámci Varšavskej zmluvy a pod. Odborne spracovanú tému studenej vojny, ktorá je prvá svojho druhu na Slovensku, dopĺňa chronologický prehľad udalostí a takmer pol stovky dobových fotografií. Väčšia časť z nich je uverejnená prvý raz.

Text: Pavol Vitko

PROTOKOL (81. časť)

Pietny akt kladenia vencov

Pri významných výročiach, spomienkových akciách, ale aj pri príležitosti významných zahraničných návštev sa počas celého roka organizujú pietne akty kladenia vencov na rôznych miestach Slovenska.

Na ich organizácii sa poväčšine zúčastňujú profesionálni vojaci Ozbrojených síl Slovenskej republiky, či už z útvaru čestnej stráže alebo vojenskej hudby, ale aj z iných zložiek ozbrojených síl.

Pred samotným začiatkom pietneho aktu je potrebné pripraviť úkony, nevyhnutné na plynulé zabezpečenie samotného aktu. Treba zabezpečiť úpravu miesta pietneho aktu, v prípade potreby upraviť pamätník tak, aby prezentoval nielen jednotlivé mesto, ale celé Slovensko.

Pre samotným aktom zabezpečíme čestnú jednotku, či už z profesionálov, alebo z vybraných jednotlivcov. Rovnako dôležitá je účasť vojenskej hudby, v prípade, že takúto možnosť nemáme, snažíme sa, ak to je technicky možné, zabezpečiť reprodukovanie hudby.

Včas zabezpečíme rozoslanie pozvánok pre zúčastnených hostí. Súčasťou pozvánky by už mal byť dohodnutý program pietneho aktu tak, aby pozvaní hostia presne vedeli, kde sa uskutoční stretnutie a kde samotný akt kladenia vencov.

V súčasnosti je trendom veľké množstvo vencov a kytíc, ktoré prinesú pozvaní hostia. Preto je potrebné s pozvanými hosťami vopred dohodnúť formu kladenia vencov tak, aby samotné ukladanie vencov a kytíc nebolo zdĺhavé.

Na samotnom mieste kladenia vyvesíme vlajku Slovenskej republiky, prípadne zahraničné vlajky, ak sa na samotnom akte zúčastňujú aj zahraniční hostia.

V prípade, že sa na pietnom akte zúčastňujú aj starší občania, ak je to možné, zabezpečíme lekársku starostlivosť, prinajmenšom však občerstvenie pre pozvaných hostí. Ak nám to možnosti dovoľujú, pripravíme pre starších občanov aj stoličky na sedenie.

Samotný pietny akt sa začína organizačnými pokynmi pre zúčastnených hostí, pokračuje samotné kladenie vencov, po ktorom nasleduje hymna Slovenskej republiky. Po hymne moderátor privíta pozvaných hostí a vyzve jednotlivých rečníkov na príhovory. Súčasťou samotného aktu môže byť aj prednes básne. Jednotlivé príhovory sa usilujeme regulovať tak, aby neboli veľmi dlhé, ale ani krátke.

Ak sa akt neuskutočňuje pri pamätníku, ale pri pamätnej tabuli, prinesieme primeraný veniec alebo radšej väčšiu kyticu. Vence vyberáme zásadne zo živých kvetov, umelé nosíme len v nevyhnutnom prípade. Súčasťou venca by mala byť aj patričná stuha s nápisom. Veniec, ale aj spomínaná stuha by mali byť ladené do farieb Slovenskej republiky.

mjr. Ing. Miloš Arnold

DUCHOVNÉ SLOVO

Prečo reptáme?

Náš Pán Ježiš Kristus nám povedal: „Kto vytrvá až do konca, bude spasený“ (Mt 24, 13). Na získanie spásy je preto potrebná veľká trpezlivosť pri znášaní ťažkostí a súženia. Často však počujeme sťažnosti na to, aké ťažké je naše súženie, a reptanie na Boha: „Prečo to na mňa dopustil?“

Za prvotnú príčinu reptania, keď sa objavia ťažkosti a súženie, mnohí považujú veľkosť súženia, ktoré ich postihlo a nedostatok síl na jeho znášanie. „Niet na svete nešťastnejšieho človeka, ako som ja! Nikto tak netrpí, ako ja!“ Takto obvykle mnohí nariekajú, keď musia znášať súženie. Apoštol Pavol nás však povzbudzuje takýmito slovami: „Boh je verný, On nedopustí pokúšať vás nad možnosť, ale s pokúšením spôsobí aj vyslobodenie, aby ste ho mohli zniesť“ (1Kor 10, 13).

Kristus tým, čo ho nasledovali, nesľuboval pozemské šťastie, ale, naopak povedal, že ťažkosti a súženie sú na zemi nevyhnutné a hovorí im: „Na svete máte súženie“ (Jn 16, 33). A ak im sľúbil blaženosť za to, že budú znášať svoje súženie, tak potom na nebi, a nie tu na zemi. Tiež nám odkázal nielen trpezlivo znášať útrapy, ale sa pri tom aj radowať: „radujte sa a veselte sa, pretože vaša odplata hojná je v nebesiach“ (Mt 5, 12). Takto postupovali a iných učili aj samotní Kristovi apoštol: „Radujte sa, keď máte účasť na Kristových utrpeniach, aby ste sa radovali a plesali aj vtedy, keď sa zjaví jeho sláva“ (1Pet 4, 13). Teraz posúdme, ako ďaleko sme od skutočného kresťanstva a ako veľmi protirečíme učeniu Spasiteľa. Nie ťažoba utrpenia a ani nie naša slabosť sú príčinami našej sklúčenosti a reptania, ale naša nadmerná, márnivá a zbytočná pripútanosť k blahobytu pozemského života.

A preto nie veľkosť našich ťažkostí, ani nie naša slabosť, ale nadmerná, zbytočná a márnivá pripútanosť k blahám a potešeniu dočasného života, nerozumné zaobchádzanie s blahobytom tohto sveta, nedostatok viery v Boha a v Jeho svätý zámer sú hlavnými príčinami našej sklúčenosti a reptania na Boha, keď nás postihujú ťažkosti a súženie!

mjr. Mgr. Marek Ignacik, PhD.
kaplán Veliteľstva vzdušných síl Zvolen

PSYCHOLÓG RADÍ

Ak stromy zakrývajú les

Je viac ako zrejmé, že pre každého z nás a rovnako aj pre spoločnosť je dôležité dodržiavať základné pravidlá, zákony a nariadenia. Súčasne však existuje hranica, po prekročení ktorej sa už človek stáva nadmerne ovládaný poriadkom, perfekcionizmom a detailmi. Pochmúrnosť, upätosť, vážnosť a kontrola, to sú len niektoré z charakteristík, ktoré dokresľujú typ osobnosti vyznačujúci sa prehnanou rigiditou a nepružnosťou a ktorí psychológovia pomenovali ako obsedantno-kompulzívna porucha osobnosti (OKPO).

Pre ľudí s OKPO je charakteristické, že sa zaoberajú detailami, pravidlami, organizáciou, poriadkom alebo plánmi do takej miery, až strácajú podstatu každej aktivity. A to spôsobuje, že nestíhajú spĺňať úlohy. Sú rigidní, tvrdohlaví, mimoriadne šetrní, nadmerne svedomití a nepružní v otázkach morálky alebo etických pravidiel. Neochotne delegujú úlohy alebo prácu na druhých, pokiaľ ju nevykonávajú tak, ako si to oni želajú. Často sú zaujatí malichernosťami do takej miery, že im unikajú podstatnejšie záležitosti.

Osoby s OKPO riadia svoj život nadmerne štruktúrované a disciplinované, veľmi radi vytvárajú systémy a škurpulózne ich dodržiavajú. Zatiaľ čo systémy a plány pomáhajú väčšine z nás pri organizovaní života, osoby s OKPO idú o niekoľko krokov ďalej a upriamia sa na svoje systémy, plány a nepodstatné detaily natoľko, až sa stanú dôležitejšími ako samotná úloha. Tak veľmi chcú mať svoj život a okolie pod kontrolou, až mimovoľne kontrolu nad nimi strácajú. Nevšimnú si ani to, že ich perfekcionista štýl privádza ostatných okolo nich do šialenstva. Osoby s OKPO musia neustále overovať už sto razy skontrolované a aj do práce, ktorú delegujú na druhých ľudí, musia neustále zasahovať. Okrem toho, osoby s OKPO zle využívajú svoj čas i námahu, a to v tom zmysle, že najdôležitejšie úlohy presúvajú na posledné miesto. Majú pocit, že by mali byť „dokonalí“ a vďaka tomu strávia neprimerané množstvo času úsilím dosiahnuť dokonalosť na úkor vytvárania skutočnej práce. Bývajú úctiví k nadriadeným autoritám, ale kolegom a podriadeným prejavujú priazeň výnimočne. Netolerujú porušovanie pravidiel, a ak budete apelovať na realnosť, alebo ľudskosť v ich prístupe, očakávajú od nich reakciu: „Platia takéto pravidlá.“ Rigidne sa pridržiavajú etických noriem, presadzujú ich a nedokážu si v tomto smere odpustiť poúčanie.

Čo robiť, ak ste v kontakte OKPO?

- Majte veľmi realistické očakávania. Osoby s OKPO nie sú schopné vidieť, že majú problém. Napriek tomu je možné ovplyvniť ich svojím rozumným a vyváženým postojom k sebe, udalostiam a okolitému svetu. Staňte sa pre ne modelom, hodným nasledovania.
- Tým, že nie sú v kontakte so svojimi vlastnými citmi a zvädzajú naozaj úporný boj, keď majú rozpoznať city druhých, tak sa stiahnu, keď príde na porozumenie alebo vyjadrenie spolupatričnosti. Tu môžete nenásilne a dôsledne vyjadrovať svoje prežívanie a žiadať ich, aby robili to isté.
- Využite ich silné stránky a vezmite do úvahy fakt, že jedinci s OKPO sú extrémne štruktúrovaní. Skúste ísť po prúde a určiť oblasti, pre ktoré je táto ich vlastnosť vhodná. Tým, že sa dobrovoľne vzdáte kontroly nad istými oblasťami, môžete napríklad priviesť vášho kolegu k ľahšiemu pochopeniu a prijatiu tej skutočnosti, že aj vy máte vymedzené oblasti, v ktorých sa nemienite vzdať kontroly a nedovoľíte, aby vám diktoval, čo a ako máte robiť.

Je dôležité rozlišovať medzi obsedantno-kompulzívnou poruchou osobnosti a obsedantno-kompulzívnou poruchou. Zatiaľ čo jedinci s obsedantno-kompulzívnou poruchou pociťujú potrebu vykonávať ritualizované opakované činnosti, napríklad sto ráz si umyť ruky, aby získali kontrolu nad strachom naplnenými myšlienkami, a v popredí je úzkosť a strach, tak jedinci s OKPO majú osobnostné črty perfekcionizmu, kontroly, poriadkumilovnosti, rigidity a tvrdohlavosti, ale nebývajú zaplavení úzkosťou ani ich netrápia rušivé myšlienky.

Celkovo možno konštatovať, že OKPO je porucha kontroly. Čím viac kontroly títo jedinci vyvíjajú, tým viac sa ich stav zhoršuje. Rozpúta sa negatívny bludný kruh, v ktorom sa rigidné osoby cítia mimo kontroly a stupňujú svoje úsilie na opätovné získanie kontroly. Tú však nezískajú a cítia sa viac a viac frustraní, nahnevaní a podráždení.

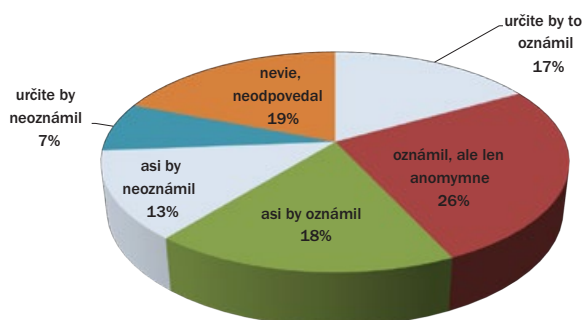
kpt. Martin Bittner

Korupcia v OS SR: permanentný jav?

Korupcia sa definuje ako protispoločenský a protiprávny jav vo verejnom aj v súkromnom sektore, ktorý je v oblasti trestného práva charakterizovaný najmä ako prijímanie úplatku, podplácanie, nepriama korupcia a volebná korupcia (Trestný zákon § 328 až § 336a). V podmienkach rezortu obrany sa najväčšia pozornosť sústreďuje na prijímanie úplatkov a nepriamu korupciu. Empirický výskum s tematikou korupcie, realizovaný v lete tohto roka na vzorke 420 profesionálnych vojakov a 84 civilných zamestnancov OS SR, priniesol niekoľko zaujímavých výsledkov. Len 16 % respondentov uviedlo, že sa za posledných 12 mesiacov nestretlo v rámci rezortu obrany s korupciou, presnejšie s

AKO BY RESPONDENT POSTUPOVAL, AK BY MAL PODOZRENIE NA KORUPCIU

niektorou zo sedem foriem korupčného správania, ktoré boli vymenované v dotazníku. Najväčší výskyt z predložených foriem korupcie má zvyhodňovanie známych a priateľov. Až 63 % opýtaných (z vojakov takmer 70 %) sa vyjadrilo, že sa v poslednom roku stretli s touto formou korupcie. Najmenší výskyt (7 %) má v rezorte tradičná forma korupcie, a to branie úplatkov.

Najčastejším miestom prejavov klientelizmu alebo rodinkárstva je zaraďovanie na funkciu (kladne odpovedala až tretina vojakov), na druhom mieste je výber do misií (29 %), na treťom je oblasť odmeňovania (až 26 %). Naopak, korupčné a klientelisticke správanie sa podľa prieskumu vyskytuje vo veľmi malej miere pri určovaní posádky na výkon služby, ako aj pri zaraďovaní do denných služieb.

Je pochopiteľné, že s negatívnymi javmi, ako je korupcia, sa bojuje veľmi ťažko už aj preto, že dokazovanie je komplikované a ľudia skôr pred ňou zatvárajú oči, než by proti nej otvorene vystupovali. Napriek tomu korupciu, resp. niektoré jej formy považujú príslušníci ozbrojených síl za veľký problém rezortu. Tento názor, pochopiteľne, nemusí byť objektívnym odrazom skutočného stavu, keďže išlo len o vzorku, ktorá však bola vybratá podľa overenej sociologickej metódy. Napriek tomu údaje z výskumu vyvolávajú viacero otázok, nad ktorými sa budeme musieť zamyslieť.

PhDr. Karol Čukan

Redakcia OBRANA vyhlasuje

FOTOGRAFICKÚ SÚŤAŽ

na tému 20 rokov slovenských ozbrojených síl

Hľadáme snímky, najvýstižnejšie zachytávajúce dve desaťročia jestvovania rezortu obrany v Slovenskej republike.

Súťažné fotografie môžu prihlásiť príslušníci ozbrojených síl, civilní zamestnanci rezortu obrany i verejnosť.

Prvé tri miesta sú spojené s finančnými prémiami:

1. miesto 500 eur 2. miesto 200 eur 3. miesto 100 eur

Súťažné fotografie zasielajte do redakcie najneskôr do 10. decembra 2012.

Podmienky súťaže:

- Fotografie spolu s prihláškou posielajte vytlačené a zároveň aj v elektronickej podobe na CD v čo najväčšom rozlíšení a kvalite.
- Minimálny rozmer vytlačenej fotografie je 13 x 18 cm.
- Autori každú fotografiu zo zadnej strany označia názvom a svojím menom.
- V prihláške uveďte celé meno a adresu autora, názvy fotografií, prípadne aj podmienky za ktorých vznikli.
- Súťažné fotografie je možné zaslať poštou prípadne doručiť osobne do redakcie OBRANA (redakcia OBRANA, Ministerstvo obrany SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava).
- Výsledky uverejníme v časopise, víťazom ich oznámime písomne.
- Organizátor si vyhradzuje právo reprodukovat a publikovat fotografie za účelom propagácie rezortu obrany SR aj po skončení súťaže.
- Autor svojím podpisom na prihláške vyjadruje súhlas s podmienkami súťaže.

(1903 – 1979)

Dušan JAMRIŠKA

Razantný, energický a vynachádzavý – takto vnímali povstaleckého veliteľa Oravy mjr. gšt. Dušana Jamrišku podriadení. Do análov Slovenského národného povstania sa zapísal ako tvrdý profesionál a vynikajúci organizátor, ktorý dokázal pomerne dlho úspešne brániť proti nemeckej presile malebný kúsok severozápadného Slovenska.

„Z núdze cnosť“

Narodil sa 21. septembra 1903 v obci Mošovce. Po ukončení miestnej obecnej školy a reálneho gymnázia v Banskej Bystrici (1916 – 1920) úspešne vyštudoval na Vyššej priemyselnej škole strojníckej v Košiciach odbor strojárstva (1920 – 1924). V dôsledku ťažkej sociálnej situácie (mal ešte 4 bratov a 3 sestry) sa počas štúdií rozhodol, že po absolvovaní vstúpi do armády. Už v októbri 1924 bol tak odvedený k ženijnému pluku 3 v Komárne. V polovici augusta 1926 bol v hodnosti poručíka pechoty vyradený z Vojenskej akadémie v Hraniciach a v nasledujúcom roku absolvoval aj Aplikačnú školu delostrelectva v Olomouci. V období rokov 1927 – 1933 stihol prejsť rôznymi odbornými vzdelávacími kurzami, okrem iného jazdeckým, lyžiarskym a spojovacím. V rámci československej brannej moci zastával viacero nižších štábných funkcií – od spravodajského dôstojníka a pobočníka veliteľa delostreleckého pluku 201, cez veliteľa delostreleckého oddielu 253 v Jičine (od decembra 1936 už v hodnosti kapitána delostrelectva), až po mobilizačného referenta pluku a veliteľa batérie.

Dôstojník slovenskej brannej moci

V marci 1939 bol prijatý do slovenskej brannej moci a vo vojne s Maďarskom ustanovený za veliteľa delostrelectva 17. pešej divízie v Prešove. Po jeho zrušení vykonával rutinnú posádkovú službu v rámci prešovského delostreleckého pluku 3. Vo februári 1940 ho prijali na Vysokú vojnovú školu v Bratislave na oddelenie gšt. a o mesiac nato ho povýšili na majora delostrelectva. Po útoku na ZSSR bol ustanovený za náčelníka štábu 2. divíznej oblasti v Prešove a neskôr pôsobil ako zástupca veliteľa delostrelectva Zaisťovacej divízie v Drohobyci (júl – august 1941). Tu sa podieľal na strážení železničných a cestných komunikácií a dôležitých objektov. Po ukončení VVŠ v polovici februára 1942 odišiel späť k Zaisťovacej divízii (marec – október 1942), tentoraz ako prednosta osobného, resp. od júna materiálneho oddelenia divízneho štábu. Na Ukrajine sa usiloval podporovať domáce obyvateľstvo a vyhýbať sa perzekúciám. Prvého januára 1943 bol prijatý do skupiny dôstojníkov generálneho štábu a opäť určený za náčelníka štábu prešovskej 2. divíznej oblasti, kde súčasne riadil aj organizačné a mobilizačné oddelenie. Od decembra 1943 do augusta 1944 slúžil v Taliansku ako náčelník štábu Technickej brigády, resp. reorganizovanej 2. technickej divízie. O vypuknutí Povstania sa dozvedel až po návrate domov a dobrovoľne sa prihlásil na veliteľstve povstaleckej armády. Vojenské ústredie ho 6. septembra 1944 poverilo velením posádky v Dolnom Kubíne.

Povstalecká epopeja

Po zhromaždení všetkých dostupných síl na oravskom smere výrazne prispel k zvýšeniu ich bojovej morálky a už 8. septembra 1944 v priestore Krivá – Podbiel razantným a energickým protiútokom zahnal nemecké jednotky. Obranné postavenie sa mu dарило držať až do 13. septembra 1944, keď bol zároveň oficiálne určený za veliteľa samostatnej vojenskej skupiny "Orava". Vyznamenal sa i v ďalších bojoch, o Brestovú, Dolný Kubín, najmä však o Studenú dolinu a priestor Párnica – Lučivná – Zázrivá, kde ako veliteľ obranného úseku úspešne odolával nemeckým útokom takmer 3 týždne. So zvyškami skupiny prešiel začiatkom októbra 1944 do Lupčianskej doliny, kde sa pripojil k VI. taktickej skupine. Dňa 10. októbra 1944 bol určený za pobočníka veliteľa III. taktickej skupiny, pričom štyri dni nato prevzal samotný štáb skupiny. Patril k spoluorganizátorom odboja na západnom, juhozápadnom, juhovýchodnom a južnom úseku povstaleckého frontu, predovšetkým na prístupoch k Zvolenu od Krupiny, Žarnovice, Lučen-

ca a Banskej Štiavnice. Skupina musela za namáhavých bojov neustále ustupovať a vo fáze prechodu na boj v horách osobne pripravoval harmonogram presunov a rozmiestnenia jednotiek. Po prechode Povstania do hôr zodpovedal za štáb až do konca novembra 1944. Do apríla 1945 sa ukrýval v Mošovciach a Turčianskych Tepliciach. Na veliteľstve 4. čs. samostatnej brigády v ZSSR sa hlásil 11. apríla 1945 a o týždeň bol ustanovený za náčelníka štábu 2. čs. samostatnej paradesantnej brigády.

Dôstojník obnovenej čs. brannej moci

Po vojne zastával viacero vyšších veliteľských a štábných funkcií, keď postupne pôsobil ako náčelník štábu 2. pešej divízie v Banskej Bystrici a VII. armádneho zboru v Trenčíne (od októbra 1946 v hodnosti podplukovníka gšt.). Krátko účinkoval aj na Vysokej škole válečnej v Prahe ako profesor všeobecnej taktiky, kým nebol v januári 1947 ustanovený do funkcie prednostu kabinetu úradu štátneho tajomníka na MNO, J. Lichnera. S ďalších významnejších funkcií zastával post náčelníka štábu IV. armádneho zboru v Brne a veliteľa 7. pešej divízie v sliezskej Opave. V rámci svojej vojenskej kariéry dosiahol hodnosť plukovníka gšt. (povýšený 19. februára 1947). Ako politicky nespoľahlivého ho postupne preraďovali na funkcie nezodpovedajúce jeho kvalifikácii a skúsenostiam, až ho v septembri 1951 vyradili do výslužby. Pracoval v Martine ako fakturant Stredoslovenských stavieb (1951 – 1954, neskôr ako strojársky referent montážnej skupiny v teplárňach a robotník ZŤS (1954 – 1965). Od roku 1966 bol na dôchodku, zomrel 10. októbra 1979 v Sučanoch.

Text: Mgr. Alex Maskalík, PhD.
VHÚ Bratislava

Kanón z Považia

Stomilimetrový kanón vzor 53 s evidenčným číslom 152 413 tvorí súčasť zbierkového fondu VHÚ – VHM Piešťany. Kanón vyrobili v roku 1956 v Závodoch K. J. Vorošilova v Dubnici nad Váhom a v rokoch 1957 až 1960 bol pridelený 2. školskej batérii Delostreleckého technického učilišťa v Martine. V lete 1962 kanón po generálnej oprave vo Vojenskom opravárenskom závode v Moldave nad Bodvou prevzali zástupcovia technickej skupiny vojenského útvaru 1040 Dobřany.

V novembri 1972 bol pridelený Vojenskému útvaru 3289 Lešany. Na jeseň 1975 bol kanón na druhej generálnej oprave v Moldave nad Bodvou. Poslednú absolvoval vo februári 1985 vo Vojenskom útvaru 5728 Olomouc. Po nej bola zbraň uložená v remíze Vojenského útvaru 3289 Lešany, p. Krhanice. V roku 1993 v rámci delenia čs. armády pripadla Armáde Slovenskej republiky. Vojenské historické múzeum v Piešťanoch získalo kanón do svojich zbierok na základe bezodplatného prevodu od Vojenského útvaru 5728 Moldava nad Bodvou v roku 1993.

Začali v Plzni, dokončili v Trenčíne

Vývoj 100 mm poľného kanóna, pod označením A 20 sa začal v lete 1948 v Škodových závodoch v Plzni. Nový kanón mal nahradíť vo výzbroji zborového delostrelectva čs. armády dovtedy používaný 105 mm trofejný nemecký kanón vzor 18 N. V závere roka 1948 po konzultáciách na veliteľstve delostrelectva sa pristúpilo k riešeniu zbrane v dvojakom prevedení, a to na dvojramennej a krížovej lafete. Problémy s unifikáciou streľiva však viedli začiatkom roka 1950 k dočasnému zastaveniu vývoja a príprav na výrobu prototypov. Koncom leta 1950, po presťahovaní Technicko-konštrukčného oddelenia (TKO) z Plzne do Trenčína, sa vývojové práce na zbrani A 20 rozbehli znova. Ale vývoj kanóna na krížovej lafete bol zastavený. V roku 1952 vývojové práce, súvisiace s kanónom A 20, prevzala práve vzniknutá Konštrukta Trenčín.

Tá doriešila problematiku hlavne s ústovou brzdou, záverovú poloautomaticku a nábojovú komoru tak, že kanón mohol používať aj strelivo, určené pre tanky T-54 A. V decembri 1952 bol vyrobený prototyp, ktorý v januári a februári 1953 absolvoval podnikové skúšky. Prototyp v nich uspel. Kanón bol následne odovzdaný v marci 1953 do kontrolných skúšok. Po nich nasledovali vojskové skúšky. Uskutočnili sa v 33. protitankovej brigáde, a to v mesiacoch apríl až máj 1953. V priebehu nich prototyp absolvoval 900 výstrelov v rôznych režimoch streľby a najazdil v závese za ťažným vozidlom T-128 a T-111 po cestách 3 200 km a po poľných komunikáciách a v teréne 350 km bez vážnejších porúch. Preto skúšobná komisia MNO-VD odporučila čo najrýchlejšie zaviesť kanón do výzbroje armády. Aj napriek tomu ministerstvo nariadilo vykonať doplnkovú streleckú skúšku na strelnici v Hlbokom. Dovedna uskutočnil 82 výstrelov, z toho 40 pri rýchlopalbe. Dosiahnuté dobré strelecké výsledky potvrdili, že zbraň vyhovela stanoveným požiadavkám doplnkovej skúšky. MNO rozhodlo o zavedení kanóna do výzbroje čs. armády pod označením 100 mm kanón vz. 53.

Kanón vyrábali v Dubnici

Finálnym výrobcom kanóna sa stali vtedajšie Závody K. J. Vorošilova v Dubnici nad Váhom. Z dôvodu vážnych nedostatkov pri príprave a zabezpečovaní výroby nevydalo MNO v roku 1954 povolenie na výrobu overovacej série. Súhlas vydalo až na jar 1956. Sériová výroba sa začala koncom roka 1956 a trvala do roku 1960. Počas týchto rokov čs. armáda postupne prevzala do svojej výzbroje asi 600 kanónov vz. 53. Tie zo začiatku tvorili výzbroj armádneho delostrelectva a delostrelectva zálohy hlavného velenia. Neskoršie boli vo výzbroji kanónových delostreleckých brigád, ako aj protitankových plukov a brigád Západného, Stredného a Východného vojenského okruhu. Od roku 1963 boli začlenené aj do výzbroje delostreleckých plukov motostreleckých divízií.

Koncom 80. rokov 20. storočia sa začalo s ich postupným vyradovaním z výzbroje prvosledových útvarov. Po roku 1993 časť týchto kanónov prevzala do svojej výzbroje i Armáda SR, ktorá ich postupne, na základe zmluvy o Konvenčných ozbrojených silách v Európe, dala zlikvidovať vo VOP Moldava nad Bodvou.

OPRAVA: V Obrane č. 9/2012 sme urobili chybu v technických údajoch: tank VT-55 je neplávajúci!

Peter Turza, VHÚ – VHM
Foto: Miroslav Mihálik

Základné technicko-taktické údaje:

Obsluha	1 + 8 osôb
Hmotnosť v bojovej polohe	4 280 kg
Dĺžka v pochodovej polohe	9 100 mm
Šírka v pochodovej polohe	2 360 mm
Výška	1 800 mm
Svetlá výška	0,350 mm
Maximálny dostrel	21 000 m
Bojová rýchlosť streľby	6 – 8 rán/min
Počiatočná rýchlosť strely	955 m.s ⁻¹
Rozsah námeru	
pri zovretých lafetových ramenách	-6° až +15°
Rozsah odmeru	60°
Maximálna rýchlosť na ceste	
v závese za ťažným vozidlom	60 km/h
Priemerná rýchlosť na poľných cestách	
v závese za ťažným vozidlom	20-30 km/h
Priemerná rýchlosť v teréne	
v závese za ťažným vozidlom	12 km/h

Stomilimetrový kanón vzor 53 s evidenčným číslom 152 413 tvorí súčasť zbierkového fondu VHÚ – VHM Piešťany